

**แนวทางพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3**

ภูษิต ลำสมภพ

**วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม**

2550

**PROPOSING ETHICS DEVELOPMENT PATTERN FOR SCHOOL STUDENTS
UNDER PHITSANULOK EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3**

Phusit Lamsomphob

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

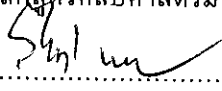
Field in Development Strategy

Pibulsongkram Rajabhat University

2007

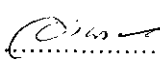
ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	แนวทางพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์ของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพิษณุโลก เขต 3
ชื่อนักศึกษา	นายภูษิต ล้ำสมภพ
สาขา	ยุทธศาสตร์การพัฒนา
ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์สมคิด ศรีสิงห์
กรรมการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจพร สุนทรสมัย
กรรมการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลำยอง สำเร็จดี

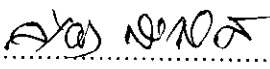
คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อนุมัติให้นักศึกษานี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา

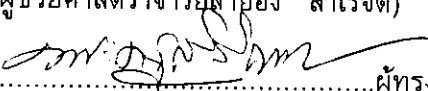

.....ประธานคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ดร.สว่าง ภูพัฒน์วิบูลย์)
วันที่.....เดือน มีนาคม พ.ศ 2551

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์สมคิด ศรีสิงห์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจพร สุนทรสมัย)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลำยอง สำเร็จดี)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระครูสิริรัตนานวัตร)

.....กรรมการและเลขานุการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์)

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Title PROPOSING ETHICS DEVELOPMENT PATTERN FOR
SCHOOL STUDENTS UNDER PHITSANULOK
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

Author Mr.Phusit Lamsomphob

Advisors Associate Professor Somkid Sri-sing
Assistant Professor Dr.Amnuayporn Soonthonsamai
Assistant Professor Lamyong Samred-dee

The aims of this study were to study ethic problem of school students under Phitsanulok Educational Service Area Office 3 and to propose ethics development ways based on education criterion No. 1 in the student qualities: moral principles, ethics and desirable values. Subjects were representatives of teachers (1 advisor and 1 counseling/disciplinary teacher from each school) from 53 schools in Phrompiram under Phitsanulok Educational Service Area Office 3. Subjects were selected by purposive sampling and the data were collected by using a five-level rating scale questionnaire and a checklist.

The problematic conditions were at a medium level in all fields, which were disciplines, responsibilities, and respect to basic morality (wearing uniform and behaving at table), honesty (honesty during exams and doing homework, not stealing others' things, telling and accepting the truth, keeping promises and not taking others' opinion to be their own), gratitude (respecting and love to parents, respecting and obeying teachers' advice, respecting to parents' and teachers' advice, being the good members of society, community and family), kindness, hospitality and devotion (giving to public and others, helping others, sharing things with others, devoting towards people lower in ranks and taking no advantages from others), economical practice principles (implying students' attitude in saving money, using schools' assets and facility in schools economically, and using learning tools effectively, participating in economizing activities at school, using water, electricity and others in school and at home economically and saving and using money wisely) and being proud of being Thais and upholding Thai values (loving nation, religion and royalty, desiring to learn and being interested in Thai indigenous knowledge, learning and being interested in arts, culture, and local traditions, distributing indigenous knowledge and showing their love and care for arts, culture, and traditional Thai indigenous knowledge).

Department Master of Arts
Field of Study Development Strategy
Academic Year 2007

Student's Signature... *Phusit Lamsomphob*
Advisor's Signature... *Somkid Sri-sing*
Co-Advisor's Signature... *Amnuayporn*
Co-Advisor's Signature... *Lamyong Samred-dee*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์สมคิด ศรีสิงห์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนวยการ สุนทรสมัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ล้ายอง สำเร็จดี กรรมการที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆ ในการปรับปรุงแก้ไข จนวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณ พระมหาบุญเลิศ อินทบัญญัติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระพงษ์ อินทร์ทอง นายบุญเรือง แดงก่อ นายบุญสม โพธิ์เงิน และนายเกรียงศักดิ์ เนื้อสีจัน ผู้เชี่ยวชาญ ที่กรุณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคณะครู โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพิเศษโลก เขต 3 ทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามและ การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ภูษิต ล้ำสมภาพ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพประกอบ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	6
มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมนักเรียน.....	8
นโยบายการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542.....	34
การจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	41
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียน.....	
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41
ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน.....	45
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียน	46
ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ	
แบบสอบถาม.....	47
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาทางจริยธรรมและค่านิยมที่	
พึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่	
การศึกษาพิเศษ ๓ เขต 3.....	49
ตอนที่ 3 ผลการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทาง	
การแก้ปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียน จากผู้ตอบ	
แบบสอบถาม	52
ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน	54
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	62
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	62
วิธีดำเนินการวิจัย.....	62
สรุป.....	64
อภิปรายผล.....	74
ข้อเสนอแนะ.....	79
บรรณานุกรม.....	81

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงข้อมูลของครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว/ครูฝ่ายปกครอง จำแนกตามเพศ.....	47
2	แสดงข้อมูลของครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว/ครูฝ่ายปกครอง จำแนกตามอายุ.....	47
3	แสดงข้อมูลของครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว/ครูฝ่ายปกครอง จำแนกตามวุฒิการศึกษา	48
4	แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นทางจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ในด้านคุณธรรมและจริยธรรม	49
5	แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นทางจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ในด้านค่านิยมที่พึงประสงค์.....	51

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	40

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สภาพแวดล้อม และการเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีความต่างกับความเป็นไทยโดยสิ้นเชิง จึงเป็นสาเหตุให้เกิดความเสื่อมโทรมในสังคมไทย

ดังนั้น ในการจัดการศึกษา นอกจากจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ด้านวิชาการแล้ว จึงควรปลูกฝังจริยธรรมให้กับผู้เรียนเพื่อให้มีความประพฤติดีด้วย ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (2540 : ไม่มีเลขหน้า) ความตอนหนึ่งว่า “นอกจากการศึกษาจะสอนให้คนเก่งแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะอบรมให้ดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศเราจึงจะได้คนที่มีคุณภาพ คือ ทั้งเก่งทั้งดีมาเป็นกำลังของบ้านเมือง ให้ความเก่งเป็นปัจจัยและพลังสำหรับการสร้างสรรค์ และให้ความดีเป็นปัจจัยเพื่อประดับประดา หนุนนำความเก่งให้เป็นไปในทางที่ถูกที่อำนวยผลเป็นประโยชน์อันพึงประสงค์”

กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาจึงได้กำหนดจุดเน้นในการพัฒนาการจัดการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ว่าการพัฒนาจริยธรรมคุณธรรมให้เป็นแก่นสารในการดำเนินชีวิต เพื่อประโยชน์สุขและสันติสุขแห่งตน สังคมไทยและสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540 : 15) โดยมีสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นหน่วยงานให้การศึกษาเพื่อพัฒนาคนโดยตรง การศึกษาในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ซึ่งถ้าพิจารณาคุณลักษณะของผู้เข้ารับการศึกษาในแต่ละระดับแล้ว จะเห็นว่านักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะและสภาพที่เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการวางรากฐานเพื่อพัฒนาในด้านคุณธรรม จริยธรรม

กระบวนการจัดการศึกษาเป็นการมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 8 - 9) และสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 8) ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาโดยกำหนดแนวนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 “รัฐต้องจัดการศึกษา อบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม” (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 6)

การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา มี 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งทุกโรงเรียนจะต้องจัดการเรียนการสอน โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเสริมสร้างและปลูกฝังจริยธรรมให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน มิใช่เพียงให้ความรู้ด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว ดังที่สาโรช บัวศรี (2505 : 1) ได้กล่าวไว้ว่า "ไม่ว่าโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยใด ๆ หากปลูกฝังเพียงให้การศึกษาทางวิชาการหรือวิชาชีพ ล้วน ๆ แต่เพียงอย่างเดียวแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา โดยไม่คำนึงถึงคุณธรรมอื่น ๆ เช่น การมีความรับผิดชอบจริยศึกษา การมีจริยธรรมสูง ก็นับได้ว่าโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยนั้น ยังไม่ได้ทำหน้าที่หมด ยังไม่ได้สนองความต้องการของชุมชนหรือของประเทศชาติโดยสมบูรณ์"

นอกจากนี้ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เทคโนโลยีทางการสื่อสาร ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและด้านวัฒนธรรมของไทย ซึ่งในโลกปัจจุบันเด็กมักใช้เวลาส่วนมากอยู่กับอุปกรณ์การสื่อสารต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์ โทรทัศน์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต ที่ถือว่าเป็นแหล่งข้อมูลต่างๆ จากทั่วโลก จากการที่เด็กได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อโดยขาดการชี้แนะจากผู้ปกครอง อาจเป็นสาเหตุให้เด็กประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง โดยขาดการมีวิจารณญาณในการไตร่ตรอง ซึ่งการที่เด็กหมกมุ่นอยู่กับคอมพิวเตอร์ จะก่อให้เกิดปัญหาในอนาคตได้ เพราะเด็กจะรู้สึกไม่ต้องการเล่นกับเพื่อน แต่ชอบที่จะอยู่กับคอมพิวเตอร์ ทำให้เด็กขาดพัฒนาการในการเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม การไม่รู้จักการเป็นผู้ให้และผู้รับ และไม่รู้จักการยอมรับซึ่งกันและกัน จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านความคิดและปลูกฝังค่านิยมให้เยาวชนมีความรู้สึกภูมิใจในความเป็นไทย และต้องการที่จะดำรงรักษาไว้ซึ่งรูปแบบของขนบธรรมเนียมประเพณีไทยสืบต่อไป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ที่กำหนดให้ "รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม" และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 6 ที่กำหนดให้ "การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม สร้างปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข"

การที่ผู้วิจัยรับราชการครู โรงเรียนประชาอุปถัมภ์ ตำบลหอกกลอง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ซึ่งทำให้มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมาก จึงได้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละรุ่น ที่ได้ให้การศึกษาและสั่งสอนอบรมมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนค่อนข้างเป็นไปในทางที่ลดลง ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางการศึกษา จึงได้ทำการศึกษาและวิจัยแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3
2. นำเสนอแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้ศึกษาปัญหาด้านจริยธรรม มาตรฐานด้านคุณภาพของผู้เรียน ตามมาตรฐานที่ 1 ซึ่งได้แก่ 1) มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ 2) มีความซื่อสัตย์สุจริต 3) มีความกตัญญูกตเวที 4) มีเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม 5) ประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า 6) ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทย และดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย ของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ ครู ของโรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 573 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่ปรึกษา โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 53 คน และครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครอง โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 53 คน รวมเป็น 106 คน โดยกลุ่มตัวอย่างนี้ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากครูของโรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 53 แห่ง (ภาคผนวก ก)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ มาตรฐานด้านคุณภาพของผู้เรียน ตามมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งได้แก่

- 1) มีวินัย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ

- 2) มีความซื่อสัตย์สุจริต
- 3) มีความกตัญญูกตเวทิต
- 4) มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
- 5) ประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า
- 6) ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทย และดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย

4. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 ถึงวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2550

นิยามศัพท์เฉพาะ

จริยธรรม คือแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่ออยู่กันได้อย่างร่มเย็นในสังคม จริยธรรมมีโครงสร้างสำคัญอย่างน้อย 2 ข้อ คือ ศีลธรรม ได้แก่ สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ และคุณธรรม ได้แก่ สิ่งที่เราควรปฏิบัติ ซึ่งทั้งสองข้อรวมเรียกว่าจริยธรรม ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในสิ่งที่ควรปฏิบัติที่ดีงาม เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับชมชอบหรือยอมรับของสังคม

คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจมนุษย์โดยผ่านประสบการณ์จากการได้สัมผัสซึ่งจะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกาย วาจาและจิตใจของแต่ละบุคคล

คุณธรรมและจริยธรรม หมายถึง คุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจโดยได้ยึดถือจนเป็นความเคยชิน อันเป็นคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ดีงามเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องของตนเอง ผู้อื่นและสังคม

ค่านิยมที่พึงประสงค์ หมายถึง แนวความคิด ความประพฤติหรือการกระทำใดๆ ที่เป็นสิ่งมีค่า มีความสำคัญและเป็นสิ่งที่ปรารถนา เช่น รู้จักประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย

จริยธรรมนักเรียน หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนของนักเรียนให้เป็นคนดีเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคมส่วนรวม ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

การพัฒนาจริยธรรมนักเรียน หมายถึง การพัฒนาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ประกอบด้วยมีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตนตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความกตัญญูกตเวทิต มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

และเสียสละเพื่อส่วนรวม ประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย

ปัญหาการพัฒนาจริยธรรมนักเรียน หมายถึง อุปสรรคหรือข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นจริงในการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

แนวทางการพัฒนาจริยธรรมนักเรียน หมายถึง แนวทางหรือวิธีการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ให้ดีขึ้น

ครู หมายถึง ครูประจำการระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

นักเรียน หมายถึง นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบถึงปัญหาด้านจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

2. ได้แนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจัดเรียงตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมนักเรียน

1.3 นโยบายการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542

1.4 การจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญของมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน 8 มาตรฐาน ได้แก่

**มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
ตัวบ่งชี้**

1.1 มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนา

ที่ตนนับถือ

1.2 มีความซื่อสัตย์สุจริต

1.3 มีความกตัญญูกตเวทী

1.4 มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม

1.5 ประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า

1.6 ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทย และดำรงไว้ซึ่ง

ความเป็นไทย

**มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
ตัวบ่งชี้**

2.1 รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม และตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

2.2 เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมกิจกรรม / โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

**มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถ
ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต**

ตัวบ่งชี้

3.1 มีทักษะในการจัดการและทำงานให้สำเร็จ

3.2 เพียรพยายาม ขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบในการทำงาน

3.3 ทำงานอย่างมีความสุข พัฒนางานและภูมิใจในผลงานของตนเอง

3.4 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3.5 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจ

**มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์
มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์**

ตัวบ่งชี้

4.1 สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบ
และมีการคิดแบบองค์รวม

4.2 สามารถคาดการณ์ กำหนดเป้าหมายและแนวทางการตัดสินใจได้

4.3 ประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ

4.4 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี และมีจินตนาการ

**มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
ตัวบ่งชี้**

5.1 มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์

5.2 มีผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติเฉลี่ยตามเกณฑ์

5.3 สามารถสื่อความคิดผ่านการพูด เขียน หรือนำเสนอด้วยวิธีต่างๆ

5.4 สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

5.5 สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

- 6.1 มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน และการฟัง รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล
- 6.2 สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ รอบตัว ใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้ และสื่อต่างๆ ได้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา
- 6.3 มีวิธีการเรียนรู้ของตนเอง เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ สนุกกับการเรียนรู้และชอบมาโรงเรียน

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

ตัวบ่งชี้

- 7.1 มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพ และออกกำลังกายสม่ำเสมอ
- 7.2 มีน้ำหนักร่างกาย ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
- 7.3 ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษ และหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรงโรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ
- 7.4 มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และให้เกียรติผู้อื่น
- 7.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

ตัวบ่งชี้

- 8.1 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านศิลปะ
- 8.2 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านดนตรี / นาฏศิลป์
- 8.3 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านกีฬา / นันทนาการ

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมนักเรียน

กิจการงานขององค์กรจะประสบผลสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารของผู้บังคับการเป็นสำคัญ ในระบบโรงเรียนผู้บริหารเป็นผู้ได้รับมอบหมายให้วางแผนพัฒนาการศึกษา ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศและประเมินผลการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2529 : 15) ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนไว้ ดังนี้ "... ผู้บริหาร คือ ผู้นำที่จะต้องดูแล ควบคุม ให้มีการปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่างในสถาบันให้เป็นไปตามนโยบาย แผนงาน โครงการ ภารกิจทั้งปวง ตลอดจนเป็นผู้ส่งเสริมและกำกับให้มีการปฏิบัติตามเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารประสงค์จะให้ปฏิบัติและให้

ผู้ปฏิบัติพึงใจที่จะรับปฏิบัติในสิ่งที่ได้รับมอบหมายนั้นๆ ดังนั้น พฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูจะเป็นประการใดย่อมขึ้นอยู่กับสภาพการนำของผู้บริหาร ภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของข้าราชการครู ผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรง"

สำเร็จ เจลิมเผ่า (2527 : 18 - 19) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมจริยธรรมของโรงเรียนไว้ดังนี้ โรงเรียนมีภาระหน้าที่อย่างสำคัญโดยตรง ต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนของชาติ ซึ่งจะเป็นสมาชิกของสังคมในภายภาคหน้าและเป็นบ้านแห่งที่สองของนักเรียน มีหน้าที่ คอยอบรม สั่งสอน ปลูกฝังลักษณะนิสัยการมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีให้ติดตัวเด็กต่อไป การเรียนการสอนในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมจะได้ผลอย่างแท้จริงหรือไม่นั้น จึงเป็นผลมาจากการจัดการบริหารโรงเรียนที่จะสอน ส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างถาวร ทั้งนี้ เพราะการปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นความยากลำบากที่ไม่อาจจะกระทำได้โดยการสอนเพียงอย่างเดียว ผู้บริหารที่เล็งเห็นการณ์ไกลและเข้าใจกระบวนการต่อเนื่องเหล่านี้จะมีส่วนช่วยพัฒนาส่งเสริมเยาวชนของชาติให้มีคุณธรรมและจริยธรรมได้อย่างแท้จริง

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนที่ได้ผลนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ต้องกำกับติดตามการปฏิบัติกิจกรรม ให้เป็นไปตามนโยบาย แผนงาน โครงการและภารกิจอย่างเป็นทางการที่ต่อเนื่อง

แนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน จะกระทำให้ได้ผลขึ้นมาไม่ได้ด้วยวิธีการสอนเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องอาศัยการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม ตลอดจนความประพฤติของครูในโรงเรียนให้สอดคล้องตามไปด้วย นั่นคือ จะต้องส่งเสริมจริยธรรมทั้งในรูปหลักสูตรแฝงและในรูปแบบของการสอน (กิริติ ศรีวิเชียร, 2524 : 44) การสอนจริยธรรมในโรงเรียนนั้น อำนวนย ทะพิงค์แก และชยันต์ วรธนะภูติ (2522 : 208) เสนอแนวคิดไว้ว่าจะต้องปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการสอนเสียใหม่ โดยควรจะมีการเพิ่มหลักสูตรทางด้านนี้ให้มากขึ้นและให้สอดคล้องประสานกันทุกวิชา ซึ่งหมายความว่า การสอนจริยธรรม ไม่ใช่ตกเป็นภาระของครูผู้สอนวิชาหน้าที่ศีลธรรมแต่เพียงผู้เดียว ผู้สอนวิชาอื่นก็มีหน้าที่ในการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียนเช่นกัน เช่นเดียวกับที่ บรรเทา กิตติศักดิ์ (ม.ป.ป. : 56 - 57) ได้สรุปการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนไว้ว่า มีหลักที่ควรยึดถืออยู่ 3 ประการ คือ

1. ต้องให้มีการปฏิบัติมากกว่าการเรียนแต่เนื้อหาวิชา
2. จริยธรรมจะต้องสอนในทุกระดับชั้นและสอดแทรกอยู่ในทุกวิชาอย่างสม่ำเสมอโดยถือว่าเป็นหน้าที่ของครูทุกคน
3. การประพฤติและการปฏิบัติตัวของครูผู้สอนจะต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝังและพัฒนาแก่นักเรียน

การส่งเสริมจริยธรรมในรูปของหลักสูตรแฝง (Hidden Curriculum) ต้องสร้างความสนใจของนักเรียนไปที่บรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มีผลต่อการส่งเสริมจริยธรรม นักเรียน เช่น การให้เด็กร่วมงานเป็นกลุ่มหรือเป็นหลักสูตรแฝงที่เด็กได้เรียนรู้จากสิ่งที่ครูไม่ได้ตั้งใจจะให้เกิดขึ้นโดยตรง แต่เป็นผลมาจากการปฏิบัติของครูในระบบโรงเรียน เช่น ความรักใคร่ ความสามัคคีของคณะครู ความสุภาพเรียบร้อยในทางวาจาของครู ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคณะครูในโรงเรียน (กิริติ ศรีวิเชียร, 2524 : 41) ถ้าครูต้องการปลูกฝังจริยธรรมหรือสำนึกในความยุติธรรมให้กับนักเรียน ครูจะต้องสร้างโรงเรียนที่เต็มไปด้วยความยุติธรรมขึ้นมาในห้องเรียนต้องมีบรรยากาศแห่งความยุติธรรมอยู่ด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากว่าสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ไปเป็นจำนวนมากนั้นไม่ใช่สิ่งที่ได้มาจากหนังสือเรียนเท่านั้น หากแต่ได้มาจากสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศแห่งจริยธรรมที่ครูสร้างขึ้นในระบบโรงเรียนหรือในห้องเรียนด้วย นั่นคือ การจัดจริยศึกษาในรูปของหลักสูตรแฝง (Kohlberg and Phillip, 1973 : 205)

สาโรช บัวศรี (2527 : 59 – 63) ได้กล่าวถึง การดำเนินการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนกระทำได้โดยสรุป ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการจริยธรรมประจำโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่กำหนดแผนงานจริยธรรมควบคุมดูแลให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแผนการปฏิบัติให้เหมาะสม

2. มีแผนงานการส่งเสริมจริยธรรม โดยดำเนินการ ดังนี้

2.1 สร้างบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการให้การศึกษารอบรมและการปฏิบัติเรื่องจริยธรรม เช่น คณะครูประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ชี้แจงและกระตุ้น โน้มน้าวให้นักเรียนเห็นว่าการประพฤติตามแนวทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่มิเกียติไม่ใช่สิ่งที่น่าอายหรือมีการจัดตั้งชมรมจริยธรรมในโรงเรียนขึ้น

2.2 จัดให้มีการอบรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องในโรงเรียน ซึ่งผู้มาให้การอบรม ได้แก่ พระสงฆ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้นและครูเวรประจำวัน

3. มีแผนงานควบคุมความประพฤติ ผู้ใดประพฤติผิดจริยธรรม จะต้องมีการลงโทษให้สมควรแก่กรณีอย่างเคร่งครัด ส่วนผู้ใดที่ประพฤติดีเด่นในด้านจริยธรรมต้องได้รับการยกย่องสรรเสริญ

ชำเลื่อง วุฒิจันทร์ (2524 : 87 - 88) ได้กล่าวถึง แนวทางการจัดจริยศึกษาสำหรับโรงเรียน ไว้สรุปพอสังเขปได้ ดังนี้

1. จัดโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการสอนจริยธรรมในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. จัดการสอนจริยธรรมตามหลักสูตรโดยสอนให้สอดคล้องกับสังคม จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่ไกลตัวนักเรียน

3. จัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนจริยธรรมให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติจริงและสอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์ เน้นให้เห็นจริงมากกว่าการสร้างความสำเร็จที่มลาย

4. แทรกคตินิยมทั้งในหนังสือแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ
5. สอดแทรกจริยธรรมในการสอนทุกวิชาและในทุกกลุ่มประสบการณ์
6. จัดภาพประกอบเรื่องจริยธรรม ทั้งในการสอนและการจัดกิจกรรม
7. ใช้สื่อมวลชนในการให้ความรู้และประสบการณ์ด้านจริยธรรม

เอกวิทย์ ณ ถลาง (อ้างถึงใน สมพงษ์ จิตระดับ, 2530 : 164 - 165) ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมให้นักเรียนในวัย 6-12 ขวบ ไว้พอสรุปได้ ดังนี้

1. สร้างสิ่งแวดล้อมให้เด็กสามารถดูดซึมจริยธรรมที่ต้องการจะปลูกฝังได้ด้วยตนเอง โดยที่ผู้ใหญ่ไม่ต้องเสียเวลามาร่ำสอนจนเกินไป
2. ให้เด็กได้อยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดีเพื่อที่เด็กจะได้สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติตาม
3. เสนอปัญหาให้เด็กได้นำไปศึกษาวิเคราะห์จนเกิดสำนึก (Self Realization) มากขึ้นและสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองได้โดยไม่รู้ตัว
4. แสวงหาแบบอย่างวัฒนธรรมที่ดีงาม เพื่อขัดเกลาความคิดของเด็กให้มีความประณีตและพัฒนาจริยธรรม
5. จัดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาประสบการณ์จากวิชาการซึ่งสามารถพัฒนาจริยธรรมได้
6. สร้างและปฏิบัติตามจริยธรรมที่ผู้ใหญ่และเด็กยอมรับร่วมกัน
7. สนทนาเรื่องในชีวิตประจำวัน ในโอกาสที่ได้พบเหตุการณ์ทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าและความหมายของเหตุการณ์นั้นๆ
8. ตั้งชมรมเพื่อศึกษาหาความรู้ได้ตามอิสระและตามความปรารถนาของตน
9. สร้างคำขวัญและภายิตที่คนส่วนใหญ่ยอมรับร่วมกัน
10. แนะนำหรือให้คำปรึกษาเฉพาะตัว

กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 6) ได้เสนอแนะวิธีการส่งเสริมจริยธรรมว่ามีวิธีดำเนินการซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

1. ให้เด็กเห็นความสำคัญของจริยธรรมด้วยตนเอง ให้เด็กเห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นสามารถช่วยเหลือตัวเองและสังคมได้
2. ในการสอนนั้นจะต้องคอยกระตุ้นให้นักเรียนได้รู้จักการใช้ความคิด เพื่อให้เข้าใจถึงสัจธรรมโดยไม่รู้สึกเกิดความเบื่อหน่ายหรือเคลือบแคลงสงสัย
3. การสอนควรเน้นการฝึกปฏิบัติอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ
4. แนวทางในการสอนสามารถกระทำได้โดย การนำบุคคลมาเป็นตัวอย่างหรือเป็นแบบอย่างให้นักเรียนได้ปฏิบัติตาม

5. ในการส่งเสริมจริยธรรมนั้นๆ จะต้องมีการประเมินผลอยู่เสมอ
กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 15 - 32) ได้เสนอแนะแนวทางในการส่งเสริม
จริยธรรมภายในโรงเรียนไว้ในแผนพัฒนาจริยศึกษารูปได้ ดังนี้
  1. ดำเนินการร่วมมือกับวัดและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อจัดทำสื่อการเรียนการสอน
  2. จัดให้มีการฝึกสมาธิอย่างง่ายและเหมาะสมกับวัย สำหรับเด็กในวัย
ประถมศึกษา
  3. จัดอบรมบุคลากรที่มีส่วนรับผิดชอบทางด้านจริยศึกษา ให้มีความรู้
ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการจัดจริยศึกษา
  4. จัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ให้เกิดเป็นรูปธรรมที่เป็นมงคลและดีงามให้แก่
นักเรียน ตามวันสำคัญทางศาสนา เช่น พระพุทธรูป ภาพในซาดกหรือสัญลักษณ์ในทาง
พุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ
  5. จัดให้มีห้องพระหรือห้องจริยศึกษาภายในโรงเรียน สำหรับนักเรียนใน
การกราบไหว้บูชาและประกอบกิจกรรมทางศาสนา
  6. จัดกิจกรรมสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องโดยมี
การประสานกับทางวัดและทางชุมชนให้มาเข้าร่วมด้วย
  7. มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียน ให้สามารถสนับสนุนหรือ
เอื้อต่อการสร้างเสริมลักษณะนิสัยและส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน สภาพแวดล้อมจะเป็นเสมือน
กับเกราะและภูมิคุ้มกันมิให้เด็กเกิดความเสื่อมทางจริยธรรมได้
  8. จัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นภาคปฏิบัติเป็นสำคัญ และมีการจัด
อบรมทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียน
  9. พัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอน ให้เป็นผู้นำ และ
เป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมจริยธรรมคุณธรรมที่พึงประสงค์
  10. ปรับปรุงแก้ไขกระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลทางจริยธรรม
ให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้องกับระบบการเรียนการสอน
  11. พัฒนาครูให้เป็นผู้ที่มีความรู้ทางจริยธรรม วิธีการถ่ายทอดความรู้และ
คุณลักษณะของความเป็นครู
  12. ส่งเสริมและประสานการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน บ้าน วัดและสื่อมวลชน
ในด้านการเผยแพร่คุณธรรมจริยธรรม
  13. ส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ครูอาจารย์ที่สอนจริยธรรมดีเด่น
  14. ครูควรนำข่าวอาชญากรรมหรือข่าวแปลก ๆ มาวิจารณ์ วิเคราะห์
ประกอบการเรียนการสอนจริยธรรม
  15. ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักการวิเคราะห์วิจารณ์สภาพสังคมที่จะนำไปสู่
ความเสื่อมโทรมทางจริยธรรม

จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนตามแนวทางดังกล่าวข้างต้น เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้น จะต้องพิจารณากำหนด ประยุกต์ใช้และสร้างสรรค์ ให้สามารถปฏิบัติได้จริง ซึ่งอาจจะสามารถกำหนดออกเป็นขอบเขตกว้างๆ ได้ 5 ด้าน ดังนี้

1. การบริหาร
2. การจัดสภาพแวดล้อม
3. การสอนและการนิเทศ
4. การจัดกิจกรรม
5. การประเมินผลทางจริยธรรม

ความหมายของจริยธรรมนักเรียน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2539 : 216) ได้ให้ความหมายของคำว่า จริยธรรม ไว้ว่า “จริยธรรม คือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศิลธรรม กฎศีลธรรม”

พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต) (อ้างถึงใน กรมการศาสนา, 2534 : 7) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรม มาจากคำว่า พรหมจรรย์ ซึ่งในพระพุทธศาสนา หมายถึง มรรค คือ วิธีการปฏิบัติสายกลางประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ บางครั้งก็เรียกว่าไตรสิกขา คือ การศึกษา 3 ประการ ได้แก่ ศิล สมาธิ ปัญญา จริยธรรมหรือพรหมจรรย์ มรรคและไตรสิกขา ทั้งหมดนี้เป็นทางปฏิบัตินำมาประยุกต์ไปสู่จุดหมายในชีวิต

ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ (2542 : 88) กล่าวถึงความหมายของจริยธรรมไว้ว่า คำว่า จริยธรรม แยกออกเป็น จริยะ + ธรรม คำว่า จริยะ หมายถึง ความประพฤติ หรือกิจที่ควรปฏิบัติ ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมายหลายอย่าง เช่น คุณความดี หลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็น จริยธรรม จึงได้ความหมายตามตัวอักษรว่า หลักแห่งความประพฤติหรือแนวทางของการประพฤติ

บุญมี แทนแก้ว (2541 : 1) ให้ความหมายไว้ว่า “จริยธรรม หมายถึง ธรรมชาติ หรือหลักธรรมที่บุคคลควรประพฤติ จัดว่าเป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้องอันเป็นที่ประสงค์ของสังคม”

ก่อ สวัสดิพานิชย์ (อ้างถึงใน กรมการศาสนา, 2534 : 8) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “จริยธรรม คือ ประมวลความประพฤติและความนึกคิดในสิ่งดีงามและเหมาะสม”

สาโรช บัวศรี (อ้างถึงใน กรมการศาสนา, 2534 : 7) ได้ให้ความหมายของ จริยธรรมไว้ว่า “จริยธรรม คือ แนวทางในการปฏิบัติตนเพื่ออยู่กันได้อย่างร่มเย็นในสังคม จริยธรรมมีโครงสร้างสำคัญอย่างน้อย 2 ข้อ คือ ศิลธรรม ได้แก่ สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ และคุณธรรม ได้แก่ สิ่งที่เราควรปฏิบัติ ซึ่งทั้งสองข้อรวมเรียกว่าจริยธรรม”

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (อ้างถึงใน กรมการศาสนา, 2534 : 9) กล่าวถึงความหมายของ จริยธรรมไว้ว่า “จริยธรรม หมายถึง ลักษณะทางจิตใจและสภาพแวดล้อมซึ่งทำให้บุคคลทำความดีหรือละเว้นความชั่ว สังคมจะอยู่อย่างสงบสุขได้ถ้าบุคคลทุกคนมีพฤติกรรมรักษาศีล เว้นความชั่ว”

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2529 : 1) กล่าวถึงความหมายของ จริยธรรมไว้ว่า “จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความดีและความถูกต้องแก่สังคมในระดับต่างๆ”

จากความหมายที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า จริยธรรม คือ แนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคมส่วนรวม เป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางกายในลักษณะที่ถูกต้อง เป็นมาตรการในการตัดสินใจว่าควรทำสิ่งใดไม่ควรทำสิ่งใด

องค์ประกอบในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน

การจัดการศึกษาในโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องประการหนึ่ง และมีคุณธรรมจริยธรรม มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขอีกประการหนึ่ง ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้ง 2 ประการจะประสบความสำเร็จได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับการบริหารและการจัดการของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ โดยมีคณะครูในโรงเรียนเข้าร่วมเป็นองค์ประกอบสนับสนุนด้วย การดำเนินงานจึงจะบรรลุผล ดังที่ พุทธทาสภิกขุ (2505 : 199) ได้แสดงความคิดเห็นว่า “การศึกษาดี” คือ มีการศึกษาจริยธรรม โดยเฉพาะจะสำเร็จประโยชน์ต่อนักเรียนได้จริงต้องมี 3 องค์ประกอบ คือ มีครูดี มีวิธีการสอนดี และมีสิ่งแวดล้อมดี

สำเร็จ เฉลิมเผ่า (2527 : 18 - 19) ได้กล่าวว่า การที่โรงเรียนจะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กได้นั้นจะต้องอาศัยองค์ประกอบดังนี้

1. การบริหารโรงเรียน ได้แก่ การปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน การกำหนดระเบียบข้อบังคับ การควบคุม ติดตามผล ฯลฯ เป็นต้น
2. การจัดสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับการสอนของครู
3. การสอนของครู
4. การจัดกิจกรรมด้านจริยศึกษา

แสง จันทร์งาม (อ้างถึงใน กรมการศาสนา, 2534 : 13 - 14) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน ดังนี้

1. ตัวจริยธรรม หมายถึง คุณภาพของจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของคน การสอนจริยธรรมต้องมุ่งที่จิตใจ ไม่ใช่มุ่งควบคุมคำพูดและการกระทำ จริยธรรมเป็นสิ่งที่ ส่งเสริมความเจริญให้แก่ตนเอง เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์และส่งเสริมชาติ บ้านเมืองหน้าที่ของครูสอนจริยธรรม คือ การช่วยปราบอธรรมและช่วยพัฒนาธรรมในจิตใจของ นักเรียน

2. จุดมุ่งหมายของการสอนจริยธรรม ครูต้องพยายามให้เด็กสามารถจดจำ ข้อเท็จจริง เข้าใจในเรื่องการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ทศนคติและอารมณ์ ตลอดจน การกระทำต่างๆ ในทางที่ดี และเรียนรู้สภาพส่วนตัวของนักเรียนเท่าที่สามารถจะทำได้

3. ครูสอนจริยธรรม ต้องศึกษาค้นคว้าเนื้อหาของจริยธรรมจนเกิดความซาบซึ้ง เพื่อโน้มน้าวจิตใจเด็กให้เกิดความสนใจ และครูควรทำตนให้เป็นแบบอย่าง เพื่อสร้างความศรัทธาให้แก่เด็กและเรียนรู้สภาพส่วนตัวของนักเรียนเท่าที่จะสามารถทำได้

4. การสอนจริยธรรมในห้องเรียนได้ ต้องมีการเตรียมการดำเนินการสอน ทบทวนและสรุปย่อ ครูต้องสามารถจูงใจเด็กให้สนใจในบทเรียนและมีบทสรุปที่ประจำใจ เด็กนอกห้องเรียนก็ต้องมีการสอนจริยธรรมในทันทีที่โอกาสอำนวย เช่น ตามเหตุการณ์เมื่อ เด็กทำผิด แนะนำให้ทำกิจกรรม รวมทั้งพาไปดูของจริง

5. ส่งเสริมพฤติกรรมช่วยสังคม โดยครูอธิบายค่านิยมต่างๆ ที่ช่วยสังคม เช่น รักเมืองไทย กินของไทย ใช้ของไทย เทียวเมืองไทย พยายามนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติและ ศึกษาเหตุการณ์ในวรรณคดีและประวัติศาสตร์ด้วย

จากความคิดเห็นดังกล่าว ทำให้สรุปได้ว่า องค์ประกอบในการส่งเสริมจริยธรรม นักเรียน ได้แก่ การบริหารโรงเรียน ตัวจริยธรรม การสอนหรือวิธีสอน การจัดสภาพแวดล้อม และการจัดกิจกรรมจริยศึกษา องค์ประกอบในการส่งเสริมจริยธรรมดังกล่าว จะประสบผลสำเร็จ ได้ก็ด้วยการกำกับดูแลของผู้บริหารโรงเรียนและความร่วมมือของครูผู้สอน

ความจำเป็นในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน

จริยธรรมเป็นหลักประพฤติกปฏิบัติที่ดีงามของคนในสังคม หากคนในสังคม ประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีและถูกต้องก็จะทำให้สังคมเกิดความสุข ดังนั้นจริยธรรมจึงมี ความสำคัญและจำเป็นต่อคนในสังคม ได้มีผู้กล่าวถึงความจำเป็นของการส่งเสริมจริยธรรมใน สังคมไว้ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2542 : 118) กล่าวถึง แนวทางการส่งเสริม จริยธรรมในสังคมไทยไว้ว่า "...สิ่งที่สังคมไทยต้องการอย่างมาก คือ พลังทางจริยธรรม ที่ยึดเหนี่ยวผู้คนให้สัมพันธ์ต่อกันด้วยความเกื้อกูลและร่วมกันสร้างสังคมไทยให้น่าอยู่..." และ นอกจากนั้นยังกล่าวถึงการส่งเสริมจริยธรรมเพื่อรับมือกับปัญหาของยุคโลกาภิวัตน์ สรุปได้ว่า

จริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตและสังคมในยุคที่คนร่ำรวยถึงจริยธรรม ในสภาพสังคมที่เสื่อมโทรมทางจิตใจจำเป็นต้องเร่งรัดการส่งเสริมจริยธรรมและพัฒนาจิตใจเป็นพิเศษ รวมถึงการพัฒนาจริยธรรมชนิดที่ต้องเตรียมรับมือไว้ให้พร้อมกับการพัฒนายุคใหม่ที่กำลังจะมาถึงพร้อม ๆ กับความเจริญทางวัตถุต่างๆ ที่กำลังจะตามมาในอนาคต

สถาบันข่าวสารและการศึกษาอิสลาม (The Institute of Islamic Information and Education) ระบุว่าศาสนาอิสลามสอนชาวมุสลิม ให้ยึดมั่นในพระผู้เป็นเจ้าและปฏิบัติตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า เช่น มั่นคง อดทน ให้อภัย ให้ทานทั้งในยามที่อุดมสมบูรณ์และในยามทุกข์ยาก ไม่โกรธ รักความยุติธรรมและถ่อมตน ชาวมุสลิมที่ดีต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม เริ่มจากครอบครัว ได้แก่ บิดา มารดา สามี ภรรยาและบุตรธิดา ไปสู่สังคมภายนอก คือ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน มิตรสหาย เด็กกำพร้า หญิงหม้าย ชุมชนที่ขาดแคลน ชาวมุสลิมอื่น ๆ มวลมนุษย์และสัตว์ต่าง ๆ ทั่วโลก วิธีการที่จะพัฒนาคุณธรรมของชาวมุสลิม คือ มีศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าและคำสอนของพระองค์ สวดมนต์ภาวนาและปฏิบัติตนตามคำสอนอย่างเคร่งครัดทั้งในครอบครัวและในสังคมภายนอกและจะต้องปฏิบัติตั้งแต่เป็นทารกจนถึงสิ้นอายุขัย

เซบาสเตียน เอ. ซาเมย์ (Sebastian A. Samay, 1997 : 25) นักบวชในคริสตศาสนา ท่านหนึ่งเขียนไว้ในบทความชื่อ Affectivity : The Power Base of Moral Behavior ตีพิมพ์ในวารสารของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญกรุงเทพ พบว่า จุดหมายปลายทางของการพัฒนามนุษย์นั้นไม่ใช่เพื่อให้รู้วิชาแต่เพื่อให้เป็นคนที่สามารถกระทำการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองหรือเป็นคนที่มืออิสระ (an autonomous person) เป็นคนที่ควบคุมตนเองได้ (a self-regulating agent) และไม่เพียงแค่มีชีวิตอยู่เท่านั้น แต่สามารถนำทางชีวิตของตนเองได้อย่างเสรีแน่วแน่มั่นคง

ทีศนา แคมมณี (2541 : 1) กล่าวไว้ว่า "...สภาพของปัญหาความเสื่อมของสังคมไทยในปัจจุบันนั้น ในภาวะเช่นนี้จึงน่าที่คนไทยทั้งหลายจำเป็นต้องเข้ามาช่วยกันแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาและช่วยกันแก้ปัญหาอย่างจริงจัง เพื่อความสงบสุขของชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป..."

เพ็ญสิริ จีระเชชากาล (2539 : 41) ได้กล่าวถึงวิกฤตทางจริยธรรมในสังคมไทยที่เกิดขึ้นทั่วไปและนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นว่า "...สถาบันทุกสถาบัน องค์กรทุกองค์กรในสังคมต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะรับผิดชอบต่อปัญหาจริยธรรมในสังคม..."

ศักดิ์ชัย นิรัญทิวี (2541 : 96) กล่าวเน้นว่า "...จะมุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมือง โดยเน้นให้มีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญาและมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์..."

จากแนวคิดของบุคคลระดับต่างๆ ในสังคมที่กล่าวมาแล้วนั้น แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการเร่งส่งเสริมจริยธรรมให้แก่คนในสังคมไทย เพราะสภาพของสังคมปัจจุบันทำให้คนเรียกร้องให้มีการส่งเสริมจริยธรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในวิถีของสังคมให้ถูกต้อง เพื่อช่วยให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้อย่างสงบและมีสันติ

การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียน

1. การบริหาร

กิจกรรมที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนนั้น สิ่งที่จะช่วยทำให้กิจกรรมนั้นๆ ประสบผลสำเร็จบรรลุตรงตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนว่าจะใช้วิธีการบริหารได้ถูกต้องเหมาะสมเพียงใด ผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณภาพย่อมทำการบริหารได้อย่างมีหลักเกณฑ์และมีขั้นตอนในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 19 - 20) ได้รวบรวมหลักการศึกษานี้ไว้ ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

1.1 ต้องมีการกำหนดนโยบายเอาไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ผู้ร่วมงานได้เข้าใจและปฏิบัติงานตามนโยบายที่วางเอาไว้ได้อย่างถูกต้อง

1.2 จัดให้มีบุคคลสำหรับรับผิดชอบในการทำงานนั้นๆ โดยตรง

1.3 ระบุหน้าที่ในการทำงาน ความสำคัญในการปฏิบัติงาน การแบ่งปันทรัพยากรและการประสานงานไว้อย่างกระจ่างชัด

1.4 มีระบบการทำงานอย่างเหมาะสม

1.5 มีการอำนวยความสะดวก

1.6 จัดให้หน่วยงานสนองต่อภาวะการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

1.7 หาบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงาน

1.8 ความรับผิดชอบต้องมีทั้งสิทธิและอำนาจควบคู่กันไปด้วย

1.9 ในการออกคำสั่งควรทำตามลำดับขั้นตอนในสายการบังคับบัญชา

1.10 มีการวางแผนในการทำงานทุกๆ ขั้นตอน

1.11 ต้องคำนึงถึงหลักการประสานงาน เพื่อให้งานเกิดความก้าวหน้าและ

คล่องตัว

1.12 จะต้องสร้างงานและมีการติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ

1.13 พิจารณาความดีความชอบด้วยความยุติธรรม

1.14 คำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น ขวัญและกำลังใจ การสื่อสาร ความขัดแย้งและความพึงพอใจในการทำงาน

1.15 วางตนให้เหมาะสมและมีลักษณะการเป็นผู้นำอย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่า ในการบริหารการศึกษานั้น ให้ความสำคัญกับนโยบายเอาไว้เป็นลำดับแรก เพราะนโยบายเป็นส่วนสำคัญที่จะสามารถนำมาใช้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติให้ไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ดังนั้น การดำเนินงานของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงต้องพยายามปฏิบัติให้สอดคล้องและสนับสนุนกับการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนเช่นเดียวกัน ส่วนจะดำเนินการเป็นผลสำเร็จ หรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ การกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ สาโรช บัวศรี (2522 : 35) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงจริยธรรมที่พึงประสงค์ได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการกำหนดนโยบายพื้นฐานเกี่ยวกับ จริยธรรมไว้ปฏิบัติ และกำหนดวิธีการสอนจริยธรรมให้เป็นไปตามนโยบายนั้น การสร้างจริยธรรมในโรงเรียน ขึ้นอยู่กับนโยบายและโครงสร้าง ในด้านการบริหารของโรงเรียนจะต้องกำหนดนโยบายให้ชัดเจนออกมา เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินงานกิจกรรมทางจริยธรรมทุกรูปแบบที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน (สมพงษ์ จิตระดับ, 2530 : 164) ในภาพรวมการส่งเสริม จริยธรรมในโรงเรียน จะต้องดำเนินงานในรูปแบบของกระบวนการประสานสัมพันธ์ที่ต่อเนื่อง กล่าวคือ สิ่งทั้งปวงในโรงเรียน ได้แก่ บุคลากรทุกคน สภาพแวดล้อม การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนักเรียนและอื่น ๆ เหล่านี้ต้องมีคุณลักษณะเป็นไปในแนวทางหรือนโยบายเดียวกัน คือเอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนเป็นสำคัญ

การกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน คณะครูในโรงเรียนต้องมีความคิดเห็นที่สอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกันและต้องสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยเหนือ โรงเรียนประถมศึกษาส่วนมาก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย แผนงาน และงบประมาณให้โรงเรียนในสังกัดได้ปฏิบัติตาม และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 14 - 16) ได้กำหนดนโยบายในการประกันสุขภาพการศึกษาด้านมาตรฐานคุณภาพนักเรียนไว้ดังนี้

นักเรียนที่มีคุณภาพต้องได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่เหมาะสมรอบด้าน ทั้งในด้านของความรู้ความสามารถ ทักษะ สุขภาพกายและจิตที่ดีและคุณธรรมจริยธรรม จากคุณลักษณะดังกล่าวจึงได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 9 มาตรฐาน 20 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1	นักเรียนมีความรู้พื้นฐานตามระดับการศึกษา
ตัวบ่งชี้	ความรู้พื้นฐานตามหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษา
มาตรฐานที่ 2	นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาและทางด้าน

คณิตศาสตร์

ตัวบ่งชี้ที่ 1	ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร
ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความสามารถทางคณิตศาสตร์

	มาตรฐานที่ 3	นักเรียนมีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา
	ตัวบ่งชี้	ความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา
	มาตรฐานที่ 4	นักเรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้และมี
นิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน	ตัวบ่งชี้ที่ 1	ความสามารถในการแสวงหาความรู้
	ตัวบ่งชี้ที่ 2	นิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน
	มาตรฐานที่ 5	นักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติงานใน
ชีวิตประจำวัน / งานอาชีพและสามารถใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต	ตัวบ่งชี้ที่ 1	ความสามารถในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน/ งานอาชีพ
	ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต
	มาตรฐานที่ 6	นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ตามวิถี
ประชาธิปไตย	ตัวบ่งชี้ที่ 1	การเคารพสิทธิส่วนบุคคล ส่วนรวมและกฎระเบียบ
ของสังคม	ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความร่วมมือร่วมใจประสานประโยชน์เพื่อส่วนรวม
	ตัวบ่งชี้ที่ 3	การใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาาร่วมกัน
	มาตรฐานที่ 7	นักเรียนมีสุขภาพสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
เกณฑ์มาตรฐานของเด็กไทย	ตัวบ่งชี้ที่ 1	การมีน้ำหนัก ส่วนสูงและสมรรถภาพทางกายตาม
ความปลอดภัย	ตัวบ่งชี้ที่ 2	การมีสุขนิสัยในการรักษาสุขภาพอนามัยและ
	ตัวบ่งชี้ที่ 3	การมีสุขภาพจิตดี
	มาตรฐานที่ 8	นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นในการดำรงชีวิต
อย่างมีความสุข	ตัวบ่งชี้ที่ 1	ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข รู้จักแบ่งปัน
ช่วยเหลือและตอบแทน	ตัวบ่งชี้ที่ 2	ความซื่อตรงต่อหน้าที่และความถูกต้อง
	ตัวบ่งชี้ที่ 3	การใช้สิ่งของและทรัพย์สินอย่างประหยัดและคุ้มค่า
	ตัวบ่งชี้ที่ 4	การปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบด้วยความมุ่งมั่น
รอบคอบและถูกต้อง		

มาตรฐานที่ 9 นักเรียนเห็นคุณค่าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรม และภูมิใจในความเป็นไทย

ตัวบ่งชี้ที่ 1 การเห็นคุณค่าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ความภูมิใจในความเป็นไทย

จากนโยบายดังกล่าว จะเห็นว่าในมาตรฐานที่ 8 สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้โรงเรียนในสังกัดส่งเสริมจริยธรรมที่จำเป็นใน การดำรงชีวิตอย่างมีความสุขให้กับนักเรียน ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมเหล่านั้น ได้แก่ ความมีเมตตา ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ความประหยัด และความกตัญญูกตเวที จัดหมวดหมู่ได้ 2 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ, 2541 : 34) ดังนี้

1. ความไม่เห็นแก่ตัว ได้แก่ การแบ่งปัน ความปรารถนาดี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ความเมตตากรุณาและความกตัญญูกตเวที

2. ความรับผิดชอบ ได้แก่ ความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียร ละเอียดรอบคอบ ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ เคารพกฎระเบียบ มีวินัยในตนเอง ความตรงต่อเวลาและการยอมรับผลการกระทำของตนเองเสมอ

2. การจัดสภาพแวดล้อม

โรงเรียนเป็นสถานที่อบรมนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นพลเมืองดีของสังคมและประเทศชาติ ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียนจึง มีอิทธิพลต่อการฝึกหัดอบรมกลมเกลียว สร้างเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามที่ สังคมและประเทศชาติต้องการ ผู้บริหารโรงเรียนจึงมีหน้าที่จัดและพัฒนาสภาพแวดล้อมใน โรงเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมให้เกิดผลตามความมุ่งหมายของการศึกษา (ชาลีอง วุฒิจันทร์, 2524 : 100)

สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ เครื่องมือ เครื่องใช้ บุคคลต่างๆ ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครู เจ้าหน้าที่ นักเรียน ผู้มาร่วมกิจการมาติดต่อ มาประกอบกิจการอย่างอื่น ตลอดจนเอกสาร ตำรา หนังสือและ กิจกรรมที่จัดขึ้นตามหลักสูตร (ชาลีอง วุฒิจันทร์, 2524 : 100) สิ่งเหล่านี้โรงเรียนแต่ละแห่ง จะมีความแตกต่างกัน ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรจัดและพัฒนาให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีทัศนคติ ที่ดีและยอมรับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งจะมีส่วนเกื้อกูลต่อ การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน ก่องแก้ว เจริญอักษร (2522 : 46 - 48) ได้กล่าวถึงแนวทาง การสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรมไว้พอสรุปได้ ดังนี้

1. บริเวณโรงเรียนต้องมีความสะอาด มีไม้ดอกไม้ประดับ เพื่อสร้าง บรรยากาศที่ดีแก่สายตาและจิตใจของนักเรียนให้รักโรงเรียน

2. ต้องปรับปรุงสถานที่ให้ดูศักดิ์สิทธิ์ นำเคารพกราบไหว้

3. จัดป้ายแสดงคติธรรม คำขวัญทางศาสนา ปรัชญาคุณธรรม ติดประกาศให้นักเรียนเห็นชัดเจน

4. มีกิจกรรมนักเรียนเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม

5. จัดงานประจำปีของโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ทำงานและมีส่วนร่วม มีความใกล้ชิดกันระหว่างครูกับนักเรียน มีการแสดงละครคติธรรมที่เน้นเรื่องความประพฤติทางจริยธรรม

6. มีแบบอย่างที่ดีจากครู เช่น การหักท่าย การทำความเคารพระหว่างครูกับครู การไม่พูดคุยกันในห้องประชุม การไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียวใส่นักเรียน การใช้คำพูดที่ปราศจากการพูดเท็จ พูดคำหยาบ คำพูดส่อเสียด คำพูดเพื่อจ้องกับนักเรียน เป็นต้น

สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 177 - 178) ได้กล่าวถึงการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนไว้สรุปได้ ดังนี้

1. บริเวณโรงเรียนสะอาด มีความร่มรื่น มีไม้ดอกไม้ประดับ โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มรับผิดชอบความสะอาดและความสวยงามของโรงเรียน
2. จัดป้ายนิเทศเพื่อสนับสนุนผู้ทำความดีของโรงเรียน
3. ส่งเสริมการสร้างวินัยในเรื่องการปกครอง การเคารพกฎเกณฑ์ระเบียบวินัย
4. การติดป้ายคำขวัญหรือคำนิยามที่นักเรียนส่วนใหญ่ยอมรับ เพื่อเตือนให้นักเรียนปฏิบัติตนในทางที่ถูก
5. การสนทนาในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในและนอกโรงเรียน
6. เสนอปัญหาและข้อค้นพบทางจริยธรรม โดยให้นักเรียนค้นคว้าเพิ่มเติมจากที่กำหนดขึ้น
7. การสวดมนต์ไหว้พระประจำวัน ประจำสัปดาห์
8. การสร้างห้องจริยธรรมโดยมีพระพุทธรูป ภาพที่เกี่ยวกับคุณธรรมหรือคติสอนใจ มุมสงบที่นักเรียนใช้สมาธิในการศึกษาจริยธรรม และมีหนังสือแนะนำอ่าน
9. จัดทำประวัตินักเรียนที่เคยได้รับการยกย่องในเรื่องการทำความดีให้เป็นที่เปิดเผย
10. การบันทึกเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน การเปลี่ยนแปลงในแต่ละวัน สัปดาห์หรือเดือน

การจัดสภาพแวดล้อมดังกล่าว จำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สภาพแวดล้อมทางกายและสภาพแวดล้อมทางจิตใจ

สภาพแวดล้อมทางกายเป็นสภาพที่นักเรียนรับรู้ด้วยตา มีอิทธิพลต่อลักษณะนิสัยของนักเรียนได้ง่าย ได้แก่

1. อาคารเรียนและบริเวณโรงเรียนที่สะอาดเป็นระเบียบ
2. ป้ายแสดงคำขวัญ คำสอน คติพจน์
3. พระพุทธรูป ภาพพุทธประวัติ หรือสัญลักษณ์ของศาสนาอื่น
4. ป้ายนิเทศแสดงผลงานของผู้มีจริยธรรมดีเด่น
5. การจัดนิทรรศการวันสำคัญทางศาสนา
6. การได้พบเห็นแบบอย่างที่ดีจากครูและบุคลากรอื่นในโรงเรียน

สภาพแวดล้อมทางจิตใจเป็นสภาพที่มีผลต่อจิตใจของนักเรียนโดยตรง กล่าวคือ นักเรียนจะมีบุคลิกลักษณะหรือเจตคติต่อจริยธรรมอย่างไร เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมส่วนนี้ ซึ่งได้แก่

1. การจัดห้องจริยธรรมในโรงเรียน
2. การประกวดห้องเรียนมารยาทดีเด่น
3. การมีป้ายแสดงรายชื่อและประวัตินักเรียนที่มีความประพฤติดี
4. การจัดโครงการสรรหานักเรียนที่มีความประพฤติดี
5. มีชุมนุมจริยธรรมในโรงเรียน

การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สามารถควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ได้ทั้งการ ส่งเสริมและบังคับให้คนทำความดีละเว้นความชั่ว (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2530 : 116) โรงเรียนจึงต้องมีการจัดการอบรมสั่งสอน จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ครูทำตนเป็นต้นแบบเป็นตัวอย่างที่ดี มีการแนะนำหรือชักนำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนไปในแนวทางและวิธีการที่เหมาะสม (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2524 : 49) โดยผู้บริหารโรงเรียนจะต้องคอยช่วยกำกับดูแลและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

3. การสอนและการนิเทศ

การสอนของครูเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน เพราะการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับการสอนของครู สภา มาลากุล ณ อยุธยา (อ้างถึงใน ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล, 2529 : 46) เชื่อว่าครูในโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่ นักเรียน และได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ ไว้ว่า

...จริยธรรมไม่ใช่สิ่งที่ได้มาแต่กำเนิดแต่เป็นเรื่องที่จะต้องเรียนรู้ที่ละเล็กที่ละน้อย ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ เด็กเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ได้ด้วยตนเองและด้วยการกระทำของผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ทุกคน โดยเฉพาะครูนั้นนับได้ว่ามีความสำคัญต่อการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กเป็นอย่างมาก...

สังคมโดยทั่วไปมักจะฝากความหวังในเรื่องการส่งเสริมจริยธรรมไว้กับโรงเรียน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีบุคลากรที่มีความสามารถและเป็นแบบอย่างที่ดีด้านจริยธรรม ซึ่งโรงเรียนทั้งในอดีตและปัจจุบันต่างยอมรับหน้าที่ในการส่งเสริมจริยธรรมด้วยความเต็มใจ แต่ครูและโรงเรียนก็ไม่สามารถส่งเสริมจริยธรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ สังคมยังมองว่าโรงเรียนนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จในหน้าที่นี้ (ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล, 2529 : 115) ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนมากยังให้ความสนใจต่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนน้อย มักมุ่งที่จะแก้ปัญหาอื่นๆ ที่คิดว่าสำคัญและเร่งด่วนกว่า เช่น การแก้ปัญหาด้านการเรียน การสอน การคิดคำนวณ ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับความรู้ ความคิด (cognitive domain) และพบประเด็นที่สำคัญว่า การที่ครูไม่ สนใจในการพัฒนาลักษณะนิสัยและจริยธรรมนั้น มีสาเหตุมาจากครูไม่ทราบวิธีการสอดแทรกลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็กตลอดจนครูไม่ทราบว่าจริยธรรมที่พึงประสงค์ที่จะปลูกฝังให้แก่เด็กนั้นมีอะไรบ้างที่เป็นจุดเน้นและมีความสำคัญ นอกจากนั้น การกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ด้านจริยธรรมแก่นักเรียนยังไม่มียุทธวิธีที่ดีที่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2527 : 12) ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของอภิชาติ ชัยบาล (2523 : 104) ที่พบว่าครูอาจารย์ให้ความสนใจในการอบรมสั่งสอนด้านจริยธรรมสอดแทรกในวิชาที่ตนเองสอนอยู่น้อยมาก มักมุ่งสอนเนื้อหาสาระในวิชาที่กำลังสอนอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารโรงเรียนให้การอบรมด้านจริยธรรมแก่นักเรียนอยู่ในเกณฑ์น้อย

การส่งเสริมจริยธรรมเป็นสาระที่เน้นหนักไปทางด้านนามธรรม การที่จะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ จนถึงขั้นนำไปปฏิบัติให้เป็นลักษณะนิสัย เป็นบุคลิกภาพของตนได้นั้นต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยประกอบหลายประการ เช่น การตั้งใจ เจตคติ ประสบการณ์ ความศรัทธา การได้เห็นแบบอย่างที่ดีจากครูหรือกลุ่มเพื่อน การได้เคยปฏิบัติจริงและการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง

ในการสอนหรือการให้การอบรมที่เกี่ยวกับจริยธรรม นักเรียนจึงมักเกิดความรู้อำนาจ เข้าใจได้ยาก และหากต้องมาประสบกับการสอนที่ไร้ประสิทธิภาพของครูซ้ำด้วยกัน นักเรียนก็จะปราศจากความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น และทำให้จริยธรรมเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย ไม่มีความสำคัญที่จะศึกษา การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนก็จะเป็นเพียงทฤษฎีที่ไม่มีผลในทางปฏิบัติ

ผลการวิจัยของ บุญยีน สุภาพ, วณิช สุวรัตน์ และสุเชษฐ์ มาเหมิม (2524 : 35 - 38) ได้รวบรวมความคิดเห็นในเรื่องการจัดการเรียนการสอนการจัดกิจกรรม ประกอบการสอนจริยธรรม ซึ่งประกอบได้ ดังนี้

1. ควรจัดอบรม ครู อาจารย์ ผู้สอนวิชาจริยธรรม
2. ครู อาจารย์ ผู้สอน ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่าง
3. ควรพิจารณาบรรจุครู อาจารย์ ครูสอนวิชาจริยธรรมที่มีความถนัดใน การสอน และที่มีคุณสมบัติเหมาะสม
4. ควรสอนวิชาจริยธรรมโดยให้มีการฝึกภาคปฏิบัติ
5. ควรจัดอุปกรณ์ที่เหมาะสมประกอบการเรียนการสอนวิชาจริยธรรม
6. ควรจัดให้มีกิจกรรมทางศาสนา
7. ควรให้มีการยกย่อง ชมเชย ครู อาจารย์ ที่ประพฤติดีเป็นตัวอย่าง
8. ควรให้มีการประกวดมารยาทนักเรียน โดยมีรางวัลมอบให้เป็นกำลังใจ

ด้วย

9. ควรมีการสอนการฝึกวิชาจริยธรรมแทรกไว้ในทุกวิชา
10. ควรให้ครู อาจารย์ ทุกคนเน้นเรื่องจริยธรรมในวิชาอื่นๆด้วย
11. ควรจัดให้ครู อาจารย์ ทุกคนร่วมกันให้การอบรมจริยธรรมแก่นักเรียน
12. ควรขอให้ครู อาจารย์ ทุกคนร่วมกันให้การอบรมจริยธรรมแก่นักเรียน
13. ควรจัดให้มีการทัศนศึกษาที่เกี่ยวกับจริยธรรม
14. ครูผู้สอนควรปรับปรุงการสอนให้ทันสมัยและหาความรู้เพิ่มเติม

อยู่เสมอ

15. ควรจัดทำเอกสาร หรือคู่มือประกอบการเรียน
16. ควรเชิญวิทยากรในห้องถิ่นหรือผู้ที่มีความชำนาญในเรื่องจริยธรรมของ ศาสนา มาให้การอบรมแก่นักเรียน
17. ควรสอนหลักการและแนวปฏิบัติที่ถูกต้องของแต่ละศาสนา
18. ควรติดตามผลการสอน โดยเน้นการประเมินจากพฤติกรรมของ

นักเรียน

19. ควรจัดให้มีวิทยากรพิเศษมาบรรยาย

กระทรวงศึกษาธิการ (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ, 2539 : 14) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษา พอสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนนั้นมีทั้งแบบบูรณาการและจัดสอนแยกเฉพาะคุณธรรมที่ต้องการเน้น จึงต้องมีการจัดประสบการณ์สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศให้เอื้อต่อการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน สิ่งที่ครูควรตระหนักคือนักเรียนต้องมีความรู้สึกที่ดีต่อการกระทำ ซึ่งจะนำไปสู่ความชื่นชมศรัทธา จึงควรจัดประสบการณ์และกิจกรรม ดังนี้

1. นักเรียนอยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดี เห็นการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เช่น ถ้าต้องการสร้างความสามัคคี การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ครูต้องสามัคคีกัน และจัดประสบการณ์ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ

2. เสนอปัญหาให้นักเรียนได้คิด โดยใช้กรณีตัวอย่างสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนใช้เหตุผลอยู่ตลอดเวลา

3. แสวงหาแบบอย่างกิจกรรมต่างๆ และวัฒนธรรมที่ดีงาม เช่น ศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้จะช่วยขัดเกลาความคิดและจิตใจของนักเรียนให้ประณีตละเอียดอ่อน

4. ให้นักเรียนได้ศึกษาประสบการณ์จากวิชาการที่สามารถพัฒนา ค่านิยมได้ เช่น วิทยาศาสตร์ ซึ่งจะช่วยสร้างค่านิยมให้รักความจริงและมีเหตุผล

5. ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีระบบ เช่น ตั้งชมรมโดยอิสระเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาคนบนพื้นฐานของความถนัดและความสนใจ

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2541 : 40 - 41) กล่าวถึง การเรียนการสอนในห้องเรียนและข้อเสนอแนะสำหรับครูประจำชั้นในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนสรุปได้ ดังนี้

1. การควบคุมห้องเรียนเป็นกิจกรรมที่ครูต้องคอยเอาใจใส่และปฏิบัติด้วยความระมัดระวัง มิฉะนั้นอาจจะกลายเป็นตัวถ่วงการพัฒนาพฤติกรรมช่วยสังคมได้ ครูจึงควรปฏิบัติ ดังนี้

1.1 กำหนดแนวปฏิบัติหรือระเบียบให้ชัดเจน ครูต้องอธิบายให้เด็กเข้าใจว่าทำไมต้องมีระเบียบและให้โอกาสเด็กได้ร่วมกำหนดระเบียบ

1.2 การควบคุมทางอ้อม กระทำได้โดยการจัดระเบียบห้องเรียน เช่น ให้เด็กได้ทำงานเรียงๆ อยู่แห่งหนึ่ง และเด็กทำงานมีเสียงดังอีกแห่งหนึ่ง พยายามส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี ใช้วิธีเตือนด้วยการกระทำและคำพูด เช่น มองหรือทำสัญญาณให้รู้ว่าไม่ถูกต้อง โดยไม่มีลักษณะบังคับขู่เข็ญหรือดุ ถ้าเตือนด้วยวาจาก็พูดให้สุภาพ แต่เน้นหนักพูดเฉพาะตัวเด็กที่ทำผิดเท่านั้น

1.3 สอนพฤติกรรมช่วยสังคม โดยครูช่วยแนะนำเด็กเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ถูกต้อง เช่น เด็กแข่งขันเข้าห้องและทะเลาะกัน ครูต้องหาทางให้ตกลงกันโดยสันติวิธี

1.4 การใช้อำนาจของครู เด็กบางคนนั้นรู้กฎระเบียบแต่ก็ยังทำผิด ครูจึงต้องหาสาเหตุและลงโทษตามความเหมาะสม พร้อมทั้งอธิบายเหตุผล

1.5 ครูควรมีเจตคติที่ดีต่อเด็กว่าเด็กสนใจเรียน ต้องการอยู่กับเพื่อน ทำดีกับเพื่อน ต้องการความยุติธรรม มีความกรุณาต่อเพื่อน ครูควรค้นหาว่าทำไมเด็กจึงทำดีไม่ได้แล้วหาทางช่วยเหลือตามข้อ 1.1-1.4

2. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างครูกับศิษย์ ความอบอุ่น จะเป็นแรงจูงใจให้ศิษย์สนใจในความเป็นอยู่ของคนอื่น อย่างไรก็ตามครูที่ยึดมั่นในพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา รวมทั้งการมีปิยะวาจาที่ไพเราะ ก็จะสามารถช่วยได้มาก

3. พัฒนาความเข้าใจในจริยธรรมของเด็ก ครูต้องสอนเด็กให้เข้าใจว่า ความยุติธรรม และความกรุณานั้นคืออะไร ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร และเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังหลักธรรมเหล่านั้นคืออะไร ครูต้องพูดถึงจริยธรรมในชั้นเรียนบ่อยๆ เพื่อเตือนความจำ และการปฏิบัติ

4. สร้างชุมชนของความเอาใจใส่ซึ่งกันและกันในห้องเรียน ให้ความสำคัญและความต้องการทางจิตวิทยาของเด็ก 3 ประการ คือ ความเป็นตัวเอง (autonomy) ความรอบรู้ (competence) และความเป็นหมู่คณะ (belonging)

ข้อเสนอแนะสำหรับครูประจำชั้นสรุปได้ ดังนี้

1. ครูไม่ควรทำโทษเด็กด้วยการใช้อารมณ์
2. ส่งเสริมให้เด็กคิดแบบมีเหตุผล
3. ให้เด็กแสดงเหตุผลที่กระทำผิดและให้ที่ประชุมนักเรียนหาทางออก

ที่เหมาะสม

4. ครูควรชี้แจงเหตุและผลของการกระทำผิด ไม่ว่าจะหาผู้ทำผิดได้หรือไม่
5. ปลอ่ยให้เด็กประพฤติแบบลองผิดลองถูก ถ้าเหตุการณ์นั้นไม่เป็น

อันตราย

6. ให้โอกาสเด็กที่ประพฤติผิดทำงานได้โทษ
7. วางเงื่อนไขให้เด็กประพฤติให้ถูกต้องเป็นรายบุคคล

นอกจากการสอนและการจัดกิจกรรมการสอนดังกล่าวแล้ว เพื่อให้การส่งเสริมจริยธรรม นักเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนควรได้ปฏิบัติตามนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางในการนิเทศการสอน (พนัส หันนาคินทร์, 2529 : 251 ; สถาพร มาลีเวชพงศ์, 2517 : 105 ; กรมการฝึกหัดครู, 2525 : 260 ; ยุพิน พิพิธกุล, 2528 : 112 ; ช่าง บัวศรี, 2513 : 126) ได้กล่าวหลักการ ไว้ดังนี้

1. ครูต้องสอนให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริยธรรมมากกว่าความสามารถที่จะจดจำเนื้อหาหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ผู้บริหารโรงเรียนควรแจ้งวัตถุประสงค์ของการสอนให้ครูได้ตระหนักว่า เป้าหมายของการสอนอยู่ที่พฤติกรรมปฏิบัติของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ให้คณะครูในโรงเรียนร่วมมือกันสอนหรืออบรมนักเรียนทุกระดับชั้น การที่ทักษะจะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องมาจากการได้รับการฝึกกิจกรรมบ่อยๆ นักเรียนก็จะกลายเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสมตามความปรารถนา ขึ้นอยู่กับการอบรมสั่งสอนของครูที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพราะการสอนและการปลูกฝังจริยธรรมมิใช่เป็นหน้าที่เฉพาะครูผู้สอนจริยธรรม

เท่านั้น แต่ถือได้ว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของครูทุกคน รวมถึงการติดตามผลด้วยว่านักเรียนได้ปฏิบัติในสิ่งที่เรียนมาหรือไม่

3. อบรมจริยธรรมให้แก่นักเรียนในลักษณะสอดแทรกเข้าไปในการสอนทุกวิชา ทุกโอกาสที่เหมาะสม ด้วยวิธีการที่จะทำให้จริยธรรมเข้าสู่จิตใจของนักเรียนโดยไม่รู้ตัว ทำให้งานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีความสำคัญ

4. การประพฤติปฏิบัติของครูจะต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการจะปลูกฝังให้แก่นักเรียน เมื่ออบรมจริยธรรมแก่นักเรียนไปอย่างไร ก็ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับคำสอนของตน เพื่อเป็นแบบอย่างให้นักเรียนมีความศรัทธาปฏิบัติตามด้วยความมั่นใจ ซึ่งนอกจากจะยกระดับมาตรฐานจิตใจ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนแล้ว ยังเป็นการยกระดับมาตรฐานของครูด้วย ผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้โน้มน้าวจิตใจของครูให้ร่วมกันประพฤติปฏิบัติตามคำสอน คือ มุ่งแสวงหาความรู้ ประพฤติดี ปฏิบัติดี เพื่อเป็นแบบอย่างและจูงใจนักเรียนให้เป็นผู้รักความเป็นผู้มีจริยธรรม

แนวการดำเนินการนิเทศการสอนด้านการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนพอสรุปได้ ดังนี้

1. เสนอแนะให้ครูอบรมความประพฤติของนักเรียนพร้อมการสอนทุกครั้ง
2. เสนอแนะให้ครูสอนโดยเน้นการปฏิบัติของนักเรียนมากกว่า

การตอบคำถาม

3. จัดประชุมครูเพื่อให้เห็นความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการอบรมจริยธรรม

นักเรียน

4. เน้นให้ครูตักเตือน อบรมนักเรียนทันทีที่เห็นว่านักเรียนประพฤติผิด
5. เสนอแนะให้ครูนำเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันมาจำแนกให้นักเรียนเห็น

คุณและโทษ ตามแนวจริยธรรม

6. เสนอแนะให้ครูเอาใจใส่ สังเกต ตักเตือน อบรมในเรื่องของการแต่งกาย

คำพูดและมารยาททุกครั้งที่เข้าสอน

7. เสนอแนะให้ครูนำบุคคลในท้องถิ่นที่ประพฤติดีมาเป็นวิทยากรสอน

จริยธรรม

8. เสนอแนะให้ครูนำนักเรียนที่มีความประพฤติดีมาเป็นตัวอย่าง

ประกอบการสอน จริยธรรม

9. จัดหาหนังสือ เอกสาร ตำราเกี่ยวกับการอบรมความประพฤตินักเรียน

ให้คณะครูศึกษา

10. เสนอแนะให้ครูศึกษาภูมิหลังความประพฤตินักเรียนทุกคนในชั้น

เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการอบรมจริยธรรม

4. การจัดกิจกรรม

กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการให้การศึกษา สถานศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ ตามธรรมชาติอันแท้จริง กิจกรรมจะเป็นเครื่องมือช่วยอบรมนักเรียนให้รู้จักปรับตัวเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบและความเสียสละเพื่อส่วนรวมฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในระบอบประชาธิปไตย เป็นการสร้างประสบการณ์ตามความแตกต่างของนักเรียน เพื่อสร้างเจตคติที่ดี และพัฒนาบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ (จิตรา ทองเกิด, 2542 : 30)

กิจกรรมในโรงเรียนมี 2 รูปแบบ (ชำเลียง วุฒิจันทร์, 2542 : 159 ; จิตรา ทองเกิด, 2542 : 27 - 28) คือกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรและกิจกรรมเสริม

กิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อประกอบความเข้าใจในการสอนบทเรียนใดบทเรียนหนึ่ง การจัดกิจกรรมรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่สอนในเวลาเรียนอันจำกัดตามจำนวนคาบของวิชานั้นๆ (จิตรา ทองเกิด, 2542 : 27)

กิจกรรมเสริมเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์อันแท้จริงกับการให้การศึกษาอบรมเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เป็นการจัดประสบการณ์ตามความแตกต่างของบุคคล (จิตรา ทองเกิด, 2542 : 28) กิจกรรมทั้ง 2 รูปแบบ เรียกว่ากิจกรรมนักเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นในระดับโรงเรียนประถมศึกษา ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ซึ่งได้จัดวิชาจริยศึกษา อยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งเป็นการพัฒนาค่านิยม เจตคติ พฤติกรรมและบุคลิกภาพ โดยใช้กิจกรรมจริยศึกษา ศิลปะศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ ลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาดและผู้บำเพ็ญประโยชน์ (กรมวิชาการ, 2532 : 55) ส่วนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในด้านจริยธรรมนั้น โรงเรียนทุกแห่งได้จัดเป็นกิจวัตรประจำอยู่แล้ว เช่น การเข้าแถวเคารพธงชาติ การสวดมนต์ไหว้พระในวันสุตัสปดาห์ การจัด กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และการจัดกิจกรรมอื่นๆ ตามความเห็นหรือความต้องการของครูและนักเรียน (ชำเลียง วุฒิจันทร์, 2542 : 159)

หลักในการจัดกิจกรรมนักเรียนที่สำคัญ คือให้ครูทุกคนและนักเรียนเอาใจใส่ต่อการดำเนินกิจกรรมให้พร้อมเพียงเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสนใจกำกับ ติดตามเพื่อให้การจัดกิจกรรมนักเรียนปราศจากอุปสรรคและสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 48) ได้กล่าวถึงหลักการของการสร้างกิจกรรมนักเรียนบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ คือ

1. นักเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการจัดกิจกรรม
2. กิจกรรมสามารถพัฒนาการเรียนรู้ คุณสมบัติ เจตคติของผู้เรียนได้
3. กิจกรรมต้องมีสาระความรู้และความน่าสนใจ

ซึ่งสอดคล้องกับ มนัส รัตนติลก ณ ภูเก็ต (อ้างถึงใน จินดา สิทธิฤทธิ์, 2523 : 18) ได้เสนอแนะหลักการจัดกิจกรรมนักเรียนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมไว้ ดังนี้

1. กิจกรรมควรมีสภาพเหมาะสมกับวัยและสภาพแวดล้อม
2. ปฏิบัติสม่ำเสมอ
3. คณะครูและผู้ปกครองนักเรียนควรร่วมมือกัน
4. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรร่วมมือปรึกษาหารือกันเพื่อร่วมแก้ปัญหา

และอุปสรรค

5. ควรมีการยกย่อง ลงโทษ ชมเชยหรือให้รางวัลควบคู่กันไป

การจัดกิจกรรมนักเรียนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ หลายด้านไม่ว่าจะเป็นวิสัยทัศน์ ภาวะความสนใจ จิตวิทยาการศึกษา จุดหมายของการศึกษา สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 47 - 48) ได้กล่าวถึง แนวทางของการจัดกิจกรรมนักเรียนไว้สรุปได้ ดังนี้

1. สร้างบนพื้นฐานเนื้อหาที่เรียนรู้ตรงจุดมุ่งหมายและความคิดรวบยอดของจริยศึกษา
2. สอดคล้องกับวัย ประสบการณ์ วุฒิภาวะและระดับสติปัญญาของนักเรียน
3. ต้องเป็นรูปธรรมที่แสดงออกและเคลื่อนไหวได้
4. ต้องมีความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ ทันต่อปัญหาและ

การเปลี่ยนแปลงต่างๆ

5. ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มากที่สุด
6. ระยะเวลาเหมาะสมกับความสนใจของนักเรียน คือ ประมาณ 15-20 ปี
7. น่าสนใจและสอดคล้องกับความสนุกสนานเพลิดเพลินได้
8. มีผลต่อการเรียนรู้พฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนในทางที่จะ

เป็นประโยชน์

9. มีสาระน่ารู้ ทำทนายให้นักเรียนรู้จักการคิด ใช้เหตุผลและหาคำตอบ

ด้วยตนเอง

10. ควรส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้
11. ใช้สื่อประกอบ
12. วัดและประเมินผลหลังการจัดกิจกรรมได้

กิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรมอีกประเภทหนึ่งเป็นกิจกรรมของโรงเรียน แต่มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนควรสอดแทรก การอบรมจริยธรรมให้กับนักเรียนทุกคนที่มีการจัดกิจกรรม เพราะจะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรม แห่งความเป็นผู้มี จริยธรรมได้อย่างแท้จริง สถาพร มาลีเวชพงศ์ (2517 : 105) ได้เสนอแนะ เอาไว้ว่าโรงเรียนควรจัดให้มีการจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติตามโอกาสที่จะทำได้ เช่น พิธีทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ฟังเทศน์หรือทำบุญในโอกาสต่าง ๆ โดยให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติเอง ครูเป็นเพียง ที่ปรึกษา เช่นเดียวกับหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (2525 : 206) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจัดให้มีการเลือกสรรนักเรียนที่มีมารยาทดี มีความประพฤติดี มีอุปนิสัยดีงาม เป็นประจำ ทุกปี แล้วยกย่องให้ปรากฏแก่คนทั่วไป

สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 177) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทางด้าน จิตใจ น้ำใจและศีลธรรม แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ
2. กิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม
3. กิจกรรมชมรมอาสาพัฒนา
4. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี การอยู่ค่ายพักแรม

ซึ่งในส่วนของกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมให้โรงเรียนดำเนินการดังนี้

1. พานักเรียนออกไปทำกิจกรรมนอกสถานที่ เช่น พาไปเวียนเทียน ไปชมวัด ฟังเทศน์ การแนะนำศึกษาสถานที่สำคัญ
2. การจัดกิจกรรมศาสนาในโรงเรียน ได้แก่ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย ธรรมะ การทำบุญตักบาตรในโรงเรียน การนิมนต์พระมาเทศน์ การหล่อเทียนพรรษา
3. กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติอยู่เสมอ ได้แก่ การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ การอบรม การให้คำแนะนำในสิ่งที่ควรปฏิบัติ

นอกจากกิจกรรมดังกล่าว การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนอาจทำได้ ดังนี้

1. จัดทำโครงการประกาศเกียรติคุณและมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มี ความประพฤติดี
2. จัดประกวดการเล่านิทานธรรมะหรือนิทานชาดก
3. จัดการแสดงของนักเรียน โดยเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับจริยธรรม
4. การคัดเลือกผู้นำนักเรียนด้านจริยธรรม

5. การประเมินผลทางจริยธรรม

การประเมินผลทางจริยธรรมเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จของการส่งเสริมจริยธรรมว่า พฤติกรรมนักเรียนเปลี่ยนไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมมากน้อยเพียงใด ควรมีการแก้ไขข้อบกพร่องอะไรบ้าง และแก้ไขที่ใคร (ครูหรือนักเรียน) การประเมินนั้นจะต้องรู้ว่าประเมินอะไร แค่นั้น อย่างไร การประเมินผลจะต้องประเมินตามองค์ประกอบของจริยธรรม 4 ประการ คือ ความรู้เชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม เจตคติ ความเชื่อทางจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 31-32) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบของจริยธรรมมีความหมาย ดังนี้

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับจริยธรรมของสังคมนั้นๆ เป็นความรู้ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนหรือเรียนรู้กันมาว่าการกระทำชนิดใดดี ทำแล้วได้รับการยกย่องสรรเสริญ ไม่เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น รวมถึงความรู้ ความประพฤติว่าสิ่งใดไม่ควรทำไม่ควรประพฤติ

2. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลได้ให้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์นั้น เหตุผลดังกล่าวจะช่วยให้ทราบแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล ซึ่งการกระทำอาจขัดกับความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลและสถานการณ์เป็นสำคัญ

3. เจตคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมต่างๆ ว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือดเว้นแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้ เพราะการกระทำในทางดีและทางเลวของบุคคลส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม ในการประเมินผลทางจริยธรรม ผู้ประเมินมี 2 ลักษณะ ดังนี้คือ

4.1 ผู้ประเมินนักเรียน เรียกว่า การวัดทางตรง ผู้ประเมิน ได้แก่ ครู ผู้ปกครองหรือเพื่อนนักเรียน มาประเมินการกระทำของนักเรียนในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นสถานการณ์จริง สถานการณ์จำลอง ว่าบุคคลจะทำอะไร อย่างไร ในสถานการณ์นั้นๆ วิธีวัดคือการสังเกต เครื่องมือที่นำมาใช้ในการวัด ได้แก่ แบบสำรวจรายการ แบบประมาณค่า ฯลฯ ส่วนใหญ่จะใช้วัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัย ส่วนด้านพุทธิพิสัยจะใช้การทดสอบ

4.2 นักเรียนประเมินตนเอง เรียกว่า การวัดทางอ้อม กระทำได้โดยการให้นักเรียนบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก หรือการปฏิบัติของตนเองในสถานการณ์ต่างๆ เครื่องมืออาจใช้แบบสำรวจรายการ แบบประมาณค่า หรือให้นักเรียนเขียนรายงานพฤติกรรมของตนเอง

การสรุปผลการประเมินของนักเรียนแต่ละคน ควรนำผลการวัดของครู ผู้ปกครอง เพื่อนนักเรียน และนำผลที่นักเรียนประเมินตนเองมาประกอบกัน จึงจะสามารถสรุป เป็นพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนได้เที่ยงตรงยิ่งขึ้น

วิธีการวัด ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ การให้รายงาน ตนเอง กลวิธีระบายความในใจ สังคมมิติ ซึ่งวิธีการวัดดังกล่าวผู้ประเมินอาจเป็นนักเรียน ประเมินตนเองหรือผู้อื่นประเมิน (ครู ผู้ปกครอง เพื่อน) ถ้าจะให้การประเมินในแต่ละครั้ง มีประสิทธิภาพควรกำหนดเครื่องมือวัดให้สอดคล้องกับวิธีการนั้นๆ ด้วย

วิธีการวัดและเครื่องมือที่ใช้ประเมินพฤติกรรมจริยธรรมมีอยู่หลายชนิด ในที่นี้จะนำเสนอเพียง 3 ชนิด ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 40)

1. การสังเกต (Observation)

เป็นการดูพฤติกรรมต่างๆที่บุคคลนั้นๆ แสดงออกด้วยสายตาใน สถานการณ์หนึ่งๆ ในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งสามารถสังเกตเห็นพฤติกรรมที่แสดงออกได้อย่างเป็น ธรรมชาติ ในการสังเกตจะต้องกำหนดประเด็นหรือสิ่งที่ต้องการจะสังเกตเอาไว้ล่วงหน้า ขณะ สังเกตจะต้องจดบันทึกไว้ ผลที่ได้จากการสังเกตจะตรงกับความเป็นจริงมากกว่าวิธีอื่น ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสำรวจรายงาน แบบจัดอันดับ คุณภาพ

2. การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือวัดอีกชนิดหนึ่ง ที่ใช้วัดพฤติกรรม ทั้งด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัย การสัมภาษณ์มีลักษณะคล้ายกับการถามตอบด้วยวาจา (ปากเปล่า) แต่เป็นในลักษณะการพูดคุยที่มีจุดมุ่งหมาย สามารถนำไปใช้ประกอบกับเครื่องมือ วัดชนิดอื่น โดยเฉพาะการสังเกตได้เป็นอย่างดี การสัมภาษณ์เป็นวิธีการที่ได้เปรียบกว่า การสังเกตตรงที่ไม่ต้องรอคอยพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่แน่ใจว่าจะเกิดหรือไม่ เพราะเราสามารถ ถามได้ทันที การสัมภาษณ์ที่ดีจะต้องมีการจดบันทึกผลการสัมภาษณ์ลงในแบบสัมภาษณ์

3. แบบทดสอบ (Test)

เป็นวิธีการวัดซึ่งอาจทำได้โดยการถามตอบด้วยวาจาหรือให้ เขียนตอบ ซึ่งลักษณะของคำถามอาจเป็น

3.1 ถามความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ

3.2 ถามความรู้สึกโดยใช้สถานการณ์เป็นตัวเร้า ซึ่งสถานการณ์

อาจใช้

3.2.1 เรื่องราวที่เป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ

3.2.2 เรื่องราวที่เป็นรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ

ขั้นตอนการประเมินพฤติกรรมจริยธรรม

การประเมินพฤติกรรมจริยธรรมแต่ละคุณลักษณะมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์พฤติกรรม คุณลักษณะจริยธรรมแต่ละคุณลักษณะ จัดเป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ จึงต้องแยกแยะให้เป็นพฤติกรรมย่อยที่สามารถตรวจสอบได้ก่อน เมื่อตรวจสอบแล้วจึงสรุปเป็นคุณลักษณะจริยธรรมนั้นๆ อีกทีหนึ่ง ซึ่งขั้นตอนนี้ได้ดำเนินการไปแล้วก่อนที่จะจัดทำแผนการสอน

2. เลือกวิธีการวัดและสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมที่เกิดขึ้น บางคุณลักษณะอาจมีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเลือกวิธีการวัดและใช้เครื่องมือวัดให้สอดคล้องสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่ต้องการวัด เช่น จุดประสงค์ที่เป็นด้านพุทธิพิสัยควรใช้แบบทดสอบ ด้านจิตพิสัยวิธีวัดที่ตรงที่สุดคือการสังเกต แต่ถ้าบางครั้งต้องวัดกับคนหมู่มากและจำกัดด้านเวลาอาจใช้แบบวัดสถานการณ์ สำหรับด้านทักษะพิสัยวิธีวัดคือการสังเกต โดยจะต้องมีแบบบันทึกผลการสังเกตด้วย ซึ่งการสังเกตนั้นจะเน้นกระบวนการปฏิบัติ

3. กำหนดเกณฑ์ในการตัดสิน การกำหนดเกณฑ์เป็นเรื่องที่ค่อนข้างไม่เป็นปรนัย เพราะขึ้นอยู่กับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตามถ้าไม่มีเกณฑ์ ก็จะไม่มีความชัดเจนและช่วยในการปรับปรุงผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะนั้นๆ เพราะฉะนั้นต้องมีการกำหนดเกณฑ์ในการตัดสิน โดยปรับเกณฑ์ให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น

4. ดำเนินการวัด เป็นขั้นตอนที่สำคัญเพราะเป็นการใช้เครื่องมือซึ่งจะต้องมีค่าชี้แจงการใช้อย่างละเอียดและเน้นให้ดำเนินการตามคู่มืออย่างเคร่งครัด เพื่อผลที่ออกมาจะได้ตรงกัน

5. การสรุปผลการประเมิน การลงความเห็นหรือสรุปความเห็นเป็นขั้นตอนที่จะวิเคราะห์ตามเกณฑ์ว่าพฤติกรรมจริยธรรมของผู้เรียนมีอยู่มากน้อยเพียงใด อยู่ในทิศทางใดแล้วนำมาพิจารณาว่าจะปรับปรุงจุดบกพร่องอย่างไร หรือจะส่งเสริมจุดดีอย่างไร เพื่อให้คุณลักษณะที่ดีนั้นคงอยู่และมีการพัฒนายิ่งขึ้น

สรุปมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ ได้แก่ การมาโรงเรียนทันเวลา การร่วมปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงอย่างสม่ำเสมอ การแต่งกายเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน การมีสัมมาคารวะ และสุภาพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ และการมีมารยาทในการรับประทานอาหาร

2. มีความซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่ ปฏิบัติตามระเบียบการสอบและไม่ลอกการบ้าน ไม่ลักขโมยทรัพย์สินของเพื่อนและผู้อื่น ไม่พูดโกหกและกล้ายอมรับความจริง รักษาคำพูดและปฏิบัติตามคำสัญญาที่ให้กับบุคคลอื่น และไม่เอาความคิดเห็นของผู้อื่นมาเป็นความคิดเห็นตนเอง

3. มีความกตัญญูกตเวที ได้แก่ แสดงออกถึงความรักและเคารพพ่อแม่ ผู้ปกครอง แสดงออกถึงความเคารพและเชื่อฟังครูอาจารย์ การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูอาจารย์ แสดงออกถึงการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ชุมชนและครอบครัว และการรู้จักตอบแทนบุญคุณหรือการแสดงออกถึงน้ำใจต่อผู้ที่มีพระคุณ

4. มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม ได้แก่ รู้จักการให้เพื่อส่วนรวมและเพื่อผู้อื่น แสดงออกถึงการมีน้ำใจและชอบช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักแบ่งปันทรัพย์สินและสิ่งของให้แก่ผู้อื่น แสดงออกถึงความเสียสละต่อผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า ไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนผู้อื่น

5. ประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า ได้แก่ รู้จักใช้ทรัพย์สินและสิ่งของของโรงเรียนอย่างประหยัด ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า เข้าร่วมกิจกรรมประหยัดของโรงเรียน รู้จักใช้น้ำ ไฟฟ้า และสาธารณูปโภคของโรงเรียน และที่บ้านอย่างประหยัดและรู้คุณค่า และรู้จักการออมเงินและใช้เงินอย่างประหยัด

6. ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย ได้แก่ แสดงออกถึงความรักชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ชอบเรียนรู้และสนใจในภูมิปัญญาไทยของท้องถิ่นของตน เรียนรู้และสนใจในศิลปวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นของตน สามารถเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ แสดงออกถึงความรัก และความหวงแหนในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย

1.3 นโยบายการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ.2542 รัฐบาลไทยได้ประกาศให้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในมาตรา 6 และมาตรา 24 ทั้งนี้ได้ระบุไว้ในมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับนี้ไว้ว่า "การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข" (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 8 - 9) และในมาตรา 24 ข้อ 4

จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 24)

1.4 การจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ จึงมีความจำเป็นต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยทุกคน ตลอดจนอนาคตของประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 5)

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

อรุณศรี เหลืองไทยงาม (2533) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) ศึกษาการส่งเสริมจริยศึกษาของผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยนโยบายด้านสภาพแวดล้อม ด้านการนิเทศการเรียนการสอนและด้านกิจกรรมนักเรียน (2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งแนวทางในการแก้ไข การส่งเสริมจริยศึกษา ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูมีส่วนช่วยสนับสนุนการส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างดี โดยส่งเสริมอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านนโยบาย ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการนิเทศการเรียนการสอนและด้านกิจกรรมนักเรียน ด้านปัญหาและอุปสรรคพบว่า คะแนนพฤติกรรมของแต่ละวิชาไม่เป็นผลต่อการประเมินพฤติกรรมที่เหมาะสม เนื้อหาวิชามีมาก ทำให้ครูไม่สามารถสอดแทรกคุณลักษณะทาง จริยศึกษา และการเรียนการสอนมุ่งสัมฤทธิ์มากเกินไป จนละเลยเรื่องการปลูกฝังคุณลักษณะอื่นเป็นปัญหาในระดับมาก

วิลัย ตั้งจิตสมคิด (2538) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรม ให้แก่นักเรียนตามทัศนะของอาจารย์ในกลุ่มรัตนโกสินทร์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหา การปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียน ประชากร ได้แก่ อาจารย์ที่ปฏิบัติราชการใน สถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ปีการศึกษา 2538 ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนในปัจจุบันควรมีการสอดแทรกจริยธรรมควบคู่ไปด้วย อาจารย์ควรได้รับการอบรมให้เข้าใจใน หลักธรรมของศาสนาอย่างแท้จริง และควรมีการจัดช่วงเวลาให้การอบรมแก่นักศึกษาเสมอ ทุกสัปดาห์ การจัดชั้นเรียนควรมีความเหมาะสม ควรมีการสร้างบรรยากาศให้นักเรียนรู้สึกรัก และภูมิใจในสถาบัน สภาพภายในสถาบันควรมีความร่มรื่น มีต้นไม้ สวนหย่อม มีการเขียนคำขวัญ ข้อคำคติเตือนใจหรือยกย่องชมเชยผู้ทำคุณงามความดี ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมทั้งในต่างานงบประมาณ บุคลากร และเวลา กิจกรรมที่จัดควรตรงกับความสนใจ เหมาะสมกับวัยของนักศึกษา โดยให้นักศึกษารับผิดชอบภายใต้การดูแลของอาจารย์

ประจักษ์ มนต์ประเสริฐ (2545) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องพฤติกรรมทางจริยธรรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาที่พึ่งพายาเสพติด เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน มัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมพึ่งพายาเสพติดและไม่พึ่งพายาเสพติด สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม และศึกษาความแตกต่างของพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา ที่มีพฤติกรรมพึ่งพายาเสพติดและไม่พึ่งพายาเสพติด สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด นครปฐม

กลุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษาที่พึ่งและไม่พึ่งยาเสพติด จำนวน 264 คน ซึ่งมี ผู้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและมีความสมบูรณ์ครบถ้วน จำนวน 260 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 90.19 นำมาวิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ ค่าฐานนิยม ค่าไคสแควร์ และเมื่อพบ ความแตกต่างทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของมาร์สโลว์

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมโดยรวมของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม ที่มีพฤติกรรมพึ่งพายาเสพติดอยู่ในกลุ่ม 2 คือ พฤติกรรมทาง จริยธรรมที่ยึดหลักการให้ผู้อื่นในสังคมแคบ ๆ ได้รับผลประโยชน์ ส่วนนักเรียน ที่มีพฤติกรรมไม่พึ่งพายาเสพติดมีพฤติกรรมทางจริยธรรมอยู่ในกลุ่ม 4 คือพฤติกรรมทาง จริยธรรมที่ยึดหลักการเพื่อความถูกต้องตั้งมั่นเป็นอุดมคติหรืออุดมการณ์ในจิตใจ ทำความดี เพื่อความดี เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียน มัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรมไม่พึ่งพายาเสพติด ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่ม 4 จำนวน 7 ด้าน การวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีพฤติกรรม พึ่งพายาเสพติดและไม่พึ่งพายาเสพติด พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 จำนวน 5 ด้านคือ ด้านการใฝ่สัจจะหรือใฝ่สัจจธรรม การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา เมตตากรุณา ไม่ประมาท ซื่อสัตย์สุจริต และหิริโอตตัปปะ เมื่อพบความแตกต่างผู้วิจัยจึงทดสอบ ความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่ามีความแตกต่างเป็นรายคู่ทุกด้าน

สากล เกตุทอง (2545) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทางการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 และพัฒนาเป็นรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลไฟและแบ่งขั้นตอนของการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนสำรวจ และขั้นตอนสร้างรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน และแบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหาร ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการสอนและการนิเทศ ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน และด้านการประเมินผลทางจริยธรรม ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนสำรวจ เป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 คน ในขั้นตอนสร้างรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เรียนเชิญมาเป็นผู้เชี่ยวชาญโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนสำรวจเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ในขั้นตอนสร้างรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด ในรอบแรกและเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าในรอบที่ 2 และ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการหาค่าร้อยละในขั้นตอนสำรวจ และการหาค่ามัธยฐาน และค่าอินเตอร์ควอไทล์เรนจ์ในขั้นตอนสร้างรูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน

ผลการศึกษาพบว่า

สภาพและปัญหาในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเด็นผู้บริหารทราบและถือปฏิบัติกันอยู่แล้ว แต่ในทางปฏิบัติจริงยังไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของผู้บริหารโรงเรียนเท่าที่ควร ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัจจัยสำคัญ คือ การขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมีความเห็นว่ารูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหาร ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการสอนและการนิเทศ ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน และการประเมินผลทางจริยธรรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ “เหมาะสมอย่างยิ่ง” ทั้งหมด

จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างเสริมจริยธรรมนักเรียน ดังกล่าวสรุปได้ว่า การดำเนินการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนแบ่งออกได้เป็น 5 ด้าน คือ การบริหาร การจัดสภาพแวดล้อม การสอนและการนิเทศ การจัดกิจกรรมและการประเมินผลทางจริยธรรม ซึ่งทุกด้านคณะครูจะต้องมีส่วนร่วมและผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญ มีความมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จึงจะทำให้การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษาประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

งานวิจัยต่างประเทศ

ริด (Ried, 1964) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องศีลธรรมและจริยธรรมที่โรงเรียนควรมี : กรณีศึกษาเฉพาะด้านการเรียนการสอน ความมุ่งหมายในการวิจัย คือ ต้องการสำรวจทัศนคติของครู เกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่าครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเห็นว่าควรเน้นเรื่องศีลธรรมจรรยาในการสอนในห้องเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการครั้งนี้โดยวิธีการสัมภาษณ์ครูโรงเรียนมัธยม Santiago ด้วยการสุ่มตัวอย่างจากครูที่สอนในหมวดวิชาต่าง ๆ จำนวน 104 คน เพื่อยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น การสอนศีลธรรมไว้ด้วยวิชาการสอน โดยเฉพาะครูที่มีประสบการณ์น้อยไม่เห็นด้วยกับการสอนศีลธรรมในห้องเรียน

วิลเลียม (Wallian, 1978) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการเปรียบเทียบความแตกต่างในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนไม่ปกติกับนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนสอนศาสนาในระดับมัธยมศึกษา วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการใช้เหตุผลทางจริยธรรมและการได้รับการฝึกฝนทางศาสนาของนักเรียนชายวัยในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชายวัย 48 คน ที่มาจากครอบครัวระดับกลางในเมืองนิวยอร์ก ซึ่งกำลังเรียนในระดับจูเนียร์ไฮสคูลจาก 1-7 หรือ 8 โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งหมดเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 12 คน คือ นักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนไม่ปกติจากโรงเรียนที่ไม่สอนศาสนา และโรงเรียนที่สอนศาสนาชายวัย การให้เหตุผลทางจริยธรรมของ Reset Defining Issues Test (D.I.T) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความแปรปรวน ผลปรากฏว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชายชายวัยที่เรียนไม่ปกติ และนักเรียนที่เรียนได้ตามปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีนักเรียนที่เรียนไม่ปกติคะแนนสูงกว่าและนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนสอนศาสนาให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนสอนศาสนา

โอซากะ (Osakwe, 1981) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องทักษะการเรียนการสอนศีลธรรมจริยธรรมเบื้องต้น โดยใช้รูปแบบการพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในไนจีเรีย การวิจัยครั้งนี้ต้องเสนอพัฒนาการของหลักสูตรการสอนของครู โดยมีแบบอย่างการพัฒนาการของ Kohlberg ที่กล่าวว่าพัฒนาการทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในโครงสร้างทั้ง 6 ลำดับ อันเป็นผลจากปฏิกิริยาสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทุกคนผ่านขั้นต่ำโดยไม่มีใครกระโดดข้ามขั้นแต่จะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

การแก้ปัญหาทางสังคมที่สม่าเสมอเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่จะเปลี่ยนจริยธรรมจากชั้นหนึ่งไปอีกระดับหนึ่ง ในการนี้อาจช่วยได้ด้วยการชี้แจงและอภิปราย ซึ่งต้องมีการนำเรื่องแต่ละเรื่องที่จะช่วยในการพัฒนา Kohlberg นำไปสู่สถานการณ์ที่ชัดเจน สภาพการณ์เช่นนี้ครูในฐานะผู้นำต้องรู้จักทักษะการชี้แจง

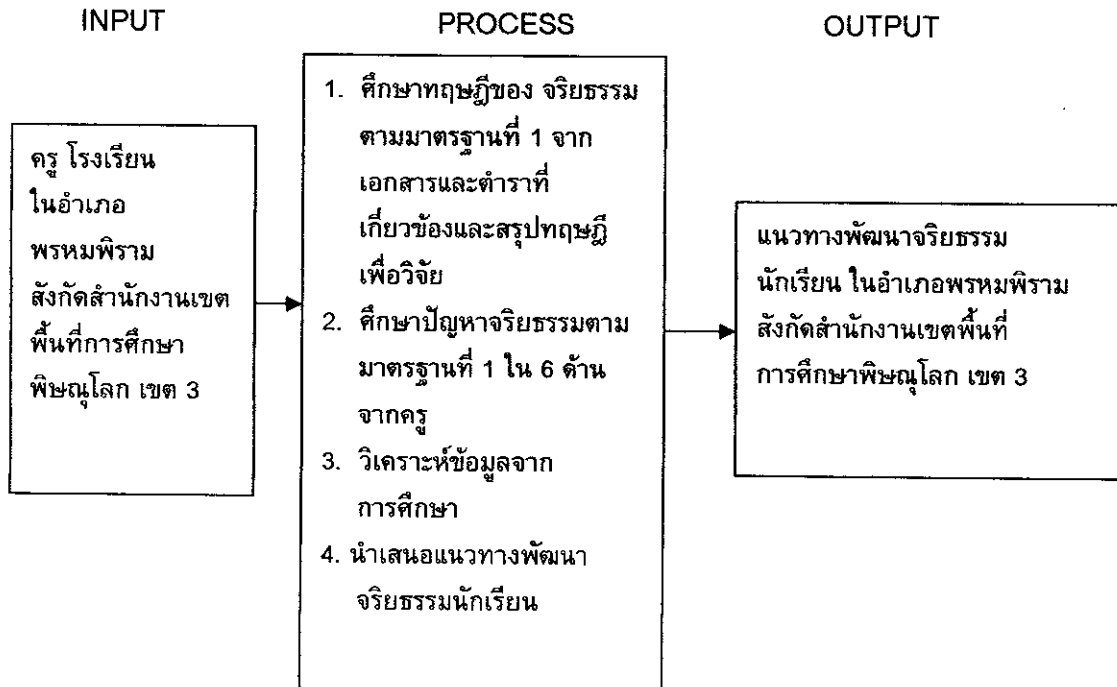
จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สรุปได้ว่า การอบรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน ถ้าผู้บริหารและครูนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและสอดแทรกเข้าไปในวิชาที่ตนสอน ย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมในตัวของนักเรียนและนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองทั้งต่อตนเองและประเทศชาติ

รวมทั้งในการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมนักเรียนนั้น ต้องยึดหลักที่สำคัญ ดังนี้

1. เน้นการปฏิบัติและเป็นการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
2. จัดสอนในทุกระดับชั้นและสอดแทรกอยู่ในทุกวิชาและให้ตระหนักว่าเป็นหน้าที่ของครูทุกคน
3. การปฏิบัติตัวของครูผู้สอนต้องให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝังและพัฒนา
นักเรียน

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอรายละเอียดตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาทางจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ตามมาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาทางจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาทฤษฎีของจริยธรรม ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ จากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง และสรุปทฤษฎีเพื่อวิจัย

1.2 ศึกษาปัญหาจริยธรรมตามมาตรฐานที่ 1 ใน 6 ด้าน จากครู ซึ่งได้แก่

1.2.1 มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ

1.2.2 มีความซื่อสัตย์สุจริต

1.2.3 มีความกตัญญูกตเวที

1.2.4 มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม

1.2.5 ประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า

1.2.6 ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทย และดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครู ของโรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 573 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่ปรึกษา โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 53 คน และ ครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครอง โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 53 คน รวมเป็น 106 คน โดยกลุ่มตัวอย่างนี้ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากครูของโรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 53 แห่ง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการทำวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ (ภาคผนวก ข)

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นทางจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 30 ข้อ

ตอนที่ 3 แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาจริยธรรมนักเรียน

4. วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร วารสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. กำหนดขอบข่ายในการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย

3. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (content validity) และความตรงตามทฤษฎี (construct validity) ของแบบสอบถามเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบสอบถาม เกณฑ์ในการพิจารณาผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่

5.1 วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

5.2 มีความเกี่ยวข้องกับวงการการศึกษาและเข้าใจระบบการบริหารการศึกษา

5.3 มีความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม และศาสนา

5.4 มีความเกี่ยวข้อง / สัมพันธ์กับการจัดกิจกรรม หรือการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่

1. พระมหาบุญเลิศ อินทปัญโญ หัวหน้าฝ่ายวางแผนและวิชาการ/หัวหน้าสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพงษ์ อินทร์ทอง อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก

3. นายบุญเรือง แดงก่อ ผู้อำนวยการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิษณุโลก

4. นายบุญสม โพธิ์เงิน ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญพิเศษ โรงเรียนวัดท่าช้าง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

5. นายเกรียงศักดิ์ เนื้อสีจัน ผู้อำนวยการชำนาญการ โรงเรียนวัดโบสถ์ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก

นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะมาหาค่าความสอดคล้องระหว่างเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา (IOC) ดังต่อไปนี้

แบบสอบถามความคิดเห็นของตัวแทนครูโรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ที่มีต่อแนวทางพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 มีค่าความสอดคล้องระหว่างเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา (IOC) เท่ากับ 1 (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก ค)

6. นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะมาปรับปรุง แล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบในการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

7. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามกับครู จำนวน 10 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าแอลฟาเท่ากับ 0.966 แล้วนำแบบสอบถามไปทำการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง

5. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

การวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาโดยเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 106 คน จากตัวแทนครูของโรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 53 แห่งๆ ละ 2 คน โดยเป็นครูที่ปรึกษา 1 คน และครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครองอีก 1 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม ถึง 16 มิถุนายน พ.ศ. 2550

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้ง 3 ตอน เพื่อนำมาหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลปัญหาที่เกิดขึ้นทางจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิษณุโลก เขต 3 โดยแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเป็นกลุ่ม (บุญชม ศรีสะอาด, 2543 : 103) ดังนี้

4.51 – 5.00 = ปัญหามากที่สุด

3.51 – 4.50 = ปัญหามาก

2.51 – 3.50 = ปัญหาปานกลาง

1.51 – 2.50 = ปัญหาน้อย

1.00 – 1.50 = ปัญหาน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลการแสดงความความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหา

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามใช้สถิติ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียน ใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียนและข้อมูลการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาจากขั้นตอนที่ 1 ที่มีปัญหาระดับปานกลางมาเป็นกรอบในการกำหนดแนวทาง เนื่องจากผลการตอบแบบสอบถามไม่มีปัญหาด้านใดเลยที่มีปัญหาระดับมาก

2. นำแนวคิดที่เกี่ยวข้อง และผลการวิเคราะห์ มากำหนดแนวทางพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

3. ทำการจัดกลุ่มเพื่ออภิปรายเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 5 คน โดยผู้ร่วมอภิปรายเป็นครูที่ตอบแบบสอบถามที่มีวิวุฒิและคุณวุฒิสอง โดยอภิปรายเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน ในหัวข้อมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 โดยกลุ่มที่ 1 อภิปรายด้านคุณธรรมและจริยธรรม ส่วนกลุ่มที่ 2 อภิปรายด้านค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยอภิปรายหัวข้อที่มีปัญหาระดับปานกลางเท่านั้น เนื่องจากผลการตอบแบบสอบถามไม่มีปัญหาหัวข้อใดเลยที่มีปัญหาระดับมาก

4. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการอภิปรายกลุ่ม แล้วนำมาสรุปเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ได้ทำการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู อาจารย์ จำนวน 106 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากตัวแทนครูของโรงเรียนใน อำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 53 แห่ง ๆ ละ 2 คน ได้แก่ ครูที่ปรึกษา 1 คน และครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครอง 1 คน เพื่อนำข้อมูลมา วิเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอ พรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

การเสนอผลงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์คำตอบของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็น การวิเคราะห์จากแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทางจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ลักษณะของ แบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) มาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ สภาพปัญหามากที่สุด สภาพปัญหามาก สภาพปัญหาปานกลาง สภาพปัญหา น้อย และสภาพปัญหาน้อยที่สุด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ และวุฒิการศึกษา ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทางจริยธรรมของ นักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 เป็นแบบมาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 30 ข้อ และตอนที่ 3 แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาจริยธรรมของนักเรียน การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ประกอบด้วยผลการวิจัยแต่ละตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 106 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากตัวแทนครูของโรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 53 แห่งๆ ละ 2 คน ได้แก่ ครูที่ปรึกษา 1 คน และครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครอง 1 คน ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และวุฒิการศึกษา ปรากฏดังตาราง ต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงข้อมูลของครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว/ครูฝ่ายปกครอง จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	หน่วย : ร้อยละ
ชาย	39	36.80
หญิง	67	67.63
รวม	n = 106	100.00

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่าครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว/ครูฝ่ายปกครองเป็นเพศชาย จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 36.80 และเป็นเพศหญิงจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 67.63

ตาราง 2 แสดงข้อมูลของครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว/ครูฝ่ายปกครอง จำแนกตามอายุ

เพศ	จำนวน	หน่วย : ร้อยละ
31 – 40 ปี	9	8.49
41 – 50 ปี	64	60.38
51 – 60 ปี	33	31.13
รวม	n = 106	100.00

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 8.49 อายุ 41 – 50 ปี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 60.38 และอายุ 51 - 60 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 31.13

ตาราง 3 แสดงข้อมูลของครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว/ครูฝ่ายปกครอง จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวน	หน่วย : ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	4	3.78
ปริญญาตรี	89.62	95
สูงกว่าปริญญาตรี	7	6.60
รวม	n = 106	100.00

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.78 วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 89.62 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 6.60

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นทางจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ในด้านคุณธรรมและจริยธรรม

ที่	รายการ	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับ
	การมีวินัย มีความรับผิดชอบ ฯ			
1	การมาโรงเรียนทันเวลา	2.48	1.05	น้อย
2	การร่วมปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงอย่างสม่ำเสมอ	2.49	1.10	น้อย
3	การแต่งกายเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน	2.74	0.91	ปานกลาง
4	การมีสัมมาคารวะและสุภาพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่	2.49	0.82	น้อย
5	การมีมารยาทในการรับประทานอาหาร	2.57	0.73	ปานกลาง
	ความซื่อสัตย์สุจริต			
6	ปฏิบัติตามระเบียบการสอบและไม่ลอกการบ้าน	2.63	0.72	ปานกลาง
7	ไม่ลักขโมยทรัพย์สินของเพื่อนและผู้อื่น	2.56	1.04	ปานกลาง
8	ไม่พูดโกหกและกล้ายอมรับความจริง	2.71	0.93	ปานกลาง
9	รักษาคำพูดและปฏิบัติตามคำสัญญาที่ให้กับบุคคลอื่น	2.72	0.83	ปานกลาง
10	ไม่เอาความคิดเห็นของผู้อื่นมาเป็นความคิดเห็นตนเอง	2.53	0.87	ปานกลาง
	ความกตัญญูกตเวที			
11	แสดงออกถึงความรักและเคารพพ่อแม่ผู้ปกครอง	2.65	1.06	ปานกลาง
12	แสดงออกถึงความเคารพและเชื่อฟังครูอาจารย์	2.61	0.44	ปานกลาง
13	การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ผู้ปกครองและครูอาจารย์	3.41	0.93	ปานกลาง
14	แสดงออกการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ชุมชนและครอบครัว	2.66	0.92	ปานกลาง
15	การรู้จักตอบแทนบุญคุณหรือการแสดงออกถึงน้ำใจต่อผู้ที่มีพระคุณ	2.46	0.89	น้อย
	ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ			
16	รู้จักการให้เพื่อส่วนรวมและเพื่อผู้อื่น	2.59	0.90	ปานกลาง
17	แสดงออกถึงการมีน้ำใจและขอความช่วยเหลือผู้อื่น	2.51	0.79	ปานกลาง
18	รู้จักแบ่งปันทรัพย์สินและสิ่งของให้แก่ผู้อื่น	2.58	0.83	ปานกลาง
19	แสดงออกถึงความเสียสละต่อผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า	2.56	0.83	ปานกลาง
20	ไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนผู้อื่น	2.58	0.78	ปานกลาง
	เฉลี่ยรวม	2.63	0.87	ปานกลาง

จากตาราง 4 กลุ่มตัวอย่างมีความเห็น ดังนี้

ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

การมีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ ได้แก่ การแต่งกายเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน และการมีมารยาทในการรับประทานอาหาร ($\bar{x} = 2.57$)

ความซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่ ปฏิบัติตามระเบียบการสอบและไม่ลอกการบ้าน ($\bar{x} = 2.63$) ไม่ลักขโมยทรัพย์สินของเพื่อนและผู้อื่น ($\bar{x} = 2.56$) ไม่พูดโกหกและกล้ายอมรับความจริง ($\bar{x} = 2.71$) รักษาคำพูดและปฏิบัติตามคำสัญญาที่ให้กับบุคคลอื่น ($\bar{x} = 2.72$) และไม่เอาความคิดเห็นของผู้อื่นมาเป็นความคิดเห็นตนเอง ($\bar{x} = 2.53$)

ความกตัญญูกตเวที ได้แก่ แสดงออกถึงความรักและเคารพพ่อแม่ผู้ปกครอง ($\bar{x} = 2.65$) แสดงออกถึงความเคารพและเชื่อฟังครูอาจารย์ ($\bar{x} = 2.61$) การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ผู้ปกครอง และครูอาจารย์ ($\bar{x} = 3.41$) และแสดงออกการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ชุมชนและครอบครัว ($\bar{x} = 2.66$)

ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ได้แก่ รู้จักการให้เพื่อส่วนรวมและเพื่อผู้อื่น ($\bar{x} = 2.59$) แสดงออกถึงการมีน้ำใจและช่วยเหลือผู้อื่น ($\bar{x} = 2.51$) รู้จักแบ่งปันทรัพย์สินและสิ่งของให้แก่ผู้อื่น ($\bar{x} = 2.58$) แสดงออกถึงความเสียสละต่อผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า ($\bar{x} = 2.56$) และไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนผู้อื่น ($\bar{x} = 2.58$)

ปัญหาอยู่ในระดับน้อย ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

การมีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ ได้แก่ การมาโรงเรียนทันเวลา ($\bar{x} = 2.48$) การร่วมปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{x} = 2.49$) และการมีสัมมาคารวะและสุภาพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ ($\bar{x} = 2.49$)

ความกตัญญูกตเวที ได้แก่ การรู้จักตอบแทนบุญคุณหรือการแสดงออกถึงน้ำใจต่อผู้ที่มีพระคุณ ($\bar{x} = 2.46$)

ตาราง 5 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นทางจริยธรรมของนักเรียน
โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3
ในด้านค่านิยมที่พึงประสงค์

ที่	รายการ	($\bar{x}$)	(S.D.)	ระดับ
	ความประหยัด			
21	รู้จักใช้ทรัพย์สินและสิ่งของของโรงเรียนอย่างประหยัด	2.66	0.79	ปานกลาง
22	ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า	2.76	0.72	ปานกลาง
23	เข้าร่วมกิจกรรมประหยัดของโรงเรียน	2.55	0.86	ปานกลาง
24	รู้จักใช้น้ำ ไฟฟ้า และสาธารณูปโภคของโรงเรียนและที่บ้านอย่างประหยัดและรู้คุณค่า	2.64	0.79	ปานกลาง
25	รู้จักการออมเงินและใช้เงินอย่างประหยัด	2.70	0.86	ปานกลาง
	ภูมิใจในความเป็นไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย			
26	แสดงออกถึงความรักชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์	2.52	1.05	ปานกลาง
27	ชอบเรียนรู้และสนใจในภูมิปัญญาไทยของท้องถิ่นของตน	2.61	0.89	ปานกลาง
28	เรียนรู้และสนใจในศิลปวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นของตน	2.57	0.81	ปานกลาง
29	สามารถเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้	2.63	0.85	ปานกลาง
30	แสดงออกถึงความรักและความหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาไทย	2.57	0.79	ปานกลาง
	เฉลี่ยรวม	2.62	0.84	ปานกลาง

จากตาราง 5 กลุ่มตัวอย่างมีความเห็น ดังนี้

ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ความประหยัด ได้แก่ รู้จักใช้ทรัพย์สินและสิ่งของของโรงเรียนอย่างประหยัด ($\bar{x}$ = 2.66) ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า ($\bar{x}$ = 2.76) เข้าร่วมกิจกรรมประหยัดของโรงเรียน ($\bar{x}$ = 2.55) รู้จักใช้น้ำ ไฟฟ้า และสาธารณูปโภคของโรงเรียนและที่บ้านอย่างประหยัดและรู้คุณค่า ($\bar{x}$ = 2.64) และรู้จักการออมเงินและใช้เงินอย่างประหยัด ($\bar{x}$ = 2.70)

ภูมิใจในความเป็นไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย ได้แก่ แสดงออกถึงความรักชาติ ศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ ($\bar{x} = 2.52$) ชอบเรียนรู้และสนใจในภูมิปัญญาไทยของท้องถิ่นของตน ($\bar{x} = 2.61$) เรียนรู้และสนใจในศิลปวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นของตน ($\bar{x} = 2.57$) สามารถเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ($\bar{x} = 2.63$) และแสดงออกถึงความรักและความห่วงใยในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย ($\bar{x} = 2.57$)

ตอนที่ 3 ผลการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียน จากผู้ตอบแบบสอบถามสรุปได้ ดังนี้

ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

การมีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ ได้แก่

1. ปลุกฝังให้นักเรียนมีวินัยในเรื่องการแต่งกายให้เหมาะสมและถูกต้อง
2. ปัญหาการแต่งกายไม่สุภาพและไม่ถูกต้อง ส่วนใหญ่เกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว จึงควรให้การสนับสนุนในการจัดหาเครื่องแต่งกายของนักเรียนให้เพียงพอ
3. ผู้ปกครองส่วนใหญ่มักปล่อยให้เป็นที่ของครูในการอบรมสั่งสอนและปลุกฝังระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ
4. ครูทุกคนควรร่วมกันในการปลุกฝังจิตสำนึกนักเรียนให้มีวินัย และความรับผิดชอบ
5. จัดกิจกรรมการฝึกระเบียบวินัยเพื่อสร้างวินัยให้กับนักเรียน
6. ปัญหาด้านการไม่ตรงต่อเวลา มักเกิดจากการที่นักเรียนต้องช่วยผู้ปกครองในการทำงานบ้านก่อนจึงจะมาโรงเรียนได้ ทำให้บางครั้งต้องมาโรงเรียนสาย จึงควรแนะนำให้นักเรียนรู้จักการวางแผนและการจัดเวลาให้ถูกต้องเหมาะสม
7. ครูทุกคนต้องร่วมมือกันในการติดตามดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด
8. ผู้ปกครองเลี้ยงลูกแบบตามใจ ทำให้นักเรียนไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เอาแต่ใจตัวเอง ดังนั้น ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการสั่งสอนและอบรมให้นักเรียนมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบของสังคมส่วนรวมด้วย

ความซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่

1. ส่งเสริมให้นักเรียนจัดทำสมุดบันทึกความดี เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนกระทำความดี
2. จัดให้มีกิจกรรมยกย่องชมเชยการทำความดีของนักเรียน เพื่อให้เป็นแบบอย่างและกระตุ้นให้นักเรียนคนอื่นได้ทำความดี

3. อบรมให้นักเรียนรู้จักพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ไม่โลภ ไม่อยากได้สิ่งของของผู้อื่น

4. ครูควรปลูกฝังและสั่งสอนให้นักเรียนเห็นประโยชน์และโทษของการไม่ซื่อสัตย์ โดยการนำเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคมมาเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจถึงความสำคัญคุณ徳ที่ ได้แก่

1. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ เพื่อให้นักเรียนสำนึกในพระคุณพ่อแม่
2. ควรปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักกตัญญูคุณ徳ที่ โดยการดูแลพการอย่างสม่ำเสมอ
3. ผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างในการแสดงออกเรื่องความกตัญญูคุณ徳ที่ เพื่อให้นักเรียนถือเป็นแนวปฏิบัติ

4. ครูควรปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างกับนักเรียนในการแสดงความกตัญญูคุณ徳ที่ และการตอบแทนต่อผู้ที่มีพระคุณ

5. จัดให้มีการอบรมธรรมะเพื่อส่งเสริมการรู้จักกตัญญูต่อพ่อแม่และผู้มีพระคุณ ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ได้แก่

1. จัดหนังสือนิทาน และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผลที่ได้รับจากความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ ไว้ให้นักเรียนอ่านให้มาก ๆ

2. ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักการให้ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

3. ปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักการเสียสละเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังความสามารถ และสติปัญญาไม่จำเป็นต้องเสียสละด้วยกำลังทรัพย์เพียงอย่างเดียว

4. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ดูแลน้อง หรือโครงการสัตว์เลี้ยงแสนรักเพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกของนักเรียน

ความประหยัด ได้แก่

1. สนับสนุนให้นักเรียนได้จัดทำบัญชีออมทรัพย์ และจัดกิจกรรมการออมทรัพย์ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักการประหยัด เห็นคุณค่าของการประหยัดและการออมทรัพย์ และมีความภูมิใจในผลที่ได้จากการออมทรัพย์

2. ให้ความรู้กับนักเรียนในเรื่องการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแบบวิถีไทย

3. จัดทำป้ายคำขวัญเกี่ยวกับการออมทรัพย์เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีจิตสำนึกในการออมทรัพย์

4. ปลูกฝังให้นักเรียนไม่ฟุ้งเฟ้อ และรู้จักใช้ของให้เหมาะสมกับความจำเป็น ความถูกต้องและสมวัย เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือเป็นสิ่งไม่เหมาะสมกับนักเรียน

ภูมิใจในความเป็นไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย ได้แก่

1. จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านภาษาไทย เพื่อให้นักเรียนรักการอ่านภาษาไทย และใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง
2. ปลุกฝังให้นักเรียนพูดภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง
3. สนับสนุนให้นักเรียนนิยมใช้ของไทยและสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่นของตนเอง
4. ส่งเสริมให้นักเรียนได้แต่งกายด้วยผ้าไทย
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนสนใจและรักในดนตรีไทย และนาฏศิลป์ไทย
6. ครูต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างกับนักเรียนด้วย
7. ผู้ปกครองต้องดำเนินชีวิตประจำวันให้เป็นแบบอย่างกับลูก โดยยังดำรงอยู่ในวิถีชีวิตแบบไทย

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียน พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่เป็นปัญหาระดับปานกลาง ไม่มีปัญหาด้านใดเลยที่มีปัญหาระดับมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียนที่มีปัญหาระดับปานกลาง และข้อมูลการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาจากขั้นตอนที่ 1 รวมทั้งนำแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาประกอบในการกำหนดแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 และได้จัดกลุ่มเพื่ออภิปรายเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 5 คน โดยผู้ร่วมอภิปรายเป็นครูที่ตอบแบบสอบถามที่มีวิทยุและคุณวุฒิสูง โดยอภิปรายเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน ในหัวข้อมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 โดยกลุ่มที่ 1 อภิปรายด้านคุณธรรมและจริยธรรม ส่วนกลุ่มที่ 2 อภิปรายด้านค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยอภิปรายหัวข้อที่มีปัญหาระดับปานกลางเท่านั้น เนื่องจากผลการตอบแบบสอบถามไม่มีปัญหาหัวข้อใดเลยที่มีปัญหาระดับมาก จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการอภิปรายกลุ่ม แล้วนำมาสรุปเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

1. การมีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนา ที่ตนนับถือ การแต่งกายเรียบร้อย และถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน

1.1 ปลูกฝังให้เด็กแต่งกายเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน โดยยกย่องนักเรียนที่แต่งตัวเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน อาจมีการจัดการประกวดในแต่ละห้องและแต่ละชั้น

1.2 หากมีปัญหาเรื่องเด็กขาดแคลนทุนทรัพย์ ทางโรงเรียนอาจให้การสนับสนุนโดยจัดกิจกรรมที่ช่วยน้อง ขอรับบริจาคจากนักเรียนชั้นโตที่ต้องเปลี่ยนชุดให้มีขนาดใหญ่ขึ้น แล้วนำมาบริจาคน้องๆ ที่ขาดแคลนหรือหากการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

1.3 จัดนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย และให้รับผิดชอบช่วยกันดูแลเรื่องการแต่งกายของเพื่อนในกลุ่ม และอาจมีคะแนนกลุ่มช่วยเสริมความสนใจ

1.4 ส่งเสริมให้มีการกระทำที่เป็นแบบอย่างจากรุ่นพี่ของโรงเรียน และครูก็ควรแต่งกายเรียบร้อยเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีด้วย

1.5 การมีมารยาทในการรับประทานอาหาร

1.6 มีการสอนมารยาทโดยยกตัวอย่างเป็นละครหรือสารคดีเกี่ยวกับมารยาท เพื่อให้เด็กคุ้นเคยและมองเห็นภาพสถานการณ์ที่แสดงถึงมารยาทในการรับประทานอาหาร

1.7 ฝึกมารยาทการรับประทานอาหารตั้งแต่อนุบาลโดยสอนอย่างสม่ำเสมอ และให้รุ่นน้องดูรุ่นพี่เป็นตัวอย่าง อาจมีการจัดกิจกรรมการรับประทานอาหารร่วมกันระหว่างนักเรียนทุกชั้นเรียน

2. ความซื่อสัตย์สุจริต

2.1 ปฏิบัติตามระเบียบการสอนและไม่ลอกการบ้าน

2.1.1 ในการสอบอาจจัดข้อสอบแบบสลับข้อและคำตอบ หากมีการลอกกันก็จะเห็นได้ชัด แล้วสอนนักเรียนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์และให้มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ครูอาจตั้งโจทย์หลายๆ ชุด เป็นการฝึกและสอนให้เด็กมีความซื่อสัตย์และไม่ลอกการบ้านกัน

2.1.2 ถ้าเด็กทำการบ้านไม่ได้หรือไม่เข้าใจ ให้จัดกลุ่มเพื่อน ๆ สอนกันเองก่อน และฝึกให้คิดด้วยตัวเอง โดยไม่ต้องลอกการบ้านกัน หากยังไม่เข้าใจให้ครูสอนเป็นรายบุคคล

2.2 ไม่ลักขโมยทรัพย์สินของเพื่อนและผู้อื่น

2.2.1 แสดงให้เห็นถึงโทษของการลักขโมยและผิดศีล ยกตัวอย่างจากข่าวหรือทำเป็นนิทานหรือละครสอนใจให้เด็กเข้าใจถึงความสำคัญ

2.2.2 มีการยกย่องชมเชยเมื่อมีการทำความดี เช่น เก็บของได้ก็ส่งคืนเจ้าของ

2.2.3 ส่งเสริมให้มีสมุดสะสมความดี เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนชอบที่จะ
กระทำความดี

2.2.4 อบรมให้นักเรียนรู้จักพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ไม่โลภ ไม่อยากได้
ของผู้อื่น

2.3 ไม่พูดโกหกและกล้ายอมรับความจริง

2.3.1 ครูและผู้ปกครองต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็ก เพื่อให้เด็ก
กล้าพูดความจริงและยอมรับความจริง โดยไม่ต้องกลัวความผิดจนต้องพูดโกหก

2.3.2 สอนเรื่องโทษของการโกหก โดยยกตัวอย่างจากสังคมหรือข่าวให้
เห็นจริงหรืออาจทำละครหรือนิทานสอนเด็กก็ได้

2.3.3 ยกย่องคนที่พูดความจริงและยอมรับความจริงเพื่อให้เด็กเห็น
ตัวอย่างที่ดี

2.3.4 ครูและผู้ปกครองต้องปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กด้วย

2.4 รักษาคำพูดและปฏิบัติตามคำสัญญาที่ให้กับบุคคลอื่น

2.4.1 ครูควรมีคำชมเชยเมื่อเด็กทำตามคำสัญญาได้เพื่อให้เด็กมีกำลังใจ
ในการรักษาคำพูด อีกทั้งผู้ปกครองและครูต้องรักษาสัญญาที่ให้กับเด็กเพื่อให้เด็กทำตาม
แบบอย่างด้วย

2.4.2 ยกตัวอย่างจากบุคคลสำคัญที่รักษาคำพูดและมีข้อดีให้เด็กเห็นเป็น
ตัวอย่าง

2.4.3 ผู้ปกครองต้องมีการฝึก โดยมีสมุดจดข้อสัญญาต่าง ๆ ที่เด็กให้ไว้
กับผู้ปกครอง เมื่อเด็กทำได้ตามสัญญาก็ให้ชมเชยจนเป็นนิสัย

2.4.4 ให้เด็กในชั้นเรียนมีข้อปฏิบัติที่ถือว่าเป็นสัญญาส่วนรวมและให้
ปฏิบัติซึ่งกันและกันจนเป็นนิสัย เช่น เมื่อแบ่งงานให้เตรียมหาอุปกรณ์มาหรือมอบหมายงานให้
ก็รับผิดชอบรักษาคำพูดของตนเองและทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

2.5 ไม่เอาความคิดเห็นของผู้อื่นมาเป็นความคิดเห็นของตนเอง

2.5.1 จัดเวทีให้เด็กกล้าแสดงความคิดเห็นโดยไม่ต้องกลัวครู แล้วค่อยๆ
สอนว่าสิ่งที่เด็กคิดถูกหรือผิด แต่ไม่ตำหนิเด็กจนเด็กไม่กล้าแสดงออก

2.5.2 แสดงข้อเสียของการลอกหรือเอาความคิดของคนอื่นมาเป็นของตน
โดยยกตัวอย่างให้เห็น เช่น หากลอกความคิดเห็นของคนอื่นมากก็จะไม่ทราบความจริงทั้งหมด
และไม่มีความคิดเห็นในเรื่องนั้นๆ ก็จะทำข้อสอบหรือสอบสัมภาษณ์งานต่างๆ ไม่ได้

3. ความกตัญญูทวดเวที

3.1 แสดงออกถึงความรักและเคารพพ่อแม่ผู้ปกครอง

3.1.1 จัดกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ ให้เด็กสำนึกในพระคุณของพ่อแม่

3.1.2 ยกย่องเชิดชูลูกที่มีความกตัญญูทวดเวทีต่อพ่อแม่ เพื่อให้เด็กเห็นเป็นตัวอย่าง

3.1.3 ครูและผู้ปกครองต้องปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่เด็ก เพื่อให้เด็กปฏิบัติตาม

3.1.4 ปลุกฝังให้เด็กกตัญญูต่อพ่อแม่ โดยมีสมุดสะสมคะแนนความดีที่กระทำต่อพ่อแม่

3.1.5 จัดอบรมธรรมะเพื่อส่งเสริมให้เด็กกตัญญูต่อพ่อแม่ เช่น การบวชเณร หรือถือศีลกับ พ่อแม่ เป็นต้น

3.2 แสดงออกถึงความเคารพและเชื่อฟังครูอาจารย์

3.2.1 ครูอาจารย์ควรให้ความรักและความไว้วางใจแก่เด็ก ไม่ควรดูต่ำว่ากล่าวเด็กจนเกินไป เพื่อให้เด็กเคารพและเชื่อฟัง

3.2.2 ปลุกฝังให้เด็กเห็นถึงความปรารถนาดีของครูในการสั่งสอนเด็ก เพื่อให้เด็กเคารพและเชื่อฟังครูอาจารย์ รวมทั้งผู้ปกครองควรช่วยอบรมเด็กในเรื่องนี้ด้วย

3.2.3 แสดงให้เห็นถึงข้อดีของการเชื่อฟังครูอาจารย์ อาจทำเป็นนิทานหรือละครเพื่อให้เด็กเข้าใจได้ง่ายขึ้น

3.3 การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ผู้ปกครองและครูอาจารย์

3.3.1 ยกตัวอย่างและยกย่องเชิดชูบุคคลที่เชื่อฟังพ่อแม่และครูอาจารย์ ให้เด็กเห็นอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งครูและผู้ปกครองควรปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กด้วย

3.3.2 จัดอบรมธรรมะหรือสอนแทรกในเรื่องการทำความดี โดยเชื่อฟังคำสั่งของพ่อแม่ครูอาจารย์อยู่เป็นประจำ

3.4 แสดงออกการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ชุมชน และครอบครัว

3.4.1 พ่อแม่และครูปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่เด็ก

3.4.2 จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้พัฒนาสังคมและชุมชน เช่น เก็บกวาดสนามโรงเรียน, เก็บขยะในชุมชน

3.4.3 ยกย่องและเชิดชูคนดีในสังคม และสั่งสอนให้เด็กปฏิบัติตามโดยชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและครอบครัว

3.4.4 จัดกิจกรรมประกวดคนดีของชั้นเรียน โดยให้เพื่อนนักเรียนในชั้นครู และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพิจารณาการให้รางวัลด้วย

4. ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ

4.1 รู้จักการให้เพื่อส่วนรวมและเพื่อผู้อื่น

4.1.1 ครูและผู้ปกครองแสดงให้เด็กเห็นเป็นตัวอย่างในการให้
อย่างสม่ำเสมอ

4.1.2 จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ ต่อชุมชน เพื่อให้เด็กรู้จักให้
เพื่อส่วนรวม

4.1.3 จัดให้มีนิทานหรือละครที่แสดงถึงข้อดีของการให้

4.1.4 ยกย่องเชิดชูผู้ที่ทำประโยชน์ต่อส่วนรวม

4.2 แสดงออกถึงการมีน้ำใจและขอความช่วยเหลือผู้อื่น

4.2.1 ครูและผู้ปกครองปฏิบัติให้เด็กเห็นเป็นตัวอย่างสม่ำเสมอ

4.2.2 ปลูกฝังให้เด็กในชั้นเดียวกันมีการช่วยเหลือและมีน้ำใจต่อกัน

4.2.3 จัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง หรือช่วยเหลือผู้ประสบภัย
เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี รวมถึงจัดกิจกรรมกีฬา เช่น กีฬาสี เพื่อฝึกให้เด็กมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

4.2.4 มีสมุดสะสมความดี เมื่อเด็กช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และยกย่อง
เชิดชูเด็กที่ช่วยเหลือผู้อื่น

4.3 รู้จักแบ่งปันทรัพย์สินและสิ่งของให้แก่ผู้อื่น

4.3.1 พ่อแม่และครูควรปฏิบัติให้เด็กเห็นเป็นตัวอย่างสม่ำเสมอ

4.3.2 จัดให้มีนิทานหรือละครที่แสดงถึงประโยชน์ของการแบ่งปันและ
การช่วยเหลือผู้อื่น

4.3.3 ปลูกฝังให้เด็กรู้จักแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้หรือของเล่น ให้แก่
เพื่อนๆ หรือน้องๆ ในโรงเรียน โดยจัดโครงการช่วยเหลือต่างๆ เพื่อรับบริจาคเงินและสิ่งของ
แก่ผู้เดือดร้อน เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักแบ่งปันจนเป็นนิสัย

4.3.4 จัดให้มีสมุดสะสมความดี เมื่อเด็กรู้จักแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น และ
ยกย่องเชิดชูผู้ที่ชอบแบ่งปันแก่ผู้อื่นด้วย

4.4 แสดงออกถึงความเสียสละต่อผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า

4.4.1 พ่อแม่และครูควรปฏิบัติให้เด็กเห็นเป็นตัวอย่างสม่ำเสมอ

4.4.2 ปลูกฝังให้เด็กรู้จักเสียสละให้แก่ผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า โดยยกตัวอย่าง
จากข่าวหรือเหตุการณ์จริงที่เห็นในสังคมเพื่อให้เด็กเข้าใจ และยกย่องเชิดชูผู้เสียสละให้เด็กเห็น
และชื่นชม

4.4.3 มีนิทานเกี่ยวกับการเสียสละให้เด็กอ่าน เช่น พระราชาหรือ
ในหลวงซึ่งเสียสละที่ดินส่วนพระองค์ เพื่อให้มีการผันน้ำเข้าในโครงการแก้มลิง เพื่อบรรเทา
ปัญหาน้ำท่วมให้แก่พสกนิกร เป็นต้น

4.5 ไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนผู้อื่น

4.5.1 พ่อแม่และครูควรปฏิบัติให้เด็กเห็นเป็นตัวอย่างสม่ำเสมอ

4.5.2 ปลุกฝัง อบรมและสั่งสอนให้เด็กเห็นว่าการเอาเปรียบและเบียดเบียนกันเป็นสิ่งไม่ดี จึงไม่ควรปฏิบัติ

4.5.3 ยกตัวอย่างผลกรรมของผู้ที่เอาเปรียบและเบียดเบียนผู้อื่นได้รับจากเหตุการณ์ปัจจุบันให้เด็กเห็น

กลุ่มที่ 2 ด้านค่านิยมที่พึงประสงค์

1. ความประหยัด

1.1 รู้จักใช้ทรัพย์สินและสิ่งของของโรงเรียนอย่างประหยัด

1.2 ครูควรปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียน

1.3 ปลุกฝังให้เด็กรู้จักคุณค่าของของใช้ในโรงเรียนและรู้จักประหยัด

1.4 มีการจัดบอร์ดแสดงค่าใช้จ่ายของโรงเรียนให้นักเรียนตระหนักและรณรงค์ให้นักเรียนประหยัด แล้วจัดบอร์ดเปรียบเทียบให้เห็น

1.5 มีการจัดแข่งขันว่าชั้นเรียนไหนมีการประหยัดทรัพย์สินของโรงเรียนได้มากที่สุด ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า

1.6 ครูควรปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียน

1.7 จัดกิจกรรมให้นักเรียนนำอุปกรณ์การเรียนที่เหลือใช้มาประดิษฐ์ให้มีคุณค่าขึ้น

1.8 ปลุกฝังให้เด็กรู้จักคุณค่าและรู้จักประหยัดอุปกรณ์การเรียนเข้าร่วมกิจกรรมประหยัดของโรงเรียน

1.9 ครูควรปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียน

1.10 จัดกิจกรรมรณรงค์ให้รู้ถึงประโยชน์ของการประหยัดอย่างต่อเนื่อง และมีรางวัลเป็นเครื่องจูงใจเมื่อนักเรียนสามารถทำกิจกรรมประหยัดอย่างสัมฤทธิ์ผล (อาจเป็นการประกวดชั้นเรียนประหยัด)

1.11 ให้นักเรียนศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

1.12 ให้นักเรียนส่งคำขวัญเกี่ยวกับการประหยัดเข้าประกวดและจัดทำป้ายคำขวัญเพื่อติดตามห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน รู้จักใช้น้ำ ไฟฟ้า และสาธารณูปโภคของโรงเรียนและที่บ้านอย่างประหยัดและรู้คุณค่า

1.13 ครูและผู้ปกครองควรปลุกฝังการประหยัดและปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่เด็กอย่างสม่ำเสมอ

1.14 รณรงค์การประหยัดพลังงานอย่างสม่ำเสมอ โดยจัดบอร์ดแสดงการใช้ไฟฟ้า, น้ำ และสาธารณูปโภค รวมถึงค่าใช้จ่ายก่อนและหลังการรณรงค์ประหยัดพลังงาน

1.15 จัดกิจกรรมแข่งขันลดการใช้พลังงานในชั้นเรียน และจัดบอร์ดแสดงตัวอย่างการประหยัดพลังงานและวิธีการต่างๆ เช่น ปิดไฟเมื่อไม่ใช้, ปิดน้ำเวลาแปรงฟัน ฯลฯ รู้จักการออมเงินและใช้เงินอย่างประหยัด

1.16 ส่งเสริมให้นักเรียนทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อให้ตระหนักและฝึกหัดการประหยัด

1.17 จัดกิจกรรมส่งเสริมการออมเงิน เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการประหยัดและการออมทรัพย์ โดยจัดให้มีธนาคารและสหกรณ์ในโรงเรียนให้นักเรียนฝึกเก็บออมเงิน

1.18 จัดประกวดคำขวัญเกี่ยวกับการออมและติดป้ายคำขวัญต่างๆ ตามห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมีจิตสำนึกในการออมเงิน

1.19 ปลุกฝังให้นักเรียนไม่ฟุ้งเฟ้อและใช้ของใช้ให้เหมาะสมกับความจำเป็นและสมวัย ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2. ภูมิใจในความเป็นไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทยแสดงออกถึงความรักชาติและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย

2.1 ครูและผู้ปกครองต้องดำเนินชีวิตและแสดงออกเป็นตัวอย่างแก่เด็ก

2.2 จัดกิจกรรมที่แสดงถึงความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เด็กซึมซับสู่จิตใจ

2.3 จัดบอร์ดแสดงความสำคัญและเรื่องราวในวันสำคัญต่างๆ ของทั้ง

3 สถาบัน

2.4 จัดประกวดภาพวาด, เรียงความ, คำขวัญเกี่ยวกับสถาบันทั้ง 3 เพื่อให้เด็กสนใจในเนื้อหาที่จะนำมาซึ่งสิ่งที่จะประกวด

2.5 จัดให้มีหนังสือและสื่อชนิดต่างๆ ที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถาบันทั้ง 3 เพื่อให้นักเรียนรู้คุณค่าและมีจิตสำนึกรักและเคารพในสถาบันทั้ง 3 ชอบเรียนรู้และสนใจในภูมิปัญญาไทยของท้องถิ่นของตน

2.6 จัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการฝึกสอนเด็กให้มีความรู้และความเข้าใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดให้มีการประกวดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้หรือทำเป็นสินค้าชุมชนเพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาของท้องถิ่นตนเอง

2.7 จัดทัศนศึกษาในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาของตนเอง เช่น พิพิธภัณฑสถานต่างๆ เป็นต้น

2.8 จัดกิจกรรมในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดแทรกในวิชาต่างๆ ที่นักเรียนเรียนเพื่อให้เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาของท้องถิ่นตนเอง เรียนรู้และสนใจในศิลปวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นของตน

- 2.9 ครูและผู้ปกครองต้องปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนด้วย
- 2.10 ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนรักในดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย โดยจัดให้มีชมรมต่างๆ ให้เด็กเลือกเรียนรู้
- 2.11 ปลุกฝังให้นักเรียนมีการพูด อ่าน เขียน และใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง
- 2.12 จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางประเพณีต่างๆ ให้เด็กได้เรียนรู้และปฏิบัติด้วยตนเอง สามารถเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้
- 2.13 จัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการฝึกสอนเด็กให้มีความรู้และความเข้าใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เด็กสามารถเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้
- 2.14 จัดให้มีการประกวดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ หรือทำเป็นสินค้าชุมชนเพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาของท้องถิ่นตนเอง
- 2.15 จัดกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กสามารถอธิบายเพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองได้ เช่น โครงการมีคฤศเคนแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น แสดงออกถึงความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย
- 2.16 ส่งเสริมและปลุกฝังให้นักเรียนนิยมใช้ของไทยและสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งส่งเสริมให้ครูและนักเรียนแต่งกายด้วยผ้าไทย
- 2.17 จัดทัศนศึกษาที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาไทย เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าและรักในความเป็นไทย
- 2.18 ครูและผู้ปกครองต้องดำเนินชีวิตประจำวันให้เป็นแบบอย่างกับนักเรียน โดยดำรงอยู่ในวิถีแบบไทย
- 2.19 จัดประกวดเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาไทย เช่น ประกวดทำกระทงในวันลอยกระทง, ประกวดทำพานในวันไหว้ครู, ประกวดรำไทยแบบต่างๆ, ประกวดการทอผ้า, ประกวดทำงานฝีมือต่างๆ เป็นต้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สภาพแวดล้อมและการเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีความต่างกับความเป็นไทยโดยสิ้นเชิง จึงเป็นสาเหตุให้เกิดความเสื่อมโทรมในสังคมไทย และจากการที่ผู้วิจัยรับราชการครูซึ่งมีความใกล้ชิดกับนักเรียนมาก จึงเห็นความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละรุ่นที่ได้ให้การศึกษาและสั่งสอนอบรมมา โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนค่อนข้างเป็นไปในทางที่ลดลง ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางการศึกษา จึงได้ทำการศึกษาและวิจัยแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. ศึกษาปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3
2. นำเสนอแนวทางการพัฒนาจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาทางจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
  - 1.1 ศึกษาทฤษฎีของจริยธรรม ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ จากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง และสรุปทฤษฎีเพื่อวิจัย
  - 1.2 ศึกษาปัญหาจริยธรรม ตามมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ 2) มีความซื่อสัตย์สุจริต 3) มีความกตัญญูกตเวที 4) มีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม 5) ประหยัดรู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตนและ

ส่วนรวมอย่างคุ้มค่า 6) ภูมิใจความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทย และดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย จาก ครู

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทางจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาจริยธรรมนักเรียน

การวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาโดยเจาะจงจำนวน 106 คน จากตัวแทนครูของโรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 53 แห่งๆ ละ 2 คน โดยเป็นครูที่ปรึกษา 1 คน และครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครองอีก 1 คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลปัญหาที่เกิดขึ้นทางจริยธรรมของนักเรียน ใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหา

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียนและข้อมูลการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาจากขั้นตอนที่ 1 ที่มีปัญหาระดับปานกลาง มาเป็นกรอบในการกำหนดแนวทาง เนื่องจากผลจากแบบสอบถามไม่มีปัญหาใดเลยที่มีระดับมาก

2. จัดกลุ่มเพื่ออภิปรายเป็น 2 กลุ่มโดยผู้ร่วมอภิปรายเป็นครูที่ตอบแบบสอบถามที่มีวิสัยทัศน์และคุณวุฒิสูง โดยอภิปรายถึงแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน ในหัวข้อมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 โดยกลุ่ม 1 อภิปรายด้านคุณธรรมและจริยธรรม ส่วนกลุ่ม 2 อภิปรายด้านค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยอภิปรายหัวข้อที่มีปัญหาในระดับปานกลางเท่านั้น เนื่องจากผลการตอบแบบสอบถามไม่มีปัญหาใดเลยที่มีปัญหาในระดับมาก

3. รวบรวมข้อมูลจากการอภิปรายกลุ่ม แล้วนำมาสรุปเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

สรุป

จากการสังเคราะห์เอกสารและจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด แสดงความคิดเห็น (ขั้นตอนที่ 1) สามารถนำมาสร้างเป็นแนวทางการพัฒนาจริยธรรมนักเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ดังต่อไปนี้

จากกลุ่มตัวอย่าง 106 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากตัวแทนครูของโรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 53 แห่งๆ ละ 2 คน ได้แก่ ครูที่ปรึกษา 1 คน และครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครอง 1 คน สามารถสรุปความคิดเห็นได้ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย 39 คน คิดเป็นร้อยละ 36.80 เพศหญิง 67 คน คิดเป็นร้อยละ 67.63 โดยมีอายุ 31-40 ปี 9 คน คิดเป็นร้อยละ 8.49 อายุ 41-50 ปี 64 คน คิดเป็นร้อยละ 60.38 และอายุ 51-60 ปี 33 คน คิดเป็นร้อยละ 31.13 โดยมีวุฒิการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.78 ระดับปริญญาตรี 95 คน คิดเป็นร้อยละ 89.62 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี 7 คน คิดเป็นร้อยละ 6.60

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นทางจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง มีดังนี้ การมีวินัย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ ได้แก่ การแต่งกายเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบโรงเรียนและการมีมารยาทในการรับประทานอาหาร ความซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่

ปฏิบัติตามระเบียบการสอบและไม่ลอกการบ้าน ไม่ลักขโมยทรัพย์สินของเพื่อนและผู้อื่น ไม่พูดโกหกและกล้ายอมรับความจริง รักษาคำพูดและปฏิบัติตามคำสัญญาที่ให้กับบุคคลอื่น และไม่เอาความคิดเห็นของผู้อื่นมาเป็นความคิดเห็นตนเอง ความกตัญญูทเวที ได้แก่ แสดงออกถึงความรักและเคารพพ่อแม่ผู้ปกครอง แสดงออกถึงความเคารพและเชื่อฟังครู อาจารย์ การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ผู้ปกครองและครูอาจารย์ และแสดงออกการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ชุมชนและครอบครัว ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ ได้แก่ รู้จักการให้เพื่อส่วนรวมและเพื่อผู้อื่น แสดงออกถึงการมีน้ำใจและชอบช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักแบ่งปันทรัพย์สินและสิ่งของให้แก่ผู้อื่น แสดงออกถึงความเสียสละต่อผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า และไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนผู้อื่น ความประหยัด ได้แก่ รู้จักใช้ทรัพย์สินและสิ่งของของโรงเรียนอย่างประหยัด ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า เข้าร่วมกิจกรรมประหยัดของโรงเรียน รู้จักใช้น้ำ ไฟฟ้า และสาธารณูปโภคของโรงเรียนและที่บ้านอย่างประหยัดและรู้คุณค่า และรู้จักการออมเงินและใช้เงินอย่างประหยัด และภูมิใจในความเป็นไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย ได้แก่ แสดงออกถึงความรักชาติ ศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ ชอบเรียนรู้และสนใจในภูมิปัญญาไทยของท้องถิ่นของตน เรียนรู้และสนใจในศิลปวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่นของตน สามารถเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ และแสดงออกถึงความรักและความห่วงใยในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย

ปัญหาอยู่ในระดับน้อย มีดังนี้ การมีวินัย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นฯ ได้แก่ การมาโรงเรียนทันเวลา การร่วมปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงอย่างสม่ำเสมอ และการมีสัมมาคารวะและสุภาพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ และความกตัญญูทเวที ได้แก่ การรู้จักตอบแทนบุญคุณหรือการแสดงออกถึงน้ำใจต่อผู้ที่มีพระคุณ

ตอนที่ 3 แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาจริยธรรมนักเรียน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อเป็นการนำเสนอแนวทางการพัฒนาจริยธรรมนักเรียน สามารถสรุปความคิดเห็นได้ดังนี้

ด้านวินัย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นฯ ได้แก่

1. ปลุกฝังให้นักเรียนมีวินัยในการแต่งกายให้เหมาะสมและถูกต้อง แต่ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว โรงเรียนจึงควรให้การสนับสนุนในการจัดหาเครื่องแต่งกายนักเรียนให้เพียงพอ

2. ผู้ปกครองส่วนใหญ่มักปล่อยให้เป็นที่ของครูในการอบรมสั่งสอนและปลุกฝังระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ นอกจากนี้การที่ผู้ปกครองเลี้ยงลูกแบบตามใจ ทำให้นักเรียนไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เอาแต่ใจตัวเอง ดังนั้นผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการสั่งสอนและอบรมให้นักเรียนมีระเบียบวินัยและปฏิบัติตามอยู่ในกฎระเบียบของสังคมส่วนรวมด้วย

3. ปัญหาด้านการไม่ตรงต่อเวลา มักเกิดจากนักเรียนต้องช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านก่อน มาโรงเรียน ทำให้บางครั้งมาโรงเรียนสาย จึงควรแนะนำให้นักเรียนรู้จักวางแผนและจัดเวลาให้ถูกต้องเหมาะสม และครูทุกคนต้องติดตามดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด

4. ครูทุกคนควรร่วมกันในการปลูกฝังจิตสำนึกนักเรียนให้มีวินัยและความรับผิดชอบ และจัดกิจกรรมการฝึกระเบียบวินัยเพื่อสร้างวินัยให้กับนักเรียน

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่

1. ส่งเสริมให้นักเรียนจัดทำสมุดบันทึกความดีเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนกระทำความดี

2. จัดกิจกรรมยกย่องชมเชยการทำความดีของนักเรียนเพื่อให้เป็นแบบอย่างและกระตุ้นให้นักเรียนคนอื่นได้ทำความดี

3. ครูควรปลูกฝังและสั่งสอนให้นักเรียนเห็นประโยชน์และโทษของการไม่ซื่อสัตย์ โดยการนำเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคมมาเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจง่ายขึ้น

4. อบรมให้นักเรียนรู้จักการไม่โลภไม่อยากได้สิ่งของของผู้อื่นและพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่

ด้านความกตัญญูกตเวทิต์ ได้แก่

1. ผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงออกเรื่องความกตัญญูกตเวทิต์เพื่อให้นักเรียนถือเป็นแนวปฏิบัติ ส่วนครูก็ควรปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างกับนักเรียนในการแสดงความกตัญญูกตเวทิต์ และการตอบแทนต่อผู้ที่มีพระคุณ

2. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ เพื่อให้นักเรียนสำนึกในพระคุณพ่อแม่

3. จัดให้มีการอบรมธรรมะเพื่อส่งเสริมการรู้จักกตัญญูต่อพ่อแม่และผู้มีพระคุณ

4. ปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักความกตัญญูกตเวทิต์ โดยการดูแลบุพการีอย่างสม่ำเสมอ ด้านความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ ได้แก่

1. จัดให้มีหนังสือนิทานและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผลที่ได้รับจากการมีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละไว้ให้นักเรียนอ่านให้มาก ๆ

2. ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักการให้ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ

3. ปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักการเสียสละเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังความสามารถและสติปัญญา โดยไม่จำเป็นต้องเสียสละด้วยกำลังทรัพย์เพียงอย่างเดียว

4. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ดูแลน้อง หรือโครงการสัตรีเลี้ยงแสนรัก เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกของนักเรียนให้มีความเมตตา

ด้านความประหยัด ได้แก่

1. สนับสนุนให้นักเรียนได้จัดทำบัญชีออมทรัพย์ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักความประหยัด และมีความภูมิใจในผลที่ได้จากการออมทรัพย์ รวมทั้งจัดกิจกรรมการออมทรัพย์ เพื่อให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าของการประหยัดและการออมทรัพย์

2. จัดทำป้ายคำขวัญเกี่ยวกับการออมทรัพย์ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีจิตสำนึกในการออม

3. ปลุกฝังให้นักเรียนไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักใช้ของให้เหมาะสมกับความจำเป็น ความถูกต้องและสมวัย เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือเป็นสิ่งไม่เหมาะสมกับนักเรียน

4. ให้ความรู้กับนักเรียนในเรื่องการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแบบวิถีไทย ด้านภูมิใจในความเป็นไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย ได้แก่

1. สนับสนุนให้นักเรียนนิยมใช้ของไทยและสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่นของตนเอง

2. ปลุกฝังให้นักเรียนพูดภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านภาษาไทย เพื่อให้นักเรียนรักการอ่านภาษาไทย และใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง

3. ส่งเสริมให้นักเรียนได้แต่งกายด้วยผ้าไทย รวมถึงส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนสนใจและรักในดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย

4. ครูต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างกับนักเรียนด้วย นอกจากนี้ผู้ปกครองต้องดำเนินชีวิตประจำวันให้เป็นแบบอย่างกับลูก โดยการดำรงอยู่ในวิถีชีวิตแบบไทย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น สามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดกลุ่มอภิปรายเป็น 2 กลุ่มโดยอภิปรายเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน ในหัวข้อมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 โดยกลุ่มที่ 1 อภิปรายด้านคุณธรรมและจริยธรรม ส่วนกลุ่มที่ 2 อภิปรายด้านค่านิยมที่พึงประสงค์ และจากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการอภิปรายกลุ่ม สามารถนำมาสรุปเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

1. การมีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตนตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ

1.1 การแต่งกายเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน

1.1.1 ปลุกฝังให้เด็กแต่งกายเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน โดยยกย่องนักเรียนที่แต่งตัวเรียบร้อยถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน อาจมีการจัดการประกวดใน

แต่ละห้องและแต่ละชั้น หรือจัดนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยและให้รับผิดชอบช่วยกันดูแลเรื่อง การแต่งกายของเพื่อนในกลุ่ม และอาจมีคะแนนกลุ่มช่วยเสริมความสนใจ

1.1.2 ปัญหาเรื่องเด็กขาดแคลนทุนทรัพย์ โรงเรียนอาจให้การสนับสนุน โดยจัดกิจกรรมที่ช่วยน้อง ขอรับบริจาคจากนักเรียนชั้นโตที่ต้องเปลี่ยนชุดให้มีขนาดใหญ่ขึ้น แล้วนำมาบริจาคน้องๆ ที่ขาดแคลนหรือหาการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

1.1.3 ส่งเสริมให้มีการกระทำที่เป็นแบบอย่างจากรุ่นพี่ของโรงเรียน และ ครูก็ควรแต่งกายเรียบร้อยเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีด้วย

1.2 การมีมารยาทในการรับประทานอาหาร

1.2.1 มีการสอนมารยาทโดยยกตัวอย่างเป็นละครหรือสารคดีเกี่ยวกับ มารยาทเพื่อให้เด็กคุ้นเคยและมองเห็นภาพสถานการณ์ที่แสดงถึงมารยาทในการรับประทานอาหาร

1.2.2 ฝึกมารยาทการรับประทานอาหารตั้งแต่อายุยังน้อยอย่างสม่ำเสมอ ให้รุ่นน้องดูรุ่นพี่เป็นตัวอย่าง และจัดกิจกรรมการรับประทานอาหารร่วมกันระหว่างนักเรียน ทุกชั้นเรียน

2. ความซื่อสัตย์สุจริต

2.1 ปฏิบัติตามระเบียบการสอบและไม่ลอกการบ้าน

2.1.1 ตั้งโจทย์หลายๆชุด ไม่ใช่แบบฝึกหัดเดียวกัน เป็นการฝึกและ สอนให้เด็กมีความซื่อสัตย์และไม่ลอกการบ้านกัน ในการสอบอาจจัดข้อสอบแบบสลับข้อและ คำตอบ หากมีการลอกกันก็จะเห็นได้ชัด แล้วค่อยๆ สอนนักเรียนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์และให้ มีความเชื่อมั่นในตัวเอง

2.1.2 ถ้าเด็กทำการบ้านไม่ได้หรือไม่เข้าใจ ให้จัดกลุ่มเพื่อน ๆ สอนกันเองก่อน และฝึกให้คิดด้วยตัวเอง โดยไม่ต้องลอกการบ้านกัน หากยังไม่เข้าใจให้ครูสอน เป็นรายบุคคล

2.2 ไม่ลักขโมยทรัพย์สินของเพื่อนและผู้อื่น

2.2.1 แสดงให้เห็นถึงโทษของการลักขโมยและผิดศีล อาจยกตัวอย่าง จากข่าวสำคัญต่างๆ

2.2.2 มีการยกย่องชมเชยเมื่อมีการทำความดี เช่น เก็บของได้ก็ส่งคืน เจ้าของ และส่งเสริมให้มีสมุดสะสมความดี เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนชอบที่จะทำความดี

2.2.3 อบรมให้นักเรียนรู้จักพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ไม่โลภ ไม่อยากได้ ของผู้อื่น

2.3 ไม่พูดโกหกและกล้ายอมรับความจริง

2.3.1 ครูและผู้ปกครองต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็ก เพื่อให้เด็กกล้าพูดความจริงและยอมรับความจริง โดยไม่ต้องกลัวความผิดจนต้องพูดโกหก

2.3.2 ยกย่องคนที่พูดความจริงและยอมรับความจริงเพื่อให้เด็กเห็นตัวอย่างที่ดี

2.3.3 ครูและผู้ปกครองต้องปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง และสอนเรื่องโทษของการโกหก โดยยกตัวอย่างจากสังคมหรือข่าวให้เห็นจริงหรือทำละครหรือนิทานสอนเด็กก็ได้

2.4 รักษาคำพูดและปฏิบัติตามคำสัญญาที่ให้กับบุคคลอื่น

2.4.1 ให้เด็กในชั้นมีข้อปฏิบัติที่เป็นสัญญาส่วนรวมและให้ปฏิบัติซึ่งกันและกันจนเป็นนิสัย

2.4.2 ผู้ปกครองต้องฝึกเด็กโดยมีสมุดจดข้อสัญญาที่เด็กให้ไว้กับผู้ปกครอง เมื่อเด็กทำได้ตามสัญญาก็ให้ชมเชยจนเป็นนิสัย และยกตัวอย่างบุคคลที่รักษาคำพูดและมีข้อดีให้เด็กเห็น

2.4.3 ครูควรมีคำชมเชยเมื่อเด็กทำตามคำสัญญาได้เพื่อให้เด็กมีกำลังใจในการรักษาคำพูด อีกทั้งผู้ปกครองและครูต้องรักษาสัญญาที่ให้กับเด็กเพื่อให้เด็กทำตาม

2.5 ไม่เอาความคิดเห็นของผู้อื่นมาเป็นความคิดเห็นของตนเอง

2.5.1 สอนถึงข้อเสียของการลอกความคิดของคนอื่นมาเป็นของตน เช่น หากลอกความคิดเห็นของคนอื่นมาก็จะไม่มีความคิดเห็นในเรื่องนั้น อาจทำข้อสอบหรือสอบสัมภาษณ์งานไม่ได้

2.5.2 จัดเวทีให้เด็กกล้าแสดงความคิดเห็นโดยไม่ต้องกลัวครู แล้วสอนว่าสิ่งที่เด็กคิดถูกหรือผิด แต่ไม่ตำหนิเด็กจนเด็กไม่กล้าแสดงออก

2. ความกตัญญูทวดเวที

2.1 แสดงออกถึงความรักและเคารพพ่อแม่ผู้ปกครอง

2.1.1 จัดกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ ให้เด็กสำนึกในพระคุณของพ่อแม่ และปลูกฝังให้เด็กกตัญญูต่อพ่อแม่ โดยมีสมุดสะสมคะแนนความดีที่กระทำต่อพ่อแม่

2.1.2 ครูและผู้ปกครองต้องปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่เด็ก เพื่อให้เด็กปฏิบัติตาม

2.1.3 จัดอบรมธรรมะเพื่อส่งเสริมให้เด็กกตัญญูต่อพ่อแม่ และยกย่องเชิดชูลูกที่มีความกตัญญูทวดเวทีต่อพ่อแม่ เพื่อให้เด็กเห็นเป็นตัวอย่าง

2.2 แสดงออกถึงความเคารพและเชื่อฟังครูอาจารย์

2.2.1 ครูควรให้ความรักและไว้วางใจเด็ก ไม่ควรดุเด็กจนเกินไป เพื่อให้เด็กเคารพเชื่อฟัง

2.2.2 ปลุกฝังให้เด็กเห็นถึงความปรารถนาดีของครูในการสั่งสอนเด็ก เพื่อให้เด็กเคารพและเชื่อฟังครูอาจารย์ รวมทั้งผู้ปกครองควรช่วยอบรมเด็กในเรื่องนี้ด้วย

2.3 การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ผู้ปกครองและครูอาจารย์

2.3.1 ครูและผู้ปกครองควรปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่เด็ก และยกตัวอย่างและยกย่องเชิดชูบุคคลที่เชื่อฟังพ่อแม่และครูอาจารย์ ให้เด็กเห็นอย่างสม่ำเสมอ

2.3.2 จัดอบรมธรรมะหรือสอนเรื่องการเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่และครูเป็นประจำ

2.4 แสดงออกการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ชุมชน และครอบครัว

2.4.1 พ่อแม่และครูปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่เด็ก และยกย่องเชิดชูคนดีในสังคม และสอนให้เด็กปฏิบัติตามโดยชี้ให้เห็นประโยชน์ของการเป็นคนที่ดีของสังคมและครอบครัว

2.4.2 จัดกิจกรรมประกวดคนดีของชั้นเรียน โดยให้เพื่อนนักเรียนในชั้น ครู และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพิจารณาการให้รางวัลด้วย

2.4.3 จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้พัฒนาสังคมและชุมชน เช่น ช่วยเก็บขยะในชุมชน

3. ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ

3.1 รู้จักการให้เพื่อส่วนรวมและเพื่อผู้อื่น

3.1.1 ครูและผู้ปกครองแสดงให้เด็กเห็นเป็นตัวอย่างในการให้อย่างสม่ำเสมอ

3.1.2 จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ ต่อชุมชน เพื่อให้เด็กรู้จักให้เพื่อส่วนรวม

3.1.3 จัดให้มีนิทานที่แสดงข้อดีของการให้ และยกย่องเชิดชูผู้ที่ทำประโยชน์ต่อส่วนรวม

3.2 แสดงออกถึงการมีน้ำใจและขอความช่วยเหลือผู้อื่น

3.2.1 ปลุกฝังให้เด็กในชั้นเดียวกันมีการช่วยเหลือและมีน้ำใจต่อกัน และมีสมุทสะสมความดี เมื่อเด็กช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และยกย่องเชิดชูเด็กที่ช่วยเหลือผู้อื่น

3.2.2 จัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง หรือช่วยเหลือผู้ประสบภัย เพื่อปลุกฝังจิตสำนึกที่ดี

3.3 รู้จักแบ่งปันทรัพย์สินและสิ่งของให้แก่ผู้อื่น

3.3.1 จัดให้มีนิทานหรือละครที่แสดงถึงประโยชน์ของการแบ่งปันและการช่วยเหลือผู้อื่น

3.3.2 ปลุกฝังให้เด็กรู้จักแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้หรือของเล่นแก่ผู้อื่น โดยจัดโครงการบริจาคเงินและสิ่งของแก่ผู้เดือดร้อน เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักแบ่งปันจนเป็นนิสัย

3.3.3 มีสมุดสะสมความดีเมื่อเด็กแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น และยกย่องผู้ที่ชอบแบ่งปันผู้อื่น

3.4 แสดงออกถึงความเสียสละต่อผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า

3.4.1 ยกย่องเชิดชูผู้เสียสละให้เด็กชื่นชม

3.4.2 ปลุกฝังให้เด็กรู้จักเสียสละให้แก่ผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า โดยยกตัวอย่างข่าวหรือเหตุการณ์จริงในสังคมเพื่อให้เด็กเข้าใจ

3.4.3 มีนิทานเกี่ยวกับการเสียสละให้เด็กอ่าน เช่น ในหลวงซึ่งเสียสละที่ดินส่วนพระองค์เพื่อให้มีการผันน้ำเข้าในโครงการแก้มลิง เพื่อบรรเทาปัญหาน้ำท่วมให้แก่พสกนิกร

3.5 ไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนผู้อื่น

3.5.1 พ่อแม่และครูควรปฏิบัติให้เด็กเห็นเป็นตัวอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งปลุกฝัง อบรมและสั่งสอนให้เด็กเห็นว่าการเอาเปรียบและเบียดเบียนกันเป็นสิ่งไม่ดี จึงไม่ควรปฏิบัติ

3.5.2 ยกตัวอย่างผลกรรมของผู้ที่เอาเปรียบผู้อื่นได้รับ จากเหตุการณ์ปัจจุบันให้เด็กเห็น

กลุ่มที่ 2 ด้านค่านิยมที่พึงประสงค์

1. ความประหยัด

1.1 รู้จักใช้ทรัพย์สินและสิ่งของของโรงเรียนอย่างประหยัด

1.1.1 ครูควรปฏิบัติเป็นตัวอย่างและปลุกฝังให้รู้คุณค่าและการประหยัดของใช้ในโรงเรียน

1.1.2 จัดบอร์ดแสดงค่าใช้จ่ายของโรงเรียนให้นักเรียนตระหนักและรณรงค์การประหยัด

1.1.3 มีการจัดแข่งขันว่าชั้นเรียนไหนมีการประหยัดทรัพย์สินของโรงเรียนได้มากที่สุด

1.2 ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า

1.2.1 ครูควรปฏิบัติเป็นตัวอย่างและปลูกฝังให้รู้จักคุณค่าและประหยัด
อุปกรณ์การเรียน

1.2.2 จัดกิจกรรมให้นักเรียนนำอุปกรณ์การเรียนที่เหลือใช้มาประดิษฐ์ให้
มีคุณค่าขึ้น

1.3 เข้าร่วมกิจกรรมประหยัดของโรงเรียน

1.3.1 จัดกิจกรรมรณรงค์ให้รู้ถึงประโยชน์ของการประหยัดอย่างต่อเนื่อง
และมีรางวัลเป็นเครื่องจูงใจเมื่อนักเรียนสามารถทำกิจกรรมประหยัดอย่างสัมฤทธิ์ผล
(อาจเป็นการประกวดชั้นเรียนประหยัด) อีกทั้งครูควรปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนด้วย

1.3.2 ให้นักเรียนศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจ
พอเพียง

1.3.3 ให้นักเรียนส่งคำขวัญเกี่ยวกับการประหยัดเข้าประกวดและจัดทำ
ป้ายคำขวัญเพื่อติดตามห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน

1.4 รู้จักใช้น้ำ ไฟฟ้า และสาธารณูปโภคของโรงเรียนและที่บ้านอย่างประหยัด และรู้คุณค่า

1.4.1 ครูและผู้ปกครองควรปลูกฝังการประหยัดและปฏิบัติเป็นตัวอย่าง
แก่เด็ก

1.4.2 รณรงค์การประหยัดพลังงานอย่างสม่ำเสมอ โดยจัดบอร์ดแสดง
การใช้ไฟฟ้า, น้ำ และสาธารณูปโภค รวมถึงค่าใช้จ่ายก่อนและหลังการรณรงค์ประหยัดพลังงาน

1.4.3 จัดกิจกรรมแข่งขันลดการใช้พลังงานในชั้นเรียน และจัดบอร์ด
แสดงตัวอย่างการประหยัดพลังงานและวิธีการต่างๆ เช่น ปิดไฟเมื่อไม่ใช้, ปิดน้ำเวลาแปรงฟัน
 ฯลฯ

1.5 รู้จักการออมเงินและใช้เงินอย่างประหยัด

1.5.1 จัดกิจกรรมส่งเสริมการออมเงิน เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของ
การประหยัดและการออมทรัพย์ โดยจัดให้มีธนาคารและสหกรณ์ในโรงเรียนให้นักเรียน
ฝึกเก็บออมเงิน

1.5.2 ส่งเสริมให้นักเรียนทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อให้ตระหนักและ
ฝึกหัดการประหยัด

1.5.3 ปลูกฝังให้นักเรียนไม่ฟุ้งเฟ้อและใช้ของใช้ให้เหมาะสมตามหลัก
เศรษฐกิจพอเพียง

1.5.4 จัดประกวดคำขวัญเกี่ยวกับการออมและติดป้ายคำขวัญต่าง ๆ
ตามห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมีจิตสำนึกในการออมเงิน

2. ภูมิใจในความเป็นไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย

2.1 แสดงออกถึงความรักชาติ และดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย

2.1.2 ครูและผู้ปกครองต้องดำเนินชีวิตและแสดงออกเป็นตัวอย่างแก่เด็ก

2.1.2 จัดกิจกรรมที่แสดงถึงความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพื่อให้เด็กซึมซับสู่จิตใจ เช่นจัดบอร์ดแสดงความสำคัญและเรื่องราวในวันสำคัญของทั้ง 3 สถาบัน

2.1.3 จัดประกวดภาพวาด, เรียงความ, คำขวัญเกี่ยวกับสถาบันทั้ง 3 เพื่อให้เด็กสนใจในเนื้อหาที่จะนำมาซึ่งสิ่งที่จะประกวด

2.1.4 จัดให้มีหนังสือและสื่อชนิดต่างๆ ที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถาบันทั้ง 3 เพื่อให้นักเรียนรู้คุณค่าและมีจิตสำนึกรักและเคารพในสถาบันทั้ง 3

2.2 ชอบเรียนรู้และสนใจในภูมิปัญญาไทยของท้องถิ่นของตน

2.2.1 จัดทัศนศึกษาในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาของตนเอง

2.2.2 จัดกิจกรรมในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดแทรกในวิชาต่างๆ ที่นักเรียนเรียนเพื่อให้เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาของท้องถิ่นตนเอง

2.2.3 จัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการฝึกสอนเด็กให้มีความรู้และความเข้าใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดให้มีการประกวดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้

2.3 เรียนรู้และสนใจในศิลปวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นของตน

2.3.1 ครูและผู้ปกครองต้องปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนด้วย

2.3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนรักในดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย

2.3.3 ปลุกฝังให้นักเรียนมีการพูด อ่าน เขียน และใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

2.3.4 จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางประเพณีต่างๆ ให้เด็กได้เรียนรู้และปฏิบัติด้วยตนเอง

2.4 สามารถเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

2.4.1 จัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการฝึกสอนเด็กให้มีความรู้และความเข้าใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เด็กสามารถเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

2.4.2 จัดให้มีการประกวดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ หรือทำเป็นสินค้าชุมชนเพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาของท้องถิ่นตนเอง

2.4.3 จัดกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กสามารถอธิบายเพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองได้

2.5 แสดงออกถึงความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และ
ภูมิปัญญาไทย

2.5.1 จัดประกวดเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาไทย
เช่น การทำกระทง

2.5.2 จัดทัศนศึกษาที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและ
ภูมิปัญญาไทย เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าและรักในความเป็นไทย

2.5.3 ส่งเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนนิยมใช้ของไทยและสินค้าที่ผลิตใน
ท้องถิ่นของตนเอง และส่งเสริมให้ครูและนักเรียนแต่งกายด้วยผ้าไทย อีกทั้งครูและผู้ปกครอง
ต้องดำเนินชีวิตประจำวันให้เป็นแบบอย่างกับนักเรียน โดยดำรงอยู่ในวิถีแบบไทย

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียน ตามมาตรฐานการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และ
ค่านิยมที่พึงประสงค์ ใน 6 ด้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง การที่ผลการตอบแบบสอบถาม
ออกมาเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าครูผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดขึ้น
ยังไม่ใช่ปัญหาที่รุนแรง เนื่องจากนักเรียนที่มีปัญหามีเพียงบางกลุ่ม ซึ่งเป็นส่วนน้อยเมื่อเทียบกับ
นักเรียนส่วนใหญ่ แต่ในทัศนะของผู้วิจัยคิดว่า ถึงแม้ปัญหาทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นจะเกิด
ขึ้นกับนักเรียนส่วนน้อย แต่ก็มีความเป็นห่วงที่จะเป็นปัญหาที่รุนแรงขึ้นและขยายวงกว้างไปยัง
นักเรียนส่วนใหญ่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวทางพัฒนาจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนในอำเภอ
พรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จากการสอบถามความคิดเห็น
ของผู้ตอบแบบสอบถามและการจัดกลุ่มอภิปรายเพื่อหาแนวทางพัฒนาจริยธรรมนักเรียน
โดยสรุปความคิดเห็นแล้ว ได้ผลการวิจัยซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักการศึกษา
และผู้ทำการวิจัยหลายท่าน เช่น กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 6)
กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 15 – 32) บรรเทา กิตติศักดิ์ (ม.ป.ป. : 56 – 57) พระธรรมปิฎก
(ประยูร ปยุตโต, 2542 : 118) พุทธศาสนิกชน (2505 : 199) เพ็ญสิริ จีระเดชากาล (2539 : 41)
สถาบันข่าวสารและการศึกษาอิสลาม (The Institute of Islamic Information and Education)
สภา มาลากุล ณ อยุธยา (อ้างถึงใน ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล, 2529 : 46) สมพงษ์ จิตระดับ
(2530 : 164) สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 177 – 178) สาโรช บัวศรี (2527 : 59 – 63) แสง
จันทร์งาม (อ้างถึงในกรมการศาสนา, 2534 : 13 – 14) สำเร็จ เฉลิมเผ่า (2527 : 18 – 19) และ
เอกวิทย์ ณ ถลาง (อ้างถึงใน สมพงษ์, 2530 : 164 – 165) อำนวย ทะพิงค์แก และชยันต์
วรรณะภูติ (2522 : 208) ดังนี้

ด้านวินัย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของ ศาสนาที่ตนนับถือ ได้แก่ ควรปลูกฝังให้นักเรียนมีวินัยในเรื่องการแต่งกายให้เหมาะสมและ ถูกต้อง สอดคล้องกับความคิดเห็นของ สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 177 – 178) กล่าวว่า ควรส่งเสริมการสร้างวินัยในเรื่องการปกครอง การเคารพกฎเกณฑ์ ระเบียบวินัย นอกจากนี้ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มักปล่อยให้เป็นที่ของครูในการอบรมสั่งสอน และปลูกฝังระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ ครูทุกคนควรร่วมกันในการปลูกฝังจิตสำนึกนักเรียน ให้มีวินัยและความรับผิดชอบ ครูทุกคนต้องร่วมมือกันในการติดตามดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด และ จัดกิจกรรมการฝึกระเบียบวินัยเพื่อสร้างวินัยให้กับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ สภา มาลากุล ณ อยุธยา (อ้างถึงใน ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล, 2529 : 46) เชื่อว่าครูในโรงเรียน เป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่นักเรียน และได้แสดง ความคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า จริยธรรมไม่ใช่สิ่งที่ได้มาแต่กำเนิด แต่เป็นเรื่องที่จะต้องเรียนรู้ ที่ละเล็กทีละน้อย ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ เด็กเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ได้ด้วยตนเอง และ ด้วยการกระทำของผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ ทุกคนโดยเฉพาะคุณนั้น นับได้ว่ามีความสำคัญต่อการปลูกฝัง จริยธรรมให้แก่เด็กเป็นอย่างยิ่ง สังคมโดยทั่วไปมักจะฝากความหวังในเรื่องการส่งเสริม จริยธรรมไว้กับโรงเรียน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนมีบุคลากรที่มีความสามารถและเป็นแบบอย่างที่ดีด้านจริยธรรม ซึ่งโรงเรียนทั้งในอดีตและปัจจุบันต่างยอมรับหน้าที่ใน การส่งเสริมจริยธรรมด้วยความเต็มใจ และสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 34) กล่าวว่า กำหนดให้โรงเรียนในสังกัดส่งเสริมจริยธรรม ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขให้กับนักเรียนดังนี้ ความรับผิดชอบ ได้แก่ ความมุ่งมั่น ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียร ละเอียดยรอบคอบ ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ เคารพกฎระเบียบ มีวินัยในตนเอง ความตรงต่อเวลาและการยอมรับผลการกระทำของตนเอง เสมอ สอดคล้องกับความคิดเห็นของ สำเร็จ เฉลิมเผ่า (2527 : 18 – 19) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมจริยธรรมของโรงเรียนไว้ดังนี้ โรงเรียนมีภาระหน้าที่อย่างสำคัญโดยตรงต่อ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนของชาติซึ่งจะเป็นสมาชิกของสังคมในกายภาคหน้า และเป็นบ้านแห่งที่สองของนักเรียน มีหน้าที่คอยอบรมสั่งสอน ปลูกฝังลักษณะนิสัยการมี คุณธรรมจริยธรรมที่ดีให้ติดตัวเด็กต่อไป การเรียนการสอนในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมจะ ได้ผลอย่างแท้จริงหรือไม่นั้น จึงเป็นผลมาจากการจัดการบริหารโรงเรียนที่จะสอน ส่งเสริมและ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมอย่างถาวร อำนวย ทะพิงค์แก และ ชัยนันท วรรณนะภุติ (2522 : 208) เสนอแนวคิดไว้ว่าจะต้องปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการสอนเสียใหม่ โดยควรจะมีการเพิ่ม หลักสูตรทางด้านนี้ให้มากขึ้นและให้สอดคล้องประสานกันทุกวิชา ซึ่งหมายความว่า การสอน จริยธรรม ไม่ใช่ตกเป็นภาระของครูผู้สอนวิชาหน้าที่ศีลธรรมแต่เพียงผู้เดียว ผู้สอนวิชาอื่นก็มี หน้าที่ในการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียนเช่นกัน เช่นเดียวกับที่ บรรเทา กิตติศักดิ์ (ม.ป.ป. : 56 – 57) ได้สรุปการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนไว้ว่า มีหลักที่ควรยึดถือ

อยู่ 3 ประการ คือ 1) ต้องให้มีการปฏิบัติมากกว่าการเรียนรู้แต่เนื้อหาวิชา 2) จริยธรรมจะต้องสอนในทุกระดับชั้นและสอดแทรกอยู่ในทุกวิชาอย่างสม่ำเสมอโดยถือว่าเป็นหน้าที่ของครูทุกคน 3) การประพฤติและการปฏิบัติตัวของครูผู้สอนจะต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝังและพัฒนาแก่นักเรียน และการส่งเสริมจริยธรรมในรูปของหลักสูตรแฝง (Hidden Curriculum) ต้องสร้างความสนใจของนักเรียนไปที่บรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มีผลต่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน เช่น การให้เด็กร่วมทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นหลักสูตรแฝงที่เด็กได้เรียนรู้จากสิ่งที่ครูไม่ได้ตั้งใจจะให้เกิดขึ้นโดยตรง แต่เป็นผลมาจากการปฏิบัติของครูในระบบโรงเรียน เช่น ความรักใคร่ ความสามัคคีของคณะครู ความสุภาพเรียบร้อยในทางวาจาของครู ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคณะครูในโรงเรียน นอกจากนี้การที่ผู้ปกครองเลี้ยงลูกแบบตามใจ ทำให้นักเรียนไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบเอาแต่ใจตัวเอง ดังนั้น ผู้ปกครองจึงควรมีส่วนร่วมในการสั่งสอนและอบรมให้นักเรียนมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบของสังคมส่วนรวมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของเพ็ญสิริ จีระเศกกาล (2539 : 41) ได้กล่าวถึงวิกฤตทางจริยธรรมในสังคมไทยที่เกิดขึ้นทั่วไป และนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นว่า สถาบันทุกสถาบัน องค์กรทุกองค์กรในสังคมต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะรับผิดชอบต่อปัญหาจริยธรรมในสังคม

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่ ควรส่งเสริมให้นักเรียนจัดทำสมุดบันทึกความดี เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนกระทำความดี จัดกิจกรรมยกย่องชมเชยการทำความดีของนักเรียน เพื่อให้เป็นแบบอย่างและกระตุ้นให้นักเรียนคนอื่นได้ทำความดี อบรมให้นักเรียนได้รู้จักการไม่โลภ ไม่อยากได้สิ่งของของผู้อื่น และพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ สอดคล้องกับความคิดเห็นของสมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 177) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทางด้านจิตใจ น้ำใจและศีลธรรม ดังนี้ จัดทำโครงการประกาศเกียรติคุณและมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มีความประพฤติดี และการคัดเลือกผู้นำนักเรียนด้านจริยธรรม สอดคล้องกับความคิดเห็นของ สาโรช บัวศรี (2527 : 59 – 63) ได้กล่าวถึงการดำเนินการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนกระทำได้โดยมีแผนงานควบคุมความประพฤติ ผู้ใดประพฤติผิดจริยธรรมจะต้องมีการลงโทษให้สมควรแก่กรณีอย่างเคร่งครัด ส่วนผู้ใดที่ประพฤติดีเด่นในด้านจริยธรรมต้องได้รับการยกย่องสรรเสริญ ซึ่งเอกวิทย์ ณ ถลาง (อ้างถึงใน สมพงษ์, 2530 : 164 – 165) ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมให้นักเรียนในวัย 6 – 12 ขวบ ไว้ดังนี้ ให้เด็กได้อยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดีเพื่อที่เด็กจะสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติตาม แสวงหาแบบอย่างวัฒนธรรมที่ดีงาม เพื่อขัดเกลาความคิดของเด็กให้มีความประณีตและพัฒนาจริยธรรม นอกจากนี้กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 6) ได้เสนอแนะวิธีการส่งเสริมจริยธรรมว่ามีวิธีดำเนินการดังนี้ แนวทางในการสอนสามารถกระทำได้โดยการนำบุคคลมาเป็นตัวอย่าง หรือเป็นแบบอย่างให้นักเรียนได้ปฏิบัติตาม รวมทั้งครูควรปลูกฝังและสั่งสอนให้นักเรียนเห็นประโยชน์และโทษของการไม่ซื่อสัตย์ โดยการนำเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคมมาเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจง่ายขึ้น

สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 15 – 32) ได้เสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมภายในโรงเรียนไว้ในแผนพัฒนาจริยศึกษา ดังนี้ ครูควรนำข่าวอาชญากรรมหรือข่าวแปลกๆ มาวิจารณ์ วิเคราะห์ ประกอบการเรียนการสอนจริยธรรม และส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักการวิเคราะห์วิจารณ์สภาพสังคมที่จะนำไปสู่ความเสื่อมโทรมทางจริยธรรม

ด้านความกตัญญูกตเวที ได้แก่ การส่งเสริมการจัดกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ เพื่อให้ นักเรียนสำนึกในพระคุณพ่อแม่ รวมทั้งควรปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักความกตัญญูกตเวที โดยการดูแลบุพการีอย่างสม่ำเสมอ และผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างในการแสดงออกเรื่องความกตัญญูกตเวทีเพื่อให้นักเรียนถือเป็นแนวปฏิบัติ นอกจากนี้ครูควรปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างกับนักเรียนในการแสดงความกตัญญูกตเวทีและการตอบแทนต่อผู้ที่มีพระคุณ และจัดให้มีการอบรมธรรมะเพื่อส่งเสริมการรู้จักกตัญญูต่อพ่อแม่และผู้มีพระคุณ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคำสอนของศาสนาอิสลามที่สอนชาวมุสลิม ให้ยึดมั่นในพระผู้เป็นเจ้าและปฏิบัติตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า เช่น มั่นคง อดทน ให้อภัย ให้ทานทั้งในยามที่อุดมสมบูรณ์และในยามทุกข์ยาก ไม่โกรธ รักความยุติธรรมและถ่อมตน ชาวมุสลิมที่ดีต้องมีความรับผิดชอบ ต่อสังคม เริ่มจากครอบครัว ได้แก่ บิดามารดา สามีภรรยาและบุตรธิดา ไปสู่สังคมภายนอก คือ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน มิตรสหาย เด็กกำพร้า หญิงหม้าย ชุมชนที่ขาดแคลน ชาวมุสลิมอื่นๆ มวลมนุษยและสัตว์ต่าง ๆ ทั่วโลก วิธีการที่จะพัฒนาคุณธรรมของชาวมุสลิม คือ มีศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าและคำสอนของพระองค์ สวดมนต์ภาวนาและปฏิบัติตนตามคำสอนอย่างเคร่งครัด ทั้งในครอบครัวและในสังคมภายนอก และจะต้องปฏิบัติตั้งแต่เป็นทารกจนถึงสิ้นอายุขัย และคำสอนของพระธรรมปิฎก (ประยูรค์ ปยุตโต, 2542 : 118) กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริมจริยธรรมในสังคมไทยไว้ว่า สิ่งที่สังคมไทยต้องการอย่างมาก คือ พลังทางจริยธรรมที่ยึดเหนี่ยวผู้คนให้สัมพันธ์ต่อกันด้วยความเกื้อกูลและร่วมกันสร้างสังคมไทยให้น่าอยู่...” และนอกจากนั้นยังกล่าวถึงการส่งเสริมจริยธรรมเพื่อรับมือกับปัญหาของยุคโลกาภิวัตน์ สรุปได้ว่าจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตและสังคมในยุคที่คนร่ำร้องถึงจริยธรรม ในสภาพสังคมที่เสื่อมโทรมทางจิตใจจำเป็นต้องเร่งรัดการส่งเสริมจริยธรรมและพัฒนาจิตใจเป็นพิเศษ รวมถึงการพัฒนาจริยธรรมชนิดที่ต้องเตรียมรับมือไว้ให้พร้อมกับการพัฒนายุคใหม่ที่กำลังจะมาถึงพร้อมๆ กับความเจริญทางวัตถุต่างๆ ที่กำลังจะตามมาในอนาคต นอกจากนี้ แสง จันทร์งาม (อ้างถึงในกรมการศาสนา, 2534 : 13 – 14) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน ดังนี้ ครูสอนจริยธรรมต้องศึกษาค้นคว้าเนื้อหาของจริยธรรมจนเกิดความซาบซึ้งเพื่อโน้มน้าวจิตใจเด็กให้เกิดความสนใจ และครูควรกระทำตนให้เป็นแบบอย่างเพื่อสร้างความศรัทธาให้แก่เด็ก และเรียนรู้สภาพส่วนตัวของนักเรียนเท่าที่จะสามารถทำได้

ด้านความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ได้แก่ ควรจัดหนังสือ นิตาน และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับผลที่ได้รับจากการมีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และ เสียสละไว้ให้นักเรียนอ่านให้มากๆ สอดคล้องกับความคิดเห็นของ สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 47 – 48) ได้กล่าวถึง แนวทางของการจัดกิจกรรมนักเรียนดังนี้ ควรใช้สื่อประกอบ นอกจากนี้ ควรฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ที่รู้จักการให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ควรปลูกฝังให้นักเรียนรู้จัก การเสียสละเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังความสามารถและสติปัญญา ไม่จำเป็นต้องเสียสละด้วย กำลังทรัพย์เพียงอย่างเดียว และส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ดูแลน้อง หรือ โครงการสัตว์เลี้ยวแสนรัก เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 34) กล่าวว่า กำหนดให้ โรงเรียนในสังกัดส่งเสริมจริยธรรมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขให้กับนักเรียนดังนี้ ความไม่เห็นแก่ตัว ได้แก่ การแบ่งปัน ความปรารถนาดี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า ส่วนตน ความเมตตากรุณาและความกตัญญูกตเวทิต

ด้านความประหยัด ได้แก่ ควรมีการสนับสนุนให้นักเรียนได้จัดทำบัญชีออมทรัพย์ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักประหยัดและมีความภูมิใจในผลที่ได้จากการออมทรัพย์ จัดกิจกรรม การออมทรัพย์เพื่อให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าของการประหยัดและการออมทรัพย์ ให้ความรู้กับ นักเรียนในเรื่องการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแบบวิถีไทย ซึ่งสอดคล้องกับ ความคิดเห็นของ สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 48) ได้กล่าวถึงหลักการของการสร้างกิจกรรม นักเรียนคือ นักเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการจัดกิจกรรม กิจกรรมสามารถพัฒนาการเรียนรู้ คุณสมบัติ เจตคติของผู้เรียนได้ และกิจกรรมต้องมีสาระความรู้และความน่าสนใจ ซึ่งสอดคล้อง กับความคิดเห็นของ มนัส รัตนติลก ณ ภูเก็ท (อ้างถึงใน จินดา สิทธิฤทธิ์, 2523 : 18) ดังนี้ กิจกรรมควรมีสภาพเหมาะสมกับวัยและสภาพแวดล้อมมีการปฏิบัติสม่ำเสมอ คณะครูและ ผู้ปกครองนักเรียนควรร่วมมือกัน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรร่วมมือปรึกษาหารือกันเพื่อร่วม แก้ปัญหาและอุปสรรค และควรมีการยกย่อง ลงโทษ ชมเชยหรือให้รางวัลควบคู่กันไป นอกจากนี้ควรจัดทำป้ายคำขวัญเกี่ยวกับการออมทรัพย์เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมี จิตสำนึกในการออมทรัพย์และปลูกฝังให้นักเรียนไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักใช้ของให้เหมาะสมกับความจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ก่องแก้ว เจริญอักษร (2522 : 46 – 48) ได้กล่าวถึงแนวทาง การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรม ดังนี้ จัดป้ายแสดง คติธรรม คำขวัญทางศาสนา ปรัชญาคุณธรรม ติดประกาศให้นักเรียนเห็นชัดเจน และ แนวความคิดเห็นของ สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 177 – 178) ได้กล่าวถึงการจัดสภาพ สิ่งแวดล้อมเพื่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนไว้ดังนี้ จัดป้ายนิเทศเพื่อสนับสนุนผู้ทำความดีของ โรงเรียน และการติดป้ายคำขวัญหรือคำนิยามที่นักเรียนส่วนใหญ่ยอมรับเพื่อเตือนให้นักเรียน ปฏิบัติตนในทางที่ถูก

ด้านภูมิใจในความเป็นไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย ได้แก่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมและปลูกฝังการอ่านภาษาไทย เพื่อให้นักเรียนรักการอ่านภาษาไทยและใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งสนับสนุนให้นักเรียนนิยมใช้ของไทยและสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่นของตนเอง การส่งเสริมให้นักเรียนได้แต่งกายด้วยผ้าไทยสอดคล้องกับความคิดเห็นของแสง จันทร์งาม (อ้างถึงใน กรมการศาสนา, 2534 : 13 – 14) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนดังนี้ ส่งเสริมพฤติกรรมช่วยสังคม โดยครูอธิบายค่านิยมต่างๆ ที่ช่วยสังคม เช่น รักเมืองไทย กินและใช้ของไทย เที่ยวเมืองไทย พยายามนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติและศึกษาเหตุการณ์ในวรรณคดีและประวัติศาสตร์ด้วย นอกจากนี้ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนสนใจและรักในดนตรีและนาฏศิลป์ไทย และครูต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างกับนักเรียนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกรมวิชาการ (2532 : 55) ดังนี้ วิชาจริยศึกษาอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งเป็นการพัฒนาค่านิยม เจตคติ พฤติกรรมและบุคลิกภาพ โดยใช้กิจกรรม จริยศึกษา ศิลปะศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ ลูกเสือ – เนตรนารีและยุวกาชาด นอกจากนี้ผู้ปกครองต้องดำเนินชีวิตประจำวันให้เป็นแบบอย่างกับลูกโดยการดำรงอยู่ในวิถีชีวิตแบบไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยแนวทางพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

จากผลการวิจัยตาราง 4 พบว่าประเด็นด้านความกตัญญูกตเวที ได้แก่ การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ผู้ปกครองและครูอาจารย์ ในด้านนี้สภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าด้านอื่นๆ มาก ($\bar{x} = 3.41$) ซึ่งก็น่าจะบ่งชี้ได้ว่าสภาพปัญหาในด้านนี้น่าจะมีปัญหามากกว่าด้านอื่นๆ หรือมีแนวโน้มที่จะเป็นเป็นปัญหามากในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 ที่กำหนดให้ “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม สร้างปัญญาความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข” และตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ โรงเรียนจึงควรจัดให้มีเอกสาร ตำรา และแบบเรียน ที่มีเนื้อหาในด้านการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนไว้ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอ จัดทำห้องจริยธรรมและจัดวัสดุอุปกรณ์ประกอบและสื่อประกอบต่างๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่

ในการสั่งสอนนักเรียนของครู และเพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน นอกจากนี้ครูและ
 ผู้ปกครองควรร่วมมือกันในการปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนรู้จักการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของ
 พ่อแม่ผู้ปกครองและครู รวมทั้งควรมีการร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดความสำนึกใน
 พระคุณของพ่อแม่และครู และจัดกิจกรรมที่แสดงให้นักเรียนเห็นถึงคุณและโทษ
 ของการไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่และครู ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน
 ประสบความสำเร็จได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปใช้ใน
 การปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมต่างๆ และการปรับทัศนคติของครู
 นักเรียนและผู้ปกครอง ให้เข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและเสนอแนะแนวทางในการร่วมมือกัน
 ระหว่างบ้านและโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ จากนั้น
 นำมาทดลองใช้จริงอย่างน้อย 1 ปีการศึกษา ในการพัฒนาจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนในอำเภอ
 พรหมพิราม สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 แล้วทำการเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้ง
 เพื่อประเมินว่าแนวทางเหล่านั้นมีประสิทธิผลหรือไม่ และควรมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างไร
 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม
 ที่พึงประสงค์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2533). การประเมินผลงานการจัดบรรพชาและอุปสมบทภาคฤดูร้อน .
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____ . (2534) . คู่มือการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร .
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมวิชาการ. (2520). หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____ . (2527). พฤติกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ด้านการปลูกฝังจริยธรรมในห้องเรียน . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
การศาสนา.
- กรมสามัญศึกษา. (2529) . การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา
เล่มที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2521). หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____ . (2527). แผนพัฒนาจริยศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ . กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____ . (2527). พฤติกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ด้านการปลูกฝังจริยธรรมในห้องเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____ . (2539) . การวัดและประเมินผลในชั้นเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
(พุทธศาสนาและจริยศึกษา) . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว .
- _____ . (2542). คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในสังคมไทย.
เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาจริยศึกษาของ
กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____ . (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 . กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว .
- ก่อ สวัสดิพานิชย์. (2522). แนวคิดในการจัดจริยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา .
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กองแก้ว เจริญอักษร. (2522, มีนาคม – เมษายน). “การจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาให้เกิด
พฤติกรรมที่ พึงประสงค์,” วารสารครุศาสตร์. 9(10) : 20.
- กิติมา ปรีดีติลก. (2532). การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร :
อักษรบัณฑิต .

- กีรติ ศรีวิเชียร. (2524). การจัดจริยศึกษาในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
การศาสนา .
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2541). คลื่นลูกที่ 5 ปรัชญาสังคม : สังคมไทยที่พึงประสงค์ใน
ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร : บริษัทซัคเซสมีเดีย จำกัด.
- โกสินทร์ รังสยาพันธ์. (2530). ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร :
ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู .
- จิตรา ทองเกิด. (2542, กุมภาพันธ์). “กิจกรรมที่จัดในโรงเรียน,” วารสารวิชาการ.
10(3) : 15.
- จินดา สิทธิฤทธิ์. (2523, ธันวาคม). “พัฒนาการทางด้านจริยธรรมและการปลูกฝังจริยธรรมใน
สถานศึกษา,” มิตรครู. 16(6) : 20.
- จุรี วิจิตราวาท. (2540). เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาระบบสังคมและการเมืองไทย
กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ฉันทนา จันทร์บรรจง. (2541). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาคุณธรรม .
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ .
- ชัยพร วิชชาวุธ. (2526). รายงานการสัมมนาเรื่องทิศทางของการวิจัยทางจริยธรรมและ
ค่านิยม. กรุงเทพมหานคร : โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์. (2525). จริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สหบุรณการพิมพ์.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. (2524). หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน .
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ชูจิตร์ แซ่มลำเจียก. (2524). แนวทางการอบรมคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาจิตใจ
นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนโคกสำโรงวิทยา.
ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2530). แนวทางแก้ไขปัญหาทางจริยธรรมในสังคมไทย .
จริยธรรมกับการศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสาร
ทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- ทีศนา แหมมณี . (2526, เมษายน – มิถุนายน). “การแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองด้วยระบบ
คู่มือ,” วารสารวิชาการ. 10(5) : 15.
- ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. (2529). การศึกษาคุณสมบัติของค่านิยมพื้นฐานทางจริยธรรม
ของคนไทย. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล .
- ธำรง บัวศรี. (2513). ความมุ่งหมายของการสอนจริยศึกษาในโรงเรียนพระพุทธศาสนา
กับการศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา .

- บรรเทา กิตติศักดิ์ . (ม.ป.ป.). จริยธรรมทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร :
ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร :
สุวีริยาสาส์น .
- บุญมี แทนแก้ว. (2541). จริยธรรมกับชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร :
โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์ .
- บุญยืน สุภาพ, วินิช สุธารัตน์และสุเชษฐ์ มาห์หมัด. (2524). ปัญหาและความต้องการผู้สอน
วิชาจริยธรรมในสถานศึกษาทุกระดับของจังหวัดชายแดนภาคใต้. ยะลา :
ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ .
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2528). สถิติวิจัย 1. กรุงเทพมหานคร : พิสิกส์เซ็นเตอร์การพิมพ์.
- พนัส หันนาคินทร์. (2529). หลักการบริหารโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช .
- พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต). (2536). สถานการณ์พุทธศาสนาพลิกหน้าเป็นพัฒนา
กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ .
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2529). คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน
รุ่นใหม่ . กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2505). การธำรงรักษาและเผยแผ่จริยธรรม เน้นแนวจริยธรรม.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทศิริพัสดุ.
- เพ็ญศิริ จีระเดชากุล . (2539). กระบวนทัศน์ของการพัฒนาและการศึกษาวิถึวงของวิกฤต
ทางจริยธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- ไพฑูริย์ สินลารัตน์. (2542). ความรู้คู่คุณธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2526). ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา.
- ยุพิน พิพิธกุล. (2528, ตุลาคม - ธันวาคม). "การสอดแทรกจริยธรรมในการสอนคณิตศาสตร์
ระดับมัธยมศึกษา," วารสารครุศาสตร์. 3(3) : 14.
- ระพิน ชูชื่น. (2533). การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมของ
นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- วัลลภ ปิยมโนธรรม. (2532). คู่กับนักจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์.

- วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2538). ศึกษาปัญหาการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่
นักศึกษาตามทัศนะของอาจารย์ในกลุ่มรัตนโกสินทร์. กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- ศรัทธา เวียงลี. (2522). พัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา
ในภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทิว. (2525). จริยศาสตร์ศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ศิริชัย นิรัญทิว. (2541). "รายงานการวิจัยประกอบร่างพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542" ปรึชญากการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2525). ปรึชญาและคุณธรรมสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร :
อักษรบัณฑิต.
- สถาพร มาลีเวชพงศ์. (2517). การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอนศีลธรรม
ชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง . กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร.
- สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. (2542). เอกสารประกอบคำบรรยาย วิชา รศ 781 ระบบสังคมและ
การเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2530). การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พรินติ้งเฮ้าส์ .
- สาโรช บัวศรี. (2505). การฝึกความรับผิดชอบ. กรุงเทพมหานคร : บรรเทาการพิมพ์.
_____. (2522). จริยธรรมไทยในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
_____. (2527). จริยธรรมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
_____. (2526). จริยธรรมศึกษา . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2540). รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
_____. (2539). การวัดและประเมินผลในชั้นเรียน กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
(พระพุทธรูปและจริยศึกษา). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2541). มาตรฐานโรงเรียนพุทธศักราช 2541 . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2541). มาตรฐานโรงเรียนพุทธศักราช 2541 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. (2529). การบริหารงานวินัยข้าราชการครู .
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2543). กรอบวิสัยทัศน์และ
ทิศทางการพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 1 สิงหาคม 2543 .
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำเร็จ เฉลิมเผ่า. (2527). " การบริหารโรงเรียนกับการสอนจริยธรรม," วิทยาจารย์. 8(2) : 10.
- สุชีพ บุญญานุภาพ. (2524). พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพมหานคร : มหามงกุฎราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2532). "การปลูกฝังจริยธรรมในทศวรรษหน้า," วารสารมหาวิทยาลัย
ศิลปากร. 5(3) : 4.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2541). "การเสริมการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน,"
วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์. 6(8) : 5.
- อภิชาติ ชัยบาล . (2523). สภาพการจัดจริยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา
เขตการศึกษา 8. กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.
- อรุณศรี เหลืองไธสงาม. (2533). การส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อารี จำปาทอง. (2532). การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร .
- อำนาจ ทะพิงค์แก และชยันต์ วรรณะภูดี. (2522, มิถุนายน - กรกฎาคม). "จริยธรรมใน
สังคมไทยในทัศนะของนักศึกษา," วารสารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ. 15(5) : 6.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2523). รายงานการประชุมทางวิชาการเรื่องพระพุทธศาสนากับการ
ศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.
- Bourke, Vernon J. (1966). *Ethics*. New York : Macmillan .
- Freud, Sigmund. (1944). *An Outline of Psychoanalysis*. New York : W.W. Norton.
- Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. New York : McGraw- Hill.
- Kohlberg, L. and W. Phillip. (1973). *Understanding the Hidden Curriculum*.
Guiford : The Dushkin Publishing.
- Ricd, R. (1964, February). "Moral and Spiritual Values : To Teach Or Not To
Teach," *Journal of Secondary Education*. 5(3) : 40.

Thorndike, E.L. and Barnhart, Clarence L. (1957). **High School Dictionary.**
Chicago : Scott Foreman.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อโรงเรียนอำเภอพรหมพิรามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
พิษณุโลก เขต 3

รายชื่อโรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม			
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3			
ที่	ชื่อโรงเรียน	ที่	ชื่อโรงเรียน
1	วัดกระบังมิ่งคลาราม (พิศาลประชาสรรค์)	28	วัดสะพานหิน (วงศ์วานประชาสรรค์)
2	วัดหนองมะคัง	29	วัดคลองตาล (ศรีรัตนประชานุกูล)
3	วัดทับยายเชียง	30	ศึกษากุลบุตร
4	ทับยายเชียงวิทยา	31	ราษฎร์บำรุง
5	วัดหอกลอง	32	พิรามอุทิศ
6	ประชาอุปถัมภ์	33	วัดทางไหล
7	ชุมชนคึกฤทธิ์บำรุง	34	วัดสนามไชย
8	วัดนาขุม	35	วัดวังวน
9	วัดท่าช้าง	36	บ้านคลองท่าเียบ
10	วัดเมมสุวรรณาราม	37	บ้านหนองห้าง
11	วัดมะตุม	38	วัดธรรมาราม
12	วัดหนองหม้อแกง	39	วัดวังไม้แก่น
13	ราษฎร์สามัคคี	40	บ้านบึงธรรมโรง
14	ประชาสามัคคี	41	ราษฎร์ศรัทธาวิทยา
15	วัดวังมะदान	42	บ้านหาดใหญ่
16	ศรีภิรมย์พิทยา	43	มะต้อมประชาสรรค์
17	ผดุงวิทยา	44	บ้านป่าสัก (ทศพลอนุสรณ์)
18	หนองสะแกประชานุกูล	45	บ้านมะต้อม
19	วัดย่านยาวประชานุกูล	46	วัดวงษ์
20	บ้านหนองไผ่	47	วัดหาดใหญ่
21	วัดท้องโพลง	48	วัดท่าสี่ร้อย
22	วัดทุ่งตาเปรี้ยว	49	วัดเชิงหวาย
23	วัดสมอสุวรรณาราม	50	วัดคลองมะเกลือ
24	วัดวังจิวราม	51	บ้านบึงวิทยา
25	วัดเขาน้อย	52	บ้านบึงวิทยา
26	ชุมชนวัดย่านขาด (ประชาสงเคราะห์)	53	วัดหัวเขาสมอคร้า
27	วัดห้วยตั้ง		

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่องแนวทางพัฒนาจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้สำหรับคณะครู โรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

2. แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และวุฒิการศึกษา

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

ตอนที่ 3 แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรมหาบัณฑิตและมีประโยชน์เฉพาะในการศึกษาเท่านั้น การตอบแบบสอบถามไม่มีผลใดๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถาม จึงขอความกรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ

21 – 30 ปี 31 – 40 ปี
 41 – 50 ปี 51 – 60 ปี

3. วุฒิการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี
 ปริญญาโท ปริญญาเอก

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทางจริยธรรมของนักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่

5	หมายถึง	มีปัญหามากที่สุด
4	หมายถึง	มีปัญหามาก
3	หมายถึง	มีปัญหาปานกลาง
2	หมายถึง	มีปัญหาน้อย
1	หมายถึง	มีปัญหาน้อยที่สุด

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ที่	สภาพปัญหา	ระดับปัญหา				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	การมีวินัย มีความรับผิดชอบ ฯ					
1	การมาโรงเรียนทันเวลา					
2	การร่วมปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงอย่างสม่ำเสมอ					
3	การแต่งกายเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน					
4	การมีสัมมาคารวะและสุภาพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่					
5	การมีมารยาทในการรับประทานอาหาร					
	ความซื่อสัตย์สุจริต					
6	ปฏิบัติตามระเบียบการสอบและไม่ลอกการบ้าน					
7	ไม่ลักขโมยทรัพย์สินของเพื่อนและผู้อื่น					
8	ไม่พูดโกหกและกล้ายอมรับความจริง					
9	รักษาคำพูดและปฏิบัติตามคำสัญญาที่ให้กับบุคคลอื่น					
10	ไม่เอาความคิดเห็นของผู้อื่นมาเป็นความคิดเห็นตนเอง					
	ความกตัญญูกตเวทิต					
11	แสดงออกถึงความรักและเคารพพ่อแม่ผู้ปกครอง					
12	แสดงออกถึงความเคารพและเชื่อฟังครูอาจารย์					
13	การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ผู้ปกครองและครูอาจารย์					
14	แสดงออกการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ชุมชนและครอบครัว					
15	การรู้จักตอบแทนบุญคุณหรือการแสดงออกถึงน้ำใจต่อผู้ที่มีพระคุณ					

ที่	สภาพปัญหา	ระดับปัญหา				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ					
16	รู้จักการให้เพื่อส่วนรวมและเพื่อผู้อื่น					
17	แสดงออกถึงการมีน้ำใจและชอบช่วยเหลือผู้อื่น					
18	รู้จักแบ่งปันทรัพย์สินและสิ่งของให้แก่ผู้อื่น					
19	แสดงออกถึงความเสียสละต่อผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า					
20	ไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนผู้อื่น					
	ความประหยัด					
21	รู้จักใช้ทรัพย์สินและสิ่งของของโรงเรียนอย่างประหยัด					
22	ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า					
23	เข้าร่วมกิจกรรมประหยัดของโรงเรียน					
24	รู้จักใช้น้ำ ไฟฟ้า และสาธารณูปโภคของโรงเรียนและที่บ้านอย่างประหยัดและรู้คุณค่า					
25	รู้จักการออมเงินและใช้เงินอย่างประหยัด					
	ภูมิใจในความเป็นไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย					
26	แสดงออกถึงความรักชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์					
27	ชอบเรียนรู้และสนใจในภูมิปัญญาไทยของท้องถิ่นของตน					
28	เรียนรู้และสนใจในศิลปวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นของตน					
29	สามารถเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้					
30	แสดงออกถึงความรักและความห่วงใยในศิลปวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาไทย					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหา

การมีวินัย มีความรับผิดชอบ .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ความซื่อสัตย์สุจริต .....

ความกตัญญูทวดเวท .....

ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ .....

ความประหยัด .....

ภูมิใจในความเป็นไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย .....

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค
ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

**ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่องแนวทางการพัฒนาจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3**

ที่	รายการ	1	0	-1	IOC
	ด้านวินัย และความรับผิดชอบ ฯ				
1	การมาโรงเรียนทันเวลา	3	0	0	1
2	การร่วมปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงอย่างสม่ำเสมอ	3	0	0	1
3	การแต่งกายเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน	3	0	0	1
4	การมีสัมมาคารวะและสุภาพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่	3	0	0	1
5	การมีมารยาทในการรับประทานอาหาร	3	0	0	1
	ด้านความซื่อสัตย์สุจริต				
6	ปฏิบัติตามระเบียบการสอบและไม่ลอกการบ้าน	3	0	0	1
7	ไม่ลักขโมยทรัพย์สินของเพื่อนและผู้อื่น	3	0	0	1
8	ไม่พูดโกหกและกล้ายอมรับความจริง	3	0	0	1
9	รักษาคำพูดและปฏิบัติตามคำสัญญาที่ให้กับบุคคลอื่น	3	0	0	1
10	ไม่เอาความคิดเห็นของผู้อื่นมาเป็นความคิดเห็นตนเอง	3	0	0	1
	ด้านความกตัญญูกตเวทิต				
11	แสดงออกถึงความรักและเคารพพ่อแม่ผู้ปกครอง	3	0	0	1
12	แสดงออกถึงความเคารพและเชื่อฟังครูอาจารย์	3	0	0	1
13	การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ผู้ปกครองและครูอาจารย์	3	0	0	1
14	แสดงออกการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ชุมชนและครอบครัว	3	0	0	1
15	การรู้จักตอบแทนบุญคุณหรือการแสดงออกถึงน้ำใจต่อผู้ที่มีพระคุณ	3	0	0	1
	ด้านความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ				
16	รู้จักการให้เพื่อส่วนรวมและเพื่อผู้อื่น	3	0	0	1
17	แสดงออกถึงการมีน้ำใจและช่วยเหลือผู้อื่น	3	0	0	1
18	รู้จักแบ่งปันทรัพย์สินและสิ่งของให้แก่ผู้อื่น	3	0	0	1
19	แสดงออกถึงความเสียสละต่อผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า	3	0	0	1
20	ไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนผู้อื่น	3	0	0	1

ที่	รายการ	1	0	-1	IOC
	ด้านความประหยัด				
21	รู้จักใช้ทรัพย์สินและสิ่งของของโรงเรียนอย่างประหยัด	3	0	0	1
22	ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า	3	0	0	1
23	เข้าร่วมกิจกรรมประหยัดของโรงเรียน	3	0	0	1
24	รู้จักใช้น้ำ ไฟฟ้า และสาธารณูปโภคของโรงเรียนและที่บ้านอย่างประหยัดและรู้คุณค่า	3	0	0	1
25	รู้จักการออมเงินและใช้เงินอย่างประหยัด	3	0	0	1
	ด้านภูมิใจความเป็นไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย				
26	แสดงออกถึงความรักชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์	3	0	0	1
27	ชอบเรียนรู้และสนใจในภูมิปัญญาไทยของท้องถิ่นของตน	3	0	0	1
28	ชอบเรียนรู้และสนใจในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ในท้องถิ่นของตน	3	0	0	1
29	สามารถเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้	3	0	0	1
30	แสดงออกถึงความรักและความหวงแหนในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทยของประเทศไทย	3	0	0	1

(IOC : Item – Objective Congruence)

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือวิจัย
และขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานประสานการจัดบัณฑิตศึกษา
 ที่ สบจ. ๐๒๕/๒๕๕๐ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๕๐
 เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.วีระพงษ์ อินทร์ทอง

ด้วย นายภูษิต ถ้ำสมภพ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตรการพัฒนารุ่นที่ ๓ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อยู่ระหว่างดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต ๓ โดยมี รองศาสตราจารย์สมคิด ศรีสิงห์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจพร สุนทรสมัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ถ้ายอง สำเร็จดี เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในกรณี สำนักงานประสานการจัดการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านการวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านกรุณาตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยนี้ด้วย เพื่อนักศึกษาจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(ดร.ชัยวัฒน์ สุทธจริรัตน์)

ผู้อำนวยการสำนักงานประสานการจัดบัณฑิตศึกษา

ที่ ศธ ๐๕๓๘/ว ๑๒๓

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๒ มกราคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน นายบุญเรือง แดงก่อ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายภูมิต ถ้ำสมภพ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสน์การพัฒนา รุ่นที่ ๓ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อยู่ระหว่างดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต ๓ โดยมี รองศาสตราจารย์สมคิด ศรีสิงห์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนวยพร สุนทรสมัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ถ้ำของ สำเร็จดี เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ สำนักงานประสานการจัดการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านการวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านกรุณาตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยนี้ด้วย เพื่อนักศึกษาจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเมธ ชำโระ)
รองอธิการบดี ปฏิบัติงานแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สำนักงานประสานการจัดการบัณฑิตศึกษา

โทร/โทรสาร ๐-๕๕๒๔-๑๗๑๑

ที่ ศร ๐๕๓๘/ว.๕๓๓

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๖ มกราคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขอลาอนุญาตให้ในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน นายเกรียงศักดิ์ เนื้อสีอิน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายภูษิต ลำสมภพ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนารุ่นที่ ๓ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อยู่ระหว่างดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต ๓ โดยมี รองศาสตราจารย์ถมคิด ศรีสิงห์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจพร สุนทรสมบัติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ลำยอง สันเรืองดี เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ สำนักงานประสานการจัดการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการศึกษาวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านกรุณาตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยนี้ด้วย เพื่อนักศึกษาจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จันทพร จันทร์)

รองอธิการบดี ผู้รับผิดชอบประสานงาน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สำนักงานประสานการจัดการบัณฑิตศึกษา

โทร//โทรสาร ๐-๕๕๒๔-๑๑๑๑

ที่ ศธ ๐๕๓๘/ว ๑๖๓๓

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๖ มกราคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขอลาอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน นายบุญสม โพธิ์เงิน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายภูษิต ล้าสมภพ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอุตสาหกรรมการพัฒนารุ่นที่ ๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อยู่ระหว่างดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต ๓ โดยมี รองศาสตราจารย์สมคิด ศรีสิงห์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจพร สุนทรสมบัติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ลำยอง ท่าเรือดี เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ สำนักงานประสานการจัดการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านการวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านกรุณาตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยนี้ด้วย เพื่อนักศึกษาจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุ่งพร (จิ๋ว) ใจ)
รองอธิการบดี ปฏิบัติงานแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สำนักงานประสานการจัดการบัณฑิตศึกษา

โทร/โทรสาร ๐-๕๕๒๔-๐๑๑๑

ที่ ศธ ๐๕๓๘/ว.๑๗๓

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๒ มกราคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขอร้องรณมาให้ความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

นมัสการ พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายภูมิต ต้าสมภพ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอุตสาหกรรมพัฒนา รุ่นที่ ๓ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อยู่ระหว่างดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนในอำเภอพรหมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต ๓ โดยมี รองศาสตราจารย์สมคิด ศรีสิงห์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจพร สุขทรสมย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์สาของ สำเร็จดี เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ สำนักงานประสานการจัดการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านกาวิจัยเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านกรุณาตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยนี้ด้วย เพื่อนักศึกษาจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการต่อไป

นมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รุ่งเจด จ๋าวีระ)

รองอธิการบดี (ผู้อำนวยการสำนักบัณฑิตศึกษา)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สำนักประสานการจัดการบัณฑิตศึกษา

โทร//โทรสาร ๐-๕๕๒๔-๑๗๑๑

ที่ ศธ ๐๕๓๘/ สอ.๒

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๓ มีนาคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต ๓

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๐๖ ชุด

ด้วย นายภูษิต ล้าสมภพ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนารุ่นที่ ๓ กำลังสืบค้นการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนในอำเภอรพหุมพิราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต ๓ โดยรองศาสตราจารย์สมคิด ศรีสิงห์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจพร ศูนย์ธรรมย์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลำยอง สำเร็จดี เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว นักศึกษาจะต้องเข้าสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลจากสถานที่จริง

ดังนั้น สำนักงานประสานการจัดบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้นักศึกษาผู้นี้ได้เข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลในเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต ๓ ในครั้งนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภูษิต จำเริญ)

รองอธิการบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สำนักงานประสานการจัดบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๕๕๒๕-๘๕๘๔ ต่อ ๓๒๕ , ๐-๕๕๒๕-๑๗๑๑

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นายภูษิต ล้ำสมภพ
วัน เดือน ปีเกิด	29 กุมภาพันธ์ 2499
สถานที่เกิด	อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	78 หมู่ที่ 5 ตำบลหอกลอง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครู ค.ศ. 2
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนประชาอุปถัมภ์ ตำบลหอกลอง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2509	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเนินสว่าง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
พ.ศ. 2513	นักธรรมชั้นตรี
พ.ศ. 2515	นักธรรมชั้นโท
พ.ศ. 2516	นักธรรมชั้นเอก
พ.ศ. 2516	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7
พ.ศ. 2523	ชั้นพิเศษการศึกษา (พ.กศ.)
พ.ศ. 2526	ชั้นพิเศษครูมัธยม (พ.ม.)
พ.ศ. 2529	การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก
พ.ศ. 2550	หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา) มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก